

ingediend op **40-B** (2023-2024) – Nr. 1
13 maart 2024 (2023-2024)

Verslag

van het Rekenhof

over Vlaamse woonzorgcentra.
Financiering, financiële stromen
en inzet zorgpersoneel

Vlaamse woonzorgcentra

Financiering, financiële stromen en inzet zorgpersoneel

Rekenhof

Vlaamse woonzorgcentra

Financiering, financiële stromen en inzet zorgpersoneel

Verslag goedgekeurd in de Nederlandse kamer van het Rekenhof op 5 maart 2024
Vlaams Parlement, 40-B (2023-2024) – Nr.1

Samenvatting

Het Rekenhof onderzocht op vraag van het Vlaams Parlement de vermogenspositie, de kosten- en opbrengstenstructuur van de wzc's en de financiële verhoudingen tussen individuele wzc's en de eventueel eraan verbonden entiteiten of samenwerkingen. Daarnaast vergeleek het de inzet van zorgpersoneel bij de verschillende wzc's. Omdat de sector van de wzc's zeer divers is, heeft het Rekenhof zijn analyses uitgewerkt op het niveau van drie sectoren, waarbij het negen types wzc's onderscheidde:

- Publieke sector: OCMW, welzijnsvereniging wzc's, welzijnsvereniging gemengd (met andere activiteiten dan ouderenzorg).
- Private non-profitsector: stand-alone non-profit, netwerk wzc's (meer dan twee wzc's), gemengde groep (met andere activiteiten dan ouderenzorg).
- Private profitsector: stand-alone profit, nationale groep, internationale groep.

Voor elk van de negen types wzc's heeft het Rekenhof in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 6 een case uitgewerkt om meer inzicht te krijgen in de financiële situatie en de personeelsinzet van de wzc's. De daar beschreven verschillen zijn slechts illustratief.

Financiële analyse

Evolutie van de balans- en resultatenrekening

Het aandeel van de vaste activa in het balanstotaal ligt bij de wzc's in de profitsector opmerkelijk lager dan in de andere sectoren omdat zij zelden eigenaar zijn van het vastgoed (zie verder). Het aandeel van de immateriële vaste activa en financiële vaste activa ligt bij de nationale en internationale groepen het hoogst. Dat heeft te maken met hun groepsstructuur: er vinden vaak overnames plaats waarvoor een goodwill wordt betaald (immaterieel vast actief) en waarbij aandelen worden aangehouden in verbonden entiteiten (financieel vast actief).

De kortetermijnvorderingen zijn bij de nationale en internationale groepen gemiddeld gezien hoger dan bij de andere types. Gelet op het lage aandeel van hun vaste activa weegt het aandeel van de kortetermijnvorderingen zwaarder door. Deze types hebben ook vaak vorderingen ten opzichte van verbonden entiteiten.

De stand-alones in zowel de profit- als non-profitsector hebben het hoogste aandeel geldbeleggingen en liquide middelen. Bij de internationale groepen is dat aandeel het laagst, onder andere omdat zij vaak aan cashpooling doen met verbonden entiteiten.

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal ligt in de profitsector opmerkelijk lager dan in de andere sectoren. Bij de internationale groepen is dat aandeel gemiddeld gezien zelfs negatief.

De schulden op lange termijn hangen vaak samen met leningen voor de financiering van het vastgoed. Het aandeel langetermijnschulden is het laagst bij de internationale groepen. Ook bij de andere types in de profitsector is het aandeel gemiddeld gezien lager dan in de andere sectoren.

Het aandeel van de diverse schulden in het balanstotaal ligt het hoogst in de profitsector en voornamelijk bij de internationale groepen. Dat zijn vaak rekeningen-courant met verbonden ondernemingen of aandeelhouders/bestuurders.

De belangrijkste opbrengstenposten zijn de omzet enerzijds en de subsidies en overige bedrijfsopbrengsten anderzijds. De verschillende verhouding tussen die twee bij de diverse types is voornamelijk te verklaren door een verschil in aanrekeningsregels en andere activiteiten dan ouderenzorg.

Belangrijke opbrengstposten in de periode 2019-2022 zijn de dagprijzen (betaald door de bewoners), de basistegemoetkoming zorg en infrastructuursubsidies:

- De gewogen gemiddelde dagprijzen zijn het hoogst bij de internationale en nationale groepen: daar bedroegen ze in 2021 respectievelijk 69,6 euro en 62,8 euro. Voor de andere types situeerde de gewogen gemiddelde dagprijs zich in 2021 tussen 56,4 euro en 59,8 euro.
- De basistegemoetkoming zorg of BTZ (die het wzc factureert aan de zorgkas van de bewoner) is afhankelijk van de gemiddelde zorgzwaarte, de hoeveelheid zorgpersoneel die de wzc's inzetten en de anciënniteit van het personeel. De BTZ is het laagst bij de internationale groepen. Ook bij de nationale groepen en de stand-alones profit is de BTZ lager dan in de publieke en non-profitsector. De lagere BTZ in de profitsector kan enerzijds verklaard worden door de lagere gemiddelde zorgzwaarte bij de internationale groepen (73,8%) en stand-alones profit (75,7%) en anderzijds door de lagere inzet van zorgpersoneel bij de internationale groepen (11,2 VTE/30 bewoners), stand-alones profit (12,1 VTE/30 bewoners) en de nationale groepen (12,5 VTE/30 bewoners).
- In het verleden werd de zorginfrastructuur in wzc's gesubsidieerd via klassieke en alternatieve infrastructuursubsidies, die alleen werden toegekend aan inrichtende machten in de publieke sector of met een vzw-statuuut in de private profit- of non-profitsector. De subsidies werden vaker verkregen in de publieke sector dan in de private sector en amper in de profitsector. Die financiering wordt in resultaat genomen over de afschrijvingsduur van het vastgoed en zal bijgevolg nog een aantal jaren een invloed hebben op de financiële cijfers van de wzc's. Sinds 2018 komen alle nieuwe en vernieuwde wzc's in aanmerking voor een infrastructuurforfait, ongeacht het juridisch statuut.

Aan kostenzijde zijn de personeelskosten en de diensten en diverse goederen de belangrijkste posten. Het aandeel van de diensten en diverse goederen ligt gemiddeld gezien hoger bij de welzijnsverenigingen en nationale en internationale groepen. Welzijnsverenigingen worden doorgaans opgericht door lokale besturen en OCMW's die hun (woon)zorgactiviteiten willen verzelfstandigen. OCMW-personeel dat al werkzaam was in het wzc, wordt in vele gevallen gedetacheerd naar de welzijnsverenigingen. Die kosten worden als diensten geboekt en niet als personeelskosten. In de profitsector speelt de eigendomsstructuur een belangrijke rol. Inrichtende machten die hun vastgoed huren, rekenen die kost aan op de diensten en diverse goederen. Inrichtende machten die eigenaar zijn, schrijven het vastgoed af. Het aandeel van de personeelskosten is het laagst in de profitsector. Dat is mogelijk te verklaren door de lagere personeelsinzet in vergelijking met andere sectoren, maar wordt ook vertekend door het hoger dan gemiddelde aandeel van de diensten en diverse goederen.

Bij de OCMW's en internationale groepen situeren zich het hoogste aantal inrichtende machten die verlies maken. Bovendien evolueerden de resultaten van de meeste types vooral in 2021 en 2022 negatief. In 2022 had meer dan 50% van de inrichtende machten per type een slechter resultaat dan in 2021, met uitzondering van de nationale groepen.

Ratio's

De internationale groepen scoren gemiddeld gezien het slechtst op het vlak van liquiditeit, solvabiliteit en rendabiliteit. Qua rendabiliteit scoren ook de OCMW's niet goed. Door het beperkt aantal beschikbare gegevens op geconsolideerd niveau kon het Rekenhof geen ratio's berekenen op groepsniveau. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de ratio's rekening te houden met de groepsstructuur van de verschillende inrichtende machten. Op niveau van de individuele inrichtende machten kunnen ratio's

slecht zijn maar dat is mogelijk niet problematisch als de inrichtende macht behoort tot een gezonde groep of financieel gesteund wordt door een gemeente of OCMW.

Eigendomsstructuren

Na analyse van de kadastrale gegevens van de wzc's stelde het Rekenhof grote verschillen vast in eigendomsstructuren tussen de types. Die eigendomsstructuur kan een impact hebben op de dagprijs.

- In de publieke sector zijn de OCMW's in 77% van de gevallen zelf eigenaar van het vastgoed. Bij de welzijnsverenigingen wzc's en gemengde welzijnsverenigingen is respectievelijk 52% en 13% zelf eigenaar. In de meeste andere gevallen worden de gebouwen ter beschikking gesteld door de gemeente of het OCMW.
- In de non-profitsector zijn de meeste stand-alones zelf eigenaar van het vastgoed (58%). Bij de gemengde groepen en netwerken wzc's ligt het aantal eigenaars iets lager (respectievelijk 36% en 39%) en is er ook vaak (respectievelijk 30% en 41%) een niet-verbonden entiteit betrokken bij de eigendomsstructuur. Vaak gaat het om een erfpacht op een eigendom van een religieuze vereniging of stichting. Ten slotte zijn er ook constructies met verbonden entiteiten bij de gemengde groepen (34%) en in mindere mate bij de netwerken wzc's (19%). Het gaat hier vaak om grotere groepen, waar het vastgoed in een aparte (patrimonium)vereniging is ondergebracht.
- In de profitsector zijn er bijna geen wzc's die zelf eigenaar zijn van het vastgoed. Bij de stand-alones profit is er meestal een verbonden entiteit (58%) betrokken bij de eigendomsstructuur. Bij de nationale groepen zijn er zowel niet-verbonden entiteiten (48%) als verbonden entiteiten (40%) betrokken bij de structuur. Bij de internationale groepen is in de meerderheid van de gevallen een niet-verbonden entiteit (70%) betrokken bij de constructie, meestal een grote, beursgenoteerde vastgoedvennootschap. Slechts bij 17% van de gevallen gaat het om een verbonden entiteit, waarbij het vastgoed meestal in een aparte vastgoedvennootschap zit binnen dezelfde groep.

Inzet van zorgpersoneel

Het Rekenhof heeft voor de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022 de inzet van het zorgpersoneel in de wzc's nagegaan. Wat betreft de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde personeelscategorieën, namelijk verpleegkundigen, zorgkundigen, reactiveringspersoneel, begeleiders wonen en leven (de vroegere animatoren), en logistieke medewerkers in de zorg, werkten er 33.752 VTE in de wzc's. Dat cijfer betreft het aantal VTE dat tewerkgesteld wordt en niet het aantal personeelsleden dat effectief aanwezig is op de werkvloer. Het zorgpersoneel dat door de federale overheid gesubsidieerd wordt (sociale Maribel), ontbreekt eveneens in dit cijfer. Ongeveer de helft van het personeel bestaat uit zorgkundigen, een derde uit verpleegkundigen en een tiende uit reactiveringspersoneel. In verhouding tot het aantal bewoners komt dat neer op gemiddeld 13 VTE personeelsinzet per 30 bewoners. Daarvan is gemiddeld 2,4 VTE, of bijna een vijfde, bovennormpersoneel. Voornamelijk zorgkundigen worden aangeworven als extra personeel, namelijk gemiddeld 1,5 VTE per 30 bewoners.

De publieke sector zet het meeste personeel in met gemiddeld 13,9 VTE per 30 bewoners, tegenover gemiddeld 13,2 VTE in de non-profitsector en gemiddeld 11,8 VTE in de profitsector. Elke sector voldoet daarmee aan de door de Vlaamse overheid opgelegde personeelsnorm. Als rekening wordt gehouden met enkele parameters zoals het aantal (effectieve) bewoners, de zorgbehoefte van de bewoners en de dagprijs, blijkt dat de analyse van het Rekenhof de verschillen in personeelsinzet tussen de drie sectoren bevestigt: in een publiek wzc werken gemiddeld 6,5 VTE meer dan in de profitsector en gemiddeld 3,9 VTE meer dan in de non-profitsector. De non-profit wzc's stellen gemiddeld 2,6 VTE meer tewerk dan de profit wzc's. In de publieke sector werken verhoudingsgewijs meer zorgkundigen en begeleiders wonen en leven, terwijl in de non-profitsector verhoudingsgewijs meer reactiveringspersoneel werkt.

Het Rekenhof onderzocht ook of de types die tot één sector behoren, onderling verschillen qua inzet van zorgpersoneel. De non-profit wzc's bleken onderling weinig te verschillen, behalve dat er verhoudingsgewijs meer verpleegkundigen werken in de netwerken wzc's dan in de stand-alones non-profit en de gemengde groepen. Ook in de publieke wzc's is de personeelsinzet bij de drie types gelijkaardig, waarbij alleen de gemengde welzijnsverenigingen gemiddeld minder reactiveringspersoneel inzetten dan de OCMW's. De profitsector toont de grootste onderlinge verschillen. Zowel de nationale groepen als de stand-alones profit zetten gemiddeld meer verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel in dan de internationale groepen. De nationale groepen stellen gemiddeld ook meer begeleiders wonen en leven tewerk dan de internationale groepen.

Uit de plaatsbezoeken bij een selectie van negen wzc's bleek dat de effectieve aanwezigheid van het totaal bevestigde personeel gemiddeld rond de 73% ligt, met als uitschieters 67% en 79%. De wzc's doen in beperkte mate een beroep op zelfstandig en interim personeel. Elk wzc doet een beroep op vrijwilligers.

Belangrijke beperkingen

In zijn analyses werd het Rekenhof geconfronteerd met verschillende beperkingen wat betreft de beschikbare informatie en de vergelijkbaarheid van de financiële cijfers.

Beschikbare informatie

De indeling naar sector en type is gebaseerd op de groepsstructuren waartoe de wzc's behoren. Door de afwezigheid bij het Departement Zorg van een administratief basisdossier met volledige, betrouwbare en up-to-date informatie over de groepsstructuur van de inrichtende machten en hun verbonden entiteiten, heeft het Rekenhof voor de indeling een beroep moeten doen op alternatieve bronnen, zoals openthebox en verslagen van de Zorginspectie.

Het Departement Zorg verzamelde tot voor kort alleen gegevens over het personeel dat de Vlaamse overheid subsidieert. Het had dus geen zicht op het volledige zorgpersoneel en ander personeel tewerkgesteld in de Vlaamse wzc's, waardoor het Rekenhof zijn analyses alleen heeft kunnen uitvoeren voor dat deel van het personeel waarvoor gegevens voorhanden waren. Met de overschakeling van de RaaS-tool naar de nieuwe tool eCalcura zou vanaf 1 juli 2023 wel de volledige personeelsinzet in de wzc's geregistreerd worden.

Onvergelijkbare cijfers

Bij zijn analyses kon het Rekenhof de financiële cijfers van de verschillende inrichtende machten moeilijk vergelijken om de volgende redenen:

- Verschillende schema's van jaarrekeningen: in de publieke sector gaat het om BBC-jaarrekeningen en in de private sector om jaarrekeningen neergelegd volgens de schema's van de NBB. Er zijn belangrijke verschillen tussen de twee schema's, die een vergelijking van de jaarrekeningen tussen sectoren bemoeilijken. In de private sector kunnen de jaarrekeningen bovendien neergelegd worden volgens drie verschillende schema's: volledige, verkorte en microschema's. De laatste twee bevatten veel minder detail (bv. over omzet, diensten en diverse goederen en subsidies). Dat maakt een vergelijking van bepaalde rubrieken in de jaarrekeningen onmogelijk.
- Verschillende aanrekeningsregels: niet alle inrichtende machten rekenen bepaalde kosten of opbrengsten op dezelfde manier aan, waardoor de cijfers moeilijk vergelijkbaar zijn. Een voorbeeld zijn de kapitaalsubsidies die op verschillende plaatsen in de jaarrekening worden aangerekend, en de tegemoetkomingen die de welzijnsverenigingen ontvangen van het OCMW of de gemeente, die niet altijd accuraat worden toegerekend aan het beleidsveld waarop ze betrekking hebben.

- Andere activiteiten door de inrichtende machten: er zijn verschillende inrichtende machten die naast het uitbaten van wzc's nog andere activiteiten uitvoeren, zoals kinderopvang of ziekenhuizen. Als die activiteiten door dezelfde rechtspersoon worden uitgebaat, zitten ze mee opgenomen in de cijfers van de jaarrekening. Het Rekenhof heeft in de non-profitsector en de publieke sector die inrichtende machten ondergebracht in aparte types (gemengde groepen en gemengde welzijnsverenigingen), maar die komen niet altijd overeen met de realiteit. De cijfers uit jaarrekeningen met gemengde activiteiten zijn niet vergelijkbaar met de cijfers uit jaarrekeningen met alleen wzc-activiteiten.

Een zinvolle vergelijking is pas mogelijk als aan alle types wzc's een sectorspecifieke boekhouding en rapportering wordt opgelegd, wat dan ook de belangrijkste aanbeveling is die uit dit onderzoek voortvloeit. Zelfs een sectorspecifieke boekhouding en rapportering, zoals een klassieke balans en resultatenrekening, op het niveau van een wzc zal echter nog altijd geen details verstrekken over de kosten- en opbrengstenstructuur, tenzij de rapportering op dat detailniveau wordt opgelegd met duidelijke instructies over hoe alle rubrieken moeten worden geïnterpreteerd. Als het Departement Zorg inzicht wil krijgen in financiële stromen tussen verbonden entiteiten, zal het dat ook specifiek moeten opnemen in de sectorspecifieke boekhouding en rapportering.

Reactie van de minister

De Vlaamse minister van Welzijn gaf aan welke acties al werden ondernomen en wat de intenties van de Vlaamse Regering zijn. Zo verwees de minister naar het lopende project ter invoering van een sectorspecifieke boekhouding in de wzc's. Ook gaf ze aan dat wordt onderzocht hoe de Vlaamse overheid zicht kan krijgen op de achterliggende entiteiten verbonden met actoren in de zorg, dat het toezicht van de Zorginspectie daartoe zal worden uitgebreid en dat verbod op winst op zorg als werkingsprincipe zal worden opgenomen in de regelgeving. Ten slotte gaf de minister mee dat er eind 2023 enkele maatregelen werden genomen om de financiële weerbaarheid van wzc's te versterken en te vermijden dat er complexe financiële constructies worden opgezet om kapitaal weg te trekken.

Samenvatting	3
Lijst met afkortingen	13
Hoofdstuk 1	
Inleiding	17
1.1 Context	17
1.2 Onderzoeksdomein en -vragen	17
1.2.1 Onderzoeksdomein	17
1.2.2 Onderzoeksvragen	18
1.3 Onderzoeksaanpak	18
1.4 Structuur van het verslag	19
Hoofdstuk 2	
Typologie voor de woonzorgcentra	21
2.1 Werkwijze	21
2.1.1 Beschrijving	21
2.1.2 Beperkingen	23
Hoofdstuk 3	
Kosten- en opbrengstenstructuur van de woonzorgcentra	25
3.1 Werkwijze	25
3.1.1 Beschrijving	25
3.1.2 Beperkingen	27
3.2 Analyse	30
3.2.1 Overzicht van de kosten en opbrengsten	30
3.2.2 Bespreking van de kosten	32
3.2.3 Bespreking van de opbrengsten	33
3.2.4 Kosten voor huisvesting: eigendomsstructuren op basis van de kadastrale gegevens	40
Hoofdstuk 4	
Structuren, samenwerking en financiële mechanismen in de praktijk	45
4.1 Inleiding	45
4.2 Publieke sector	46
4.2.1 Welzijnsvereniging gemengd	46
4.2.2 Welzijnsvereniging wzc's	48
4.2.3 OCMW	49
4.3 Non-profitsector	51
4.3.1 Gemengde groep	51
4.3.2 Netwerk wzc's	53
4.3.3 Stand-alone non-profit	55
4.4 Profitsector	56
4.4.1 Internationale groep	56
4.4.2 Nationale groep	57
4.4.3 Stand-alone profit	59
4.5 Gelijk speelveld: meningen van de bezochte wzc's	61

Hoofdstuk 5**Evolutie van de (deel)posten van de jaarrekeningen 63**

5.1	Werkwijze	63
5.1.1	Beschrijving	63
5.1.2	Beperkingen	63
5.2	Evolutie van de balans	64
5.2.1	Activa	64
5.2.2	Passiva	69
5.3	Evolutie van de kosten en opbrengsten	74
5.3.1	Opbrengsten	74
5.3.2	Kosten	77
5.4	Evolutie van het resultaat	80
5.5	Ratio-analyse	82
5.5.1	Liquiditeit	83
5.5.2	Solvabiliteit	86
5.5.3	Rendabiliteit	89
5.5.4	Combinatie liquiditeit en rendabiliteit	93
5.5.5	Investerings	96
5.6	Geconsolideerde jaarrekeningen	97

Hoofdstuk 6**Inzet van zorgpersoneel in de woonzorgcentra 99**

6.1	Inleiding	99
6.2	Analyse	100
6.2.1	Totale personeelsinzet per 30 bewoners	102
6.2.2	Inzet van bovennormpersoneel per 30 bewoners	105
6.2.3	Verklarend model van personeelsinzet	107
6.3	Casestudies personeelsaanwezigheid	110
6.3.1	Publieke sector	111
6.3.2	Non-profitsector	114
6.3.3	Profitsector	117
6.4	Bezorgdheden van de wzc's	120

Hoofdstuk 7**Algemene conclusies 121****Hoofdstuk 8****Aanbevelingen 123****Hoofdstuk 9****Reactie van de minister 125**

Bijlagen

Bijlage 1	Methodologie	129
Bijlage 2	Regelgeving personeelsnormen	140
Bijlage 3	Antwoord van de minister van Welzijn	142

Lijst met afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AVSB	Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming
BBC	Beleids- en Beheerscyclus
BELRAI	Belgische Resident Assessment Instrument
BTZ	Basistegemoetkoming zorg
DAC	Derde arbeidscircuit
EW	Erkende woongelegenheden
FOD	Federale Overheidsdienst
Gesco	Gesubsidieerde contractuelen
HCO	Health Care Organization
HR	Human Resources
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IF.IC	Methodiek van functieweging en functieverloning uitgewerkt door het Instituut voor Functieclassificatie
IM	Inrichtende machten
KBO	Kruispuntbank van Ondernemingen
MARA	Model for Automatic Resthome Analysis
NACE	Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne (Statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap)
NBB	Nationale Bank van België
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
VIA	Vlaams Interprofessioneel Akkoord
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VLOZO	Vlaams Onafhankelijk Zorgnetwerk
VTE	Voltijdse equivalenten
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
Vzw	Vereniging zonder winstoogmerk
Wzc	Woonzorgcentrum

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Context

Met de zesde staatshervorming werden een aantal federale bevoegdheden op het vlak van zorg en gezondheid overgedragen naar de deelstaten, waaronder ouderenzorg. Op 15 februari 2019 werd in Vlaanderen een nieuw woonzorgdecreet goedgekeurd, waarin de grote lijnen en principes zijn opgenomen waaraan woonzorgvoorzieningen¹ zoals de woonzorgcentra (wzc's) moeten voldoen.

De ouderenzorg staat in de toekomst voor aanzienlijke uitdagingen. De toenemende vergrijzing van de bevolking leidt tot een groter aantal ouderen met complexere zorgbehoeften. Tegelijkertijd doet zich een groeiend tekort aan gekwalificeerd zorgpersoneel voor. Zowel op maatschappelijk als politiek vlak zijn er zorgen over de betaalbaarheid, zorgkwaliteit, financiële organisatie en weerbaarheid van de wzc's.

Om meer controle te kunnen uitoefenen op het gevoerde financiële beleid van wzc's, is er in het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 afgesproken om een transparante sectorspecifieke boekhouding in te voeren, met respect voor de diversiteit in juridische organisatiestatuten, de schaalgrootte van het wzc en de eraan gekoppelde wettelijke kaders. Daarbij aansluitend is het de bedoeling het onderscheid tussen woon-, leef- en zorgkost alsook de organisatiekost in de boekhouding zichtbaar te maken. Die ambitie werd bekrachtigd in maart 2021 bij de afsluiting van het zesde Vlaams Interprofessioneel Akkoord (VIA 6) tussen de sociale partners binnen de residentiële ouderenzorg en de Vlaamse Regering².

1.2 Onderzoeksdomein en -vragen

1.2.1 Onderzoeksdomein

In februari 2023 heeft het Vlaams Parlement een motie aangenomen die het Rekenhof de opdracht gaf onderzoek te doen naar de kosten- en opbrengstenstructuur van de wzc's en de financiële verhoudingen tussen enerzijds individuele wzc's en anderzijds de overkoepelende groepen, vzw's of openbare besturen waar de individuele wzc's eventueel deel van uitmaken of mee verbonden zijn. Dat alles met de nodige aandacht voor verschillen naargelang het beheersstatuut³ en de sector (publieke, private non-profit, private profit) van de voorziening. Daarnaast wou het parlement inzicht krijgen in de verhouding tussen het aantal VTE personeel op de loonlijst van een wzc en hun effectieve aanwezigheid op de werkvloer.

¹ Het woonzorgdecreet definieert een woonzorgvoorziening als een lokaal dienstencentrum, een thuiszorgvoorziening, een groep van assistentiewoningen of een woonzorgcentrum (art 2, §1, 19°).

² In het relanceplan *Vlaamse Veerkracht* van de Vlaamse overheid is er een specifiek project, *VVo45.09 Transparante sectorspecifieke boekhouding residentiële ouderenzorg*, dat moet helpen dit te realiseren.

³ Door het Rekenhof gedefinieerd als juridisch statuut.

1.2.2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen uit de motie werden in overleg met de indieners van de motie geherformuleerd. Om meer inzicht te krijgen in de financiële situatie van de wzc's, de financiële stromen en de personeelsinzet, werd besloten dat het Rekenhof negen wzc's zou bezoeken en als case uitwerken. Die wzc's werden door de koepelorganisaties (Zorgnet-Icuro, VVSG, VLOZO) voorgedragen.

Op 19 juni 2023 werden de onderzoeksvragen als volgt aan de voorzitter van het Vlaams Parlement meegedeeld:

- Onderzoeksvraag 1: Wat is de kosten-, inkomsten-, uitgaven- en opbrengstenstructuur van de Vlaamse wzc's vanaf 2019 naargelang het beheersstatuut en type⁴ van de woonzorgvoorziening?
- Onderzoeksvraag 2: Welke financiële stromen bestaan er, voor de geselecteerde cases, tussen de Vlaamse wzc's en de rechtspersonen waarmee ze gelieerd zijn en/of preferentiële samenwerkingsverbanden onderhouden?
- Onderzoeksvraag 3: Hoe zijn de belangrijkste (deel)posten van de neergelegde jaarrekeningen geëvolueerd vanaf 2019 naargelang het beheersstatuut en type van woonzorgvoorziening, daarin begrepen die van de overkoepelende groepen, vzw's of openbare besturen/welzijnsverenigingen waar ze eventueel deel van uitmaken of mee geaffilieerd zijn, indien deze in België gevestigd zijn?
- Onderzoeksvraag 4: Hoeveel VTE zorgpersoneel, begeleiders wonen en leven, en logistieke medewerkers staan op de loonlijst van de Vlaamse wzc's en verschilt de personeelsinzet volgens het beheersstatuut, type en andere kenmerken van de wzc's?

1.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek werd gevoerd door financiële analyse van jaarrekeningen, analyse van kadastergegevens van de FOD Financiën, casestudies bij negen wzc's met bezoeken ter plaatse, statistische analyse van personeelsgegevens uit RaaS⁵, interviews met het Departement Zorg, de Zorginspectie, het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en de koepelorganisaties, analyse van de financiële verslagen van de Zorginspectie ... De koepelorganisaties en de bezochte wzc's werkten op vrijwillige basis mee. Het Rekenhof heeft daar immers geen controlebevoegdheid, met uitzondering van de controle van de rechtstreekse en onrechtstreekse Vlaamse overheidsfinanciering⁶. Het ontwerpverslag werd voor tegenspraak aan de koepelorganisaties bezorgd. De bezochte wzc's kregen de kans hun stuk na te lezen en aanpassingen voor te stellen.

In de bijlage 1 wordt de onderzoeksmethodologie meer in detail beschreven.

Het Rekenhof kondigde zijn onderzoek op 19 juni 2023 aan bij de Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en bij de secretaris-generaal van het Departement Zorg. Het Rekenhof sloot de werkzaamheden van dit onderzoek af in december 2023. Op 30 januari 2024 stuurde het zijn ontwerpverslag aan het departement en de minister. Het antwoord van het departement van 13 februari 2024 is verwerkt in het verslag. Het antwoord van de minister van 12 februari 2024 is integraal opgenomen als bijlage 3 en wordt behandeld in hoofdstuk 9.

⁴ De publieke, private non-profit- en private profitsector worden verder in het verslag nog opgesplitst.

⁵ RaaS is een webtoepassing van het Departement Zorg om tegemoetkomingen aan de wzc te berekenen en daarover gegevens uit te wisselen met onder meer de voorzieningen in de ouderenzorg.

⁶ Art. 63 van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën.

1.4 Structuur van het verslag

In de hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 worden de onderzoeksvragen beantwoord. Omdat in die hoofdstukken wordt gewerkt met een vaste typologie, wordt die eerst verklaard in hoofdstuk 2. De algemene conclusies en aanbevelingen staan in de laatste twee hoofdstukken. Dit rapport bevat ook een methodologische bijlage.

Hoofdstuk 2

Typologie voor de woonzorgcentra

De sector van de wzc's is zeer divers, gaande van kleine *stand-alone* non-profit wzc's tot grote internationale, beursgenoteerde ondernemingen. Alle wzc's over één kam scheren, zou leiden tot verkeerde conclusies. Daarom heeft het Rekenhof in zijn onderzoek de populatie wzc's gedifferentieerd. De gangbare indeling in publieke sector, private non-profitsector en private profitsector heeft het verder opgesplitst in negen types wzc's, die hieronder worden beschreven.

2.1 Werkwijze

2.1.1 Beschrijving

In eerste instantie heeft het Rekenhof de populatie wzc's ingedeeld naar de sector waartoe de inrichtende machten⁷ van de wzc's behoren:

- de publieke sector: wzc's uitgebaat door OCMW's, welzijnsverenigingen⁸ of opdrachthoudende verenigingen⁹,
- de private non-profitsector¹⁰: wzc's uitgebaat door verenigingen, waarbij eventuele gelinkte vennootschappen enkel optreden als bestuurders,
- de private profitsector: wzc's uitgebaat door verenigingen verbonden met vennootschappen met een winstgevende activiteit (bv. een vastgoedvennootschap), samen met de wzc's uitgebaat door vennootschappen en natuurlijke personen.

Om de wzc's te kunnen indelen volgens het type, heeft het Rekenhof onderzoek verricht naar de entiteiten die verbonden zijn met de inrichtende machten binnen de populatie, hetzij via gemeenschappelijke bestuurders, hetzij via een deelname in het kapitaal. De analyse steunde op verschillende bronnen, waaronder een lijst met groepen samengesteld door het Departement Zorg, data van het ABB, openthebox¹¹, verslagen van Zorginspectie en de websites van de betrokken entiteiten. De NACE-code¹² van de inrichtende machten en verbonden entiteiten werd gebruikt om een onderscheid te maken tussen activiteiten ouderenzorg en andere activiteiten. Verder in dit onderzoek worden alle met elkaar verbonden entiteiten als een groep beschouwd. In de volgende figuur worden de begrippen grafisch verduidelijkt.

⁷ Een inrichtende macht is een rechtspersoon, feitelijke vereniging of natuurlijke persoon die zorgactiviteiten aanbiedt en daarvoor verantwoordelijk en aansprakelijk is. Een inrichtende macht is verantwoordelijk voor de oprichting en uitbating van één of meer zorgvoorzieningen. Een zorgvoorziening hoort bij één inrichtende macht.

⁸ Een welzijnsvereniging is een publiekrechtelijke rechtspersoon die door de OCMW-raad opgericht kan worden voor de uitvoering van een welomschreven opdracht die tot het taakgebied van de OCMW-sector behoort.

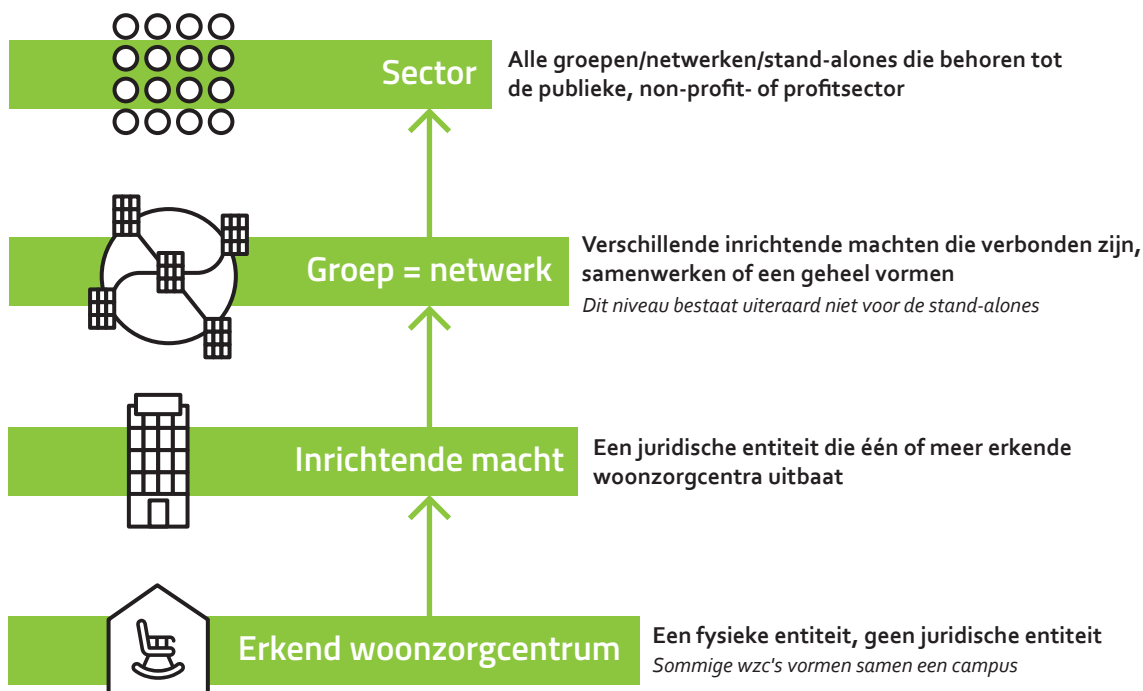
⁹ Een opdrachthoudende vereniging is een samenwerkingsverband tussen gemeenten. Het betreft een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid en met een beheersoverdracht die statutair vastgelegd is.

¹⁰ De term non-profit wordt in dit verslag als synoniem voor social profit gebruikt.

¹¹ openthebox is een online platform dat publiek toegankelijke informatie verzamelt over Belgische rechtspersonen en die ter beschikking stelt. Het heeft als doel de transparantie te vergroten en meer inzicht te bieden over entiteiten waarmee een rechtspersoon verbonden is.

¹² Een NACE-code staat voor *Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne* (statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap) en is een code die de Europese Unie en haar lidstaten toekennen aan een bepaalde klasse van commerciële of niet-commerciële economische activiteiten.

Figuur 1 – Definities van gebruikte begrippen

Bron: Rekenhof

In een volgende fase heeft het Rekenhof criteria opgesteld voor drie types per sector.

- Publieke sector:
 - OCMW: alleen wzc's uitgebaat door een inrichtende macht met een OCMW-rechtsvorm.
 - Welzijnsvereniging wzc's: wzc's uitgebaat door een welzijnsvereniging (of opdrachthoudende vereniging) met alleen de volgende activiteiten rond ouderenzorg: wzc, centrum voor kortverblijf, centrum voor dagverzorging, groep van assistentiewoningen en maaltijdbedeling (op basis van beleidsvelden¹³).
 - Welzijnsvereniging gemengd: wzc's uitgebaat door een welzijnsvereniging (of opdrachthoudende vereniging) met andere activiteiten buiten bovengenoemde, bv. een dienst voor gezinszorg, kinderopvang (op basis van beleidsvelden).
- Private non-profitsector:
 - Stand-alone non-profit: de vereniging baat maximaal twee wzc's uit en heeft een beperkt aantal verbonden entiteiten. De activiteit betreft enkel ouderenzorg (op basis van NACE-codes).
 - Netwerk wzc's: de vereniging of groep van verenigingen baat meer dan twee wzc's uit en heeft enkel activiteiten rond ouderenzorg (op basis van NACE-codes).
 - Gemengde groep: de vereniging of groep van verenigingen baat meer dan twee wzc's uit en heeft daarnaast andere activiteiten dan ouderenzorg zoals een ziekenhuis (op basis van NACE-codes).
- Private profitsector:
 - Stand-alone profit: de rechtspersoon baat maximaal twee wzc's uit en heeft een beperkt aantal verbonden entiteiten. Ook verenigingen die maximaal twee wzc's uitbaten en verbonden zijn met vennootschappen met een winstgevend karakter (bv. een patrimoniumvennootschap) vallen hier onder.

¹³ Een beleidsveld is een verzameling van producten, activiteiten en middelen die zowel vanuit politiek als maatschappelijk oogpunt een herkenbaar samenhangend geheel vormen. Een genormaliseerd stelsel van beleidsvelden wordt opgesteld door de minister.

- *Nationale groep*: een groep van verbonden rechtspersonen die meer dan twee wzc's uitbaten en die een Belgische moederonderneming hebben (op basis van analyse openthebox).
- *Internationale groep*: een groep van verbonden rechtspersonen die meer dan twee wzc's uitbaten en die een moederonderneming in het buitenland hebben (op basis van analyse openthebox).

Vervolgens heeft het Rekenhof alle inrichtende machten uit de populatie wzc's ingedeeld volgens de voornoemde typologie. Voor elk type heeft het een lijst opgemaakt met inrichtende machten die eraan werden toegewezen en de groep waartoe zij behoren. De lijst werd verder aangevuld met overige verbonden entiteiten binnen de groepen. Die lijsten heeft het Rekenhof voorgelegd aan de koepelorganisaties. Naar aanleiding van enkele opmerkingen van de koepelorganisaties heeft het Rekenhof nog enkele aanpassingen doorgevoerd aan de finale typologie. De onderstaande tabel geeft een overzicht¹⁴.

Tabel 1 – Aantal inrichtende machten (IM), wzc's en erkende woongelegenheden (EW)¹⁵, ingedeeld volgens type

	2019			2020			2021			2022		
	IM	Wzc's	EW	IM	Wzc's	EW	IM	Wzc's	EW	IM	Wzc's	EW
Publiek	140	218	24.916	135	217	24.843	134	218	24.961	133	218	24.797
OCMW	111	131	13.917	105	124	13.221	104	123	13.161	100	119	12.810
Welzijnsvereniging gemengd	21	73	9.276	22	79	9.899	22	81	10.077	23	83	10.144
Welzijnsvereniging wzc's	8	14	1.723	8	14	1.723	8	14	1.723	10	16	1.843
Non-profit	191	301	33.167	185	299	33.296	184	301	33.574	182	299	33.730
Gemengde groep	54	104	11.154	52	105	11.378	51	106	11.688	50	105	11.685
Netwerk wzc's	48	97	10.722	47	98	10.708	47	99	10.733	47	99	10.831
Stand-alone	89	100	11.291	86	96	11.210	86	96	11.153	85	95	11.214
Profit	145	295	26.155	146	302	26.906	147	304	27.418	146	306	27.991
Internationale groep	52	144	14.415	53	148	14.708	55	152	15.242	55	152	15.362
Nationale groep	67	125	10.297	68	129	10.765	68	128	10.758	68	131	11.241
Stand-alone	26	26	1.443	25	25	1.433	24	24	1.418	23	23	1.388
Totaal	476	814	84.238	466	818	85.045	465	823	85.953	461	823	86.518

Bron: Rekenhof

¹⁴ Leeswijzer: in de kolom inrichtende machten van 2022 staat bv. bij internationale groep het cijfer 55. Dat betekent dat er in 2022 55 inrichtende machten (veelal rechtspersonen) waren die deel uitmaakten van een internationale groep. Dat betekent dus niet dat er in 2022 in Vlaanderen 55 internationale groepen actief waren op het vlak van wzc's. In de periode 2019-2022 zijn er jaarlijks 4 internationale groepen (1 groep heeft maar 1 Vlaams wzc), 27-28 nationale groepen, 37-39 gemengde groepen en 18 netwerken wzc's actief in de woonzorgsector.

¹⁵ Een wzc wordt erkend voor een aantal woongelegenheden. In de tabel worden zowel de woongelegenheden wzc als de woongelegenheden centrum voor kortverblijf opgenomen.

2.1.2 Beperkingen

Doorheen het onderzoek bleken in de lijsten van de wzc's van het Departement Zorg de start- en einddata van de erkenning door de inrichtende machten niet altijd correct te zijn. Zo is het voor de publieke sector mogelijk dat het wzc in de lijsten van het Departement Zorg al wordt toegevoegd aan een welzijnsvereniging, terwijl het wzc voor het betrokken jaar nog ressorteert onder het beheer van het OCMW. Het is voor het Rekenhof onmogelijk elk wzc te bevragen naar de historie van de inrichtende macht. Er dient rekening te worden gehouden met deze beperking, die de analyse kan vertekenen.

Bij de opmaak van de typologie heeft het Rekenhof gebruik gemaakt van objectieve criteria, maar de hierboven beschreven werkwijze kent toch enkele beperkingen:

- De toewijzing van verenigingen aan de profit- dan wel non-profitsector steunt op vooraf bepaalde criteria, werd gevalideerd door de koepelorganisaties en stelt voor de overgrote meerderheid van de woonzorgcentra geen problemen. In een beperkt aantal gevallen kan er discussie zijn over de toewijzing.
- Overeenkomstig het woonzorgdecreet van 15 februari 2019 moesten alle op 1 januari 2020 erkende woonzorgvoorzieningen uiterlijk op 1 januari 2023 een administratief basisdossier indienen, dat de organisatiestructuur, de feitelijke leiding, de verwantschappen en nauwe banden met andere personen bevat. Die verplichting werd echter uitgesteld¹⁶ omdat zowel de erkende woonzorgvoorzieningen en verenigingen, als het Departement Zorg daar naar eigen zeggen niet klaar voor zijn. Zo ontbreekt volgens het Departement Zorg een uniforme structuur die relevant is voor alle woonzorgvoorzieningen en die transparantie biedt op de pertinente zaken uit het administratief basisdossier. Ook ontbreekt een digitale toepassing waarin de gegevens kunnen worden gecapteerd en verwerkt, en waarmee analyses mogelijk zijn¹⁷. Volgens een ontwerpdecreet van 22 december 2023 zou het administratief basisdossier zelfs afgeschaft worden. Bij gebrek aan een administratief basisdossier, heeft het Rekenhof voor de indeling van de groepen een beroep moeten doen op alternatieve bronnen, zoals openthebox. Die informatie was echter al verouderd: de recentste informatie dateerde van 31 december 2021. Bovendien is het niet mogelijk de volledige groepsstructuur samen te stellen op basis van openthebox, aangezien alleen de materiële participaties erin zijn opgenomen. Tot slot is de informatie van openthebox een momentopname: de samenstelling van de groepen is onderhevig aan wijzigingen.
- Het gebruik van de NACE-code voor de activiteiten van de wzc's heeft als nadeel dat ze wordt opgegeven door de organisatie zelf en bij wijzigingen niet consequent wordt aangepast. Soms ontbreekt de code, wat een impact heeft op de indeling.

¹⁶ Datum te bepalen door de Vlaamse Regering.

¹⁷ Nota aan de Vlaamse Regering van 15 september 2023 doc 1182/1bis betreffende het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Hoofdstuk 3

Kosten- en opbrengstenstructuur van de woonzorgcentra

Dit hoofdstuk behandelt de kosten- en opbrengstenstructuur van de 823 Vlaamse wzc's van boekjaar 2021 naargelang het type wzc. De analyse steunt op de kosten en opbrengsten uit de datasets van de Nationale Bank van België (private sector) en de uitgaven en inkomsten uit de datasets van het ABB (publieke sector)¹⁸. In dit verslag worden alleen nog de termen kosten en opbrengsten gebruikt. Het Rekenhof heeft zijn analyse gericht op boekjaar 2021 omdat het daarvoor over de recentste en volledigste gegevens beschikte¹⁹. Het meerjarig perspectief komt aan bod in hoofdstuk 5.

3.1 Werkwijze

3.1.1 Beschrijving

Om de benodigde datasets samen te stellen, rekende het Rekenhof de wzc's eerst toe aan de inrichtende macht die ze per 31 december 2021 uitbaat.

De OCMW's en welzijnsverenigingen, die tot de publieke sector behoren, gebruiken de beleids- en beheerscyclus (BBC) om hun inhoudelijk en financieel beleid efficiënt te plannen, uit te voeren en te evalueren. Ze voeren een algemene en een budgettaire boekhouding. Alleen in de budgettaire boekhouding verplicht de BBC het gebruik van beleidsvelden, waarbij beleidsveld 0953 de cijfers van de woon- en zorgcentra bevat. De analyse in dit hoofdstuk voor de OCMW's en de welzijnsverenigingen steunt op de budgettaire boekhouding van het beleidsveld 0953, beperkt aangevuld met gegevens uit de algemene boekhouding van het beleidsveld 0953 (waar beschikbaar). De volledige datasets werden aangeleverd door het ABB.

Voor de private sector heeft het Rekenhof de gegevens via Extract²⁰ van de Nationale Bank van België (NBB) opgevraagd en gebruikt. De gegevens van zeven inrichtende machten ontbraken in 2021 en maken dus geen deel uit van de analyse. Voor de inrichtende machten waarvan de gegevens onvolledig waren omdat de jaarrekeningen enkel de brutomarge vermeldden, heeft het Rekenhof waar mogelijk gedetailleerdere informatie aan de data toegevoegd op basis van de financiële gegevens uit de verslagen van Zorginspectie. De andere inrichtende machten werden geschrapt uit de analyse.

¹⁸ De gegevens werden in de analyse samengenomen per eerste twee cijfers van de grootboekrekening.

¹⁹ Het Rekenhof moest wachten op de neerlegging van de jaarrekeningen bij de NBB en de indiening van de definitieve cijfers bij het ABB. De cijfers van 2022 kon het pas half oktober 2023 opvragen (bij een vroegere opvraging ontbraken te veel data). In zijn analyse heeft het Rekenhof de verslagen van de Zorginspectie gebruikt, waarvan het recentste jaar meestal 2021 is.

²⁰ Die toepassing van de NBB laat gebruikers toe om, op basis van verschillende criteria, informatie uit de jaarrekeningen te halen.

De gegevens per inrichtende macht heeft het Rekenhof verder verrijkt met:

- Gegevens die het Departement Zorg aanleverde:
 - het juridisch beheersstatuut,
 - het totaal aantal wzc's dat de inrichtende macht uitbaat,
 - het totaal aantal erkende woongelegenheden (wzc's en centra voor kortverblijf) dat de inrichtende macht uitbaat,
 - de gewogen gemiddelde²¹ dagprijs²² die de inrichtende macht aanrekent,
 - de gewogen gemiddelde basistegemoetkoming zorg (BTZ)²³ en tegemoetkoming incontinentiemateriaal²⁴ en het aantal gefactureerde dagen,
 - de gewogen gemiddelde bezetting, waarbij de bezetting werd berekend als aantal gefactureerde dagen/(erkenningen * aantal dagen in het jaar)²⁵.
- Gegevens over bijkomende subsidies: subsidies jongedementie²⁶, coronasubsidies²⁷, aanvullende financiering²⁸, subsidies sociale akkoorden²⁹ en IF.IC³⁰ op basis van de grootboeken van het Departement Zorg en het agentschap Vlaamse Sociale Bescherming (AVSB).
- Gegevens over infrastructuursubsidies: het infrastructuurforfait³¹, de klassieke investeringssubsidies³² uitbetaald door het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA), en de alternatieve investeringssubsidies³³.
- Gegevens over het type, op basis van de analyse van de groepsstructuren door het Rekenhof.

²¹ Met een gewogen gemiddelde wordt aan prijzen of subsidies meer gewicht toegekend als er meer woongelegenheden zijn.

²² De dagprijs is de bijdrage van de gebruikers. De kostprijselementen die deze dagprijs minimaal moet bevatten, zijn vastgelegd in een ministerieel besluit. Een prijsverhoging of prijsbepaling moet altijd aan het Departement Zorg verantwoord worden aan de hand van de kosten en moet goedgekeurd worden door de minister. Het Rekenhof gebruikte de dagprijzen van de maand mei (2021), zoals gepubliceerd op de website van het Departement Zorg. In drie gevallen waarin de dagprijs niet bekend was omdat de voorziening pas na mei was opgestart, werd de dagprijs van het volgende jaar genomen.

²³ De BTZ wordt door erkende wzc's gefactureerd aan de zorgkas waarbij de bewoner aangesloten is. De vergoeding wordt bepaald op basis van het zorgprofiel van de bewoners en het aanwezige personeel in de referentieperiode. De referentieperiode voor 2021 liep van 1 juli 2019 tot 30 juni 2020.

²⁴ De tegemoetkoming in de kosten voor incontinentiemateriaal wordt ook door de wzc's gefactureerd aan de zorgkas.

²⁵ Dit is een vereenvoudiging van de werkelijkheid. De BTZ mag enkel gefactureerd worden onder strikte voorwaarden. Zo moet een bewoner voor zijn verblijf de dagprijs betalen als hij opgenomen is in het ziekenhuis, maar daarvoor mag geen BTZ gefactureerd worden.

²⁶ Deze subsidie zal ingekanteld worden in de BTZ, maar dit is nog niet in werking getreden.

²⁷ De wzc's kregen tijdens corona een compensatie voor leegstand, een vergoeding voor extra personeelsinzet en een vergoeding voor de coördinerend en raadgevend arts (CRA). Vanaf 1 juli 2021 werd de financiering van de CRA ingekanteld in de BTZ.

²⁸ De financiering bestaat in 2021 uit een tijdelijke compensatie na de incorporatie van het derde luik in de BTZ.

²⁹ Tegemoetkoming voor de maatregel vrijstelling arbeidsprestaties en eindeloopbaan.

³⁰ Het Instituut voor Functieclassificatie. IF.IC heeft een nieuwe methode uitgewerkt voor de verloning met als doel het zorgpersoneel van gezondheidsdiensten een competitieve verloning aan te bieden in vergelijking met de ziekenhuizen. De meerkosten worden berekend door IF.IC VZW en betaald door het Departement Zorg.

³¹ Vanaf 1 januari 2018 kende eerst het VIPA en daarna het AVSB een infrastructuurforfait van 6 euro per dag (bedrag in 2023) en per woongelegenheden toe aan goedgekeurde nieuwe infrastructuur.

³² In de periode voor november 2006 gaf VIPA een klassieke subsidie van maximaal 60% van het subsidieplafond, uitbetaald in schijven op basis van de vordering van de werken. Voor de rest tot het plafond kon een waarborg verkregen worden.

³³ Vanaf 1 november 2006 gaf het VIPA alternatieve subsidies waarbij 20 jaar een gebruikstoelage werd toegekend gebaseerd op 60% van het bouwplafond en de intrestkost. Daarnaast was er een waarborg die 90% van het kapitaal en de intrest afdekte. Gezien de afschrijving van kapitaalsubsidies a rato van de afschrijvingsduur van de activa, blijft dit voordeel nog een aantal jaar doorwerken.

De verzamelde gegevens zijn slechts beperkt publiek beschikbaar en zijn niet altijd up-to-date. Zo moest er voor de dagprijs telkens met gegevens van de maand mei gewerkt worden omdat de dagprijzen slechts één keer per jaar in de maand mei worden gepubliceerd.

De volgende tabel geeft weer hoeveel inrichtende machten en wzc's meegenomen werden in de analyse.

Tabel 2 – Aantal en percentage van de inrichtende machten (IM) en wzc's in de analyse

	IM	IM beschikbaar voor analyse	Wzc's 2021	Wzc's beschikbaar voor analyse	% wzc's beschikbaar voor analyse
Non-profit	184	176	301	293	97%
<i>Gemengde groep</i>	51	50	106	105	99%
<i>Netwerk wzc's</i>	47	47	99	99	100%
<i>Stand-alone</i>	86	79	96	89	93%
Profit	147	93	304	246	81%
<i>Internationale groep</i>	55	40	152	134	88%
<i>Nationale groep</i>	68	43	128	102	80%
<i>Stand-alone</i>	24	10	24	10	42%
Publiek	134	134	218	218	100%
<i>OCMW</i>	104	104	123	123	100%
<i>Welzijnsvereniging gemengd</i>	22	22	81	81	100%
<i>Welzijnsvereniging wzc's</i>	8	8	14	14	100%
Totaal	465	403	823	757	92%

Bron: Rekenhof

3.1.2 Beperkingen

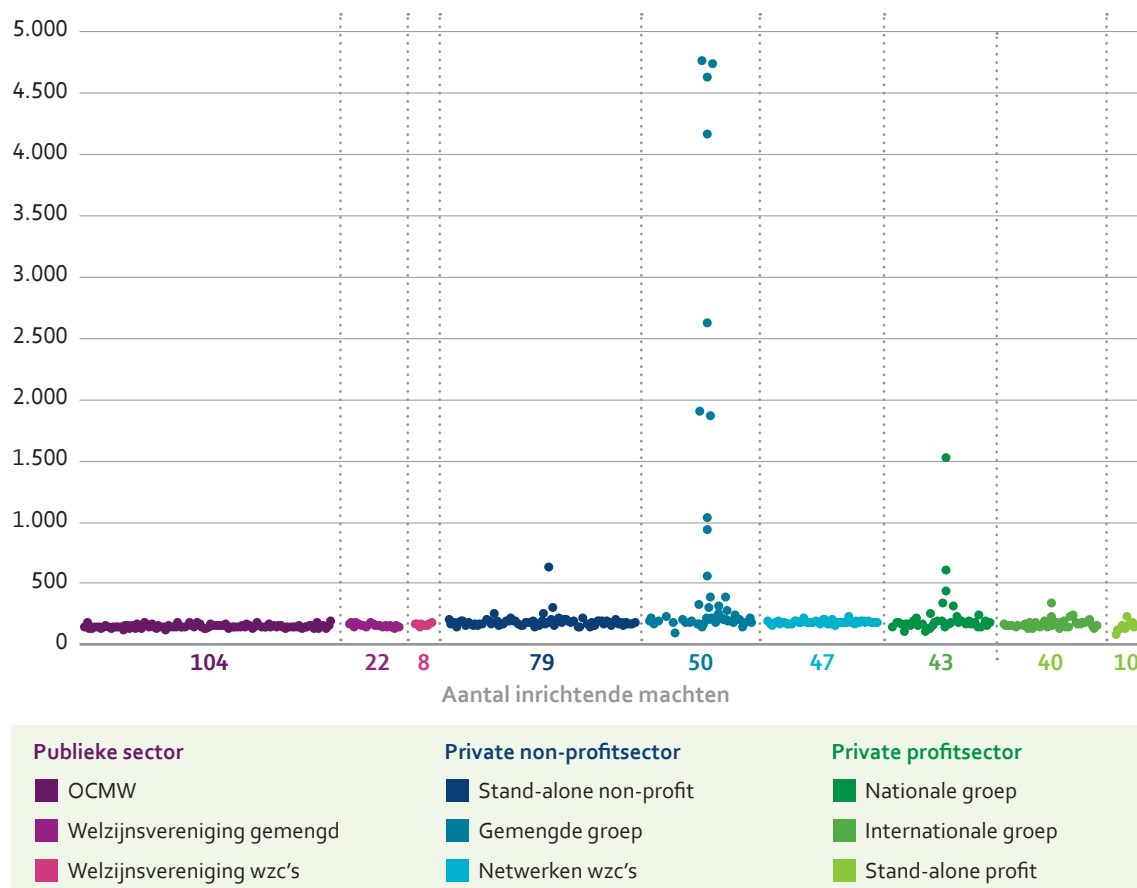
Het Rekenhof wees de wzc's toe aan de inrichtende macht die het per 31 december uitbaat. Dat kan voor een vertekening van de resultaten zorgen als een wzc werd overgedragen. Bijvoorbeeld: een wzc dat werd overgedragen in november, wordt voor een volledig jaar toegewezen aan de inrichtende macht waar activiteit zit per 31 december, terwijl er maar voor twee maanden kosten en opbrengsten zijn.

Ook het ontbreken van data kan voor vertekeningen in de analyse zorgen. Voor de stand-alones profit zijn de minste data beschikbaar (zie Tabel 2). Dat is enerzijds te verklaren door drie ontbrekende jaarrekeningen en anderzijds doordat die wzc's een jaarrekening neerleggen volgens een verkort of microschema en er dus minder gedetailleerde informatie beschikbaar is. Afwijkende

boekjaren in de private sector hebben dan weer geen invloed op de analyse, aangezien ze al verwijderd werden in een eerdere stap van het analyseproces.

De inrichtende machten baten soms andere voorzieningen uit dan wzc's en voeren soms andere activiteiten uit. Bij de non-profitsector werden die inrichtende machten afgezonderd in een aparte groep (de gemengde groepen). Zoals eerder toegelicht in hoofdstuk 2, steunt de typologie onder andere op de NACE-codes. Die NACE-codes komen niet altijd overeen met de realiteit, waardoor mogelijk niet alle groepen correct geklasseerd zijn. Bij de publieke sector is die opsplitsing naar activiteiten ook gemaakt voor de welzijnsverenigingen. In de profitsector worden inrichtende machten met andere activiteiten echter niet ondergebracht in een aparte groep omdat ze in aantal niet belangrijk zijn. Die andere activiteiten beïnvloeden de analyse. Als bijvoorbeeld wordt gekeken naar de spreiding van de bedrijfsopbrengsten, zijn er een aantal afwijkende punten.

Grafiek 1 – Spreiding van de bedrijfsopbrengsten (70/73/74-rekeningen) in euro per gecorrigeerde erkenning per dag (Y-as) voor alle inrichtende machten (X-as)

Bron: Rekenhof

Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat alle afwijkende punten inrichtende machten zijn die ook andere activiteiten uitvoeren dan de uitbating van Vlaamse wzc's.

- In de non-profitsector bevinden ze zich zoals verwacht vooral in de gemengde groepen, die soms ook ziekenhuizen of voorzieningen voor personen met een handicap uitbaten of andere activiteiten uitvoeren, maar ook bij de stand-alones non-profit zijn er afwijkingen.

- In de profitsector zijn er bij de nationale groepen enkele inrichtende machten die andere activiteiten uitvoeren, zoals revalidatiecentra of voorzieningen in Brussel of Wallonië uitbaten. Zij zullen de resultaten van de analyse vertekenen.

Bij de publieke sector steunt de analyse op de budgettaire boekhouding van beleidsveld 0953. Dat heeft als belangrijk nadeel dat bepaalde kosten niet beschikbaar zijn, zoals de kosten voor afschrijvingen, de inresultaatname van kapitaalsubsidies, de financiële kosten en opbrengsten (andere dan kapitaalsubsidies). Voor een aantal entiteiten zijn de afschrijvingen wel beschikbaar in de algemene boekhouding en werden ze toegevoegd aan de analyse.

De bijdragen die de welzijnsverenigingen ontvangen van het OCMW of de gemeente, worden niet altijd accuraat toegerekend aan het beleidsveld waarop ze betrekking hebben³⁴. Daardoor zijn die inkomsten van de welzijnsverenigingen niet mee opgenomen in de analyse. Om de analyse correct te kunnen uitvoeren, zouden de welzijnsverenigingen de ontvangen bijdragen moeten indelen naar de betrokken activiteit (bv. ouderenzorg wzc, thuishulp, kinderopvang, etc.). Zij zijn daar echter niet toe verplicht volgens de huidige BBC.

Een jaarrekening geeft geen informatie over de inhoud van de rubrieken. Voor bijkomende informatie over de opbrengsten en kosten raadpleegde het Rekenhof informatie uit alternatieve bronnen, zoals de boekhoudkundige gegevens van de Vlaamse overheid. Die gegevens hebben als nadeel dat ze alleen aangeven hoeveel er werd betaald door de Vlaamse overheid, maar dat geeft geen zekerheid over de aanrekening door de ontvangende inrichtende macht. Inrichtende machten rekenen kosten en opbrengsten naar best vermogen toe aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben, en dat kan dus anders zijn per inrichtende macht. Ook voor de boekhoudkundige verwerking van kapitaalsubsidies zijn er verschillende aanrekeningsmethodes mogelijk. De aanrekening van kapitaalsubsidies gebeurt meestal op 73-rekeningen *lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies* (schema van verenigingen) of op 73-rekeningen in combinatie met 75-rekeningen *financiële opbrengsten*. In een beperkt aantal gevallen wordt aangerekend op 70-rekeningen *omzet* of alleen op 75-rekeningen *financiële opbrengsten*. De voorstelling in dit verslag van de opbrengsten en kosten moet dus eerder als een benadering gezien worden.

Hoewel de digitale facturatie bij het AVSB ook de dagprijzen, extra vergoedingen, de terugbetaalbare diensten en leveringen, en de voorschotten ten gunste van derden bevat, zijn de gegevens niet betrouwbaar. De federale prestatiecodes werden oorspronkelijk overgenomen. De datakwaliteit op basis van de federale codes werd door het Departement Zorg nog niet geanalyseerd met het oog op de invoering van Vlaamse codes. Het departement vermoedt dat de data niet volledig en niet volledig correct zijn. De Vlaamse codes met richtlijnen voor het gebruik ervan werden pas op 9 februari 2023 bezorgd aan de wzc's. Pas vanaf volgend jaar zal die informatie beschikbaar zijn. Die gegevensbron kon dus niet gebruikt worden in de analyse.

³⁴ De bijdragen die de welzijnsverenigingen ontvangen van het OCMW, sociale Maribel of gesco, worden vaak geregistreerd op het beleidsveld 0010 *algemene overdrachten tussen de verschillende bestuurlijke niveaus*.

3.2 Analyse

3.2.1 Overzicht van de kosten en opbrengsten

In de analyse worden de kosten en opbrengsten uitgedrukt in bezette plaatsen, zijnde de erkende plaatsen gecorrigeerd op basis van de bezetting. Het effect van die bewerking wordt in de volgende tabel weergegeven per type.

Tabel 3 – Plaatsen en bezetting in de analyse voor het boekjaar 2021

	Non-profit			Profit			Publiek		
	Groep gemengd	Netwerk wzc's	Stand-alone	Groep internat.	Groep nation.	Stand-alone	OCMW	WV gemengd	WV wzc's
Aantal plaatsen in analyse	11.638	10.733	10.772	13.736	8.838	637	13.161	10.077	1.723
Bezetting	92,9%	92,8%	93,7%	82,7% ³⁵	83,7%	89,1%	93,8%	87,7%	93,0%
Aantal bezette plaatsen	10.814	9.963	10.090	11.354	7.399	567	12.345	8.842	1.603

Bron: Rekenhof

Wzc's hebben zowel vaste als variabele kosten. De variabele kosten evolueren grotendeels mee met de bezettingsgraad. De vaste kosten wegen bij een lage bezetting zwaarder door dan bij een hoge bezetting. Zoals verderop te zien in grafiek 2, lag de gemiddelde bezettingsgraad in 2020 en 2021 lager dan in 2019 en 2022 wegens de COVID-pandemie, waardoor de vaste kosten zwaarder doorwegen in de geanalyseerde periode. In de volgende tabel worden de kosten en opbrengsten, uitgedrukt in bezette plaatsen per dag, per type weergegeven voor het boekjaar 2021. De kosten en opbrengsten worden hierna verder besproken. Een bespreking van het resultaat is niet mogelijk wegens de beperkingen die zijn aangehaald in 3.1.2.

³⁵ Vlozo wees op het effect van green fields (nieuw opgerichte wzc's). Het Rekenhof heeft de impact daarvan op de bezetting berekend. In 2021 had het alleen een grotere impact op de internationale groepen. De bezetting steeg daardoor van 82,7% naar 83,9%. Aangezien de invloed van de green fields de cijfers in orde van grootte niet wijzigt, werd de analyse behouden.

Tabel 4 – Kosten en opbrengsten per gecorrigeerde erkenning per dag voor het boekjaar 2021 (in euro)

	Non-Profit			Profit			Publiek		
	Groep gemengd	Netwerk wzc's	Stand- alone	Groep internat.	Groep nation.	Stand- alone	OCMW	WV gemengd	WV wzc's
Kosten									
60/61-rek handels- goederen, diensten en diverse goederen	326,2	32,4	31,3	70,1	68,4	50,5	37,1	42,6	43,1
62-rek personeelskosten	498,1	136,4	133,8	105,6	120,4	103,6	123,0	111,4	116,4
63-rek Afschrijvingen en waardevermindering*	50,0	14,3	15,1	5,9	6,8	6,4	13,1	16,1	11,1
64-rek andere bedrijfskosten	9,0	0,5	0,4	0,5	1,0	0,7	0,3	0,2	0,1
65-rek financiële kosten**	8,6	3,00	3,9	3,6	3,2	1,9	0,0	0,4	0,0
66-rek niet- recurrente kosten	8,3	0,7	0,7	0,6	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Opbrengsten									
70-rek omzet	673,6	147,6	152,2	149,7	170,6	150,0	137,2	142,1	136,6
72-rek geproduceer- de vaste activa	2,4	0,0	0,0	0,01	0,0	0,0			
73/74-rek subsi- dies en andere bedrijfsopbrengsten	229,6	42,0	38,6	27,3	27,6	15,8	24,5	22,3	31,8
75-rek financiële opbrengsten***	8,3	1,1	1,0	0,5	1,5	0,2	0,0	0,3	0,0
76-rek niet-recur- rente opbrengsten	17,0	0,5	0,7	0,4	1,6	0,1			
68/78-rek beweging belastingvrije reserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1			
67/77-rek belastingen	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2			
****Resultaat	30,6	3,8	7,2	-8,6	1,1	2,8			

Bron: Rekenhof

* Voor de publieke entiteiten werden de afschrijvingen toegevoegd uit de bedrijfseconomische jaarrekeningen.

- Voor de gemengde welzijnsverenigingen: 9 inrichtende machten met 26 wzc's en 3.028 erkende plaatsen.
- Voor de welzijnsverenigingen wzc's: 4 inrichtende machten met 8 wzc's en 1.023 erkende plaatsen.
- Voor de OCMW's: 40 inrichtende machten met 53 wzc's en 6.009 erkenningen.

** De financiële kosten van de publieke entiteiten bevatten de kosten van schulden niet.

*** De financiële opbrengsten van de publieke entiteiten bevatten de afschrijvingen op kapitaalsubsidies niet.

**** Omdat de gegevens voor de publieke sector niet volledig zijn, wordt voor die sector geen resultaat berekend.

3.2.2 Bespreking van de kosten

Zoals eerder vermeld (zie 3.1.2), is er bij de gemengde groepen een vertekening van alle rubrieken door de andere activiteiten. Dat geldt in beperkte mate ook bij de nationale groepen. Zoals eerder beschreven, steunt de analyse voor de OCMW's en de welzijnsverenigingen op de budgettaire boekhouding van het beleidsveld 0953, beperkt aangevuld met gegevens uit de algemene boekhouding van het beleidsveld 0953 (waar beschikbaar).

De werkingskosten (60/61-rekeningen) bestaan voornamelijk uit voeding en dranken, nutsvoorzieningen, onderhoud en herstellingen, externe diensten en erelonen, uitzendkrachten, verzorging zoals incontinentiemateriaal, administratiekosten, huurkosten, verzekeringen ... De profitsector huurt vaak onroerende goederen, waardoor de werkingskosten daar veel hoger liggen dan in de publieke en non-profitsector. Als rekening wordt gehouden met de gekende huurkosten³⁶, dalen de werkingskosten in de analyse bijvoorbeeld bij de nationale en internationale groepen met meer dan 30 euro³⁷ per dag en per bezette plaats. Daarnaast worden in de profitsector vaak de kosten van het management of andere personeelsleden doorgefactureerd vanuit het hoofdkantoor, waardoor ze terecht komen in de rubriek 61 *diverse goederen en diensten* in plaats van in rubriek 62 *personeelskosten*. In de publieke sector zijn bij de welzijnsverenigingen de werkingskosten ook hoger in vergelijking met de OCMW's wegens doorgefactureerde personeelskosten, namelijk de doorfacturatie van de statutaire OCMW-werknemers. Vaak worden die werknemers niet overgedragen aan de welzijnsvereniging omdat de welzijnsvereniging dan een hogere pensioenbijdrage moet betalen.

Door het fenomeen van de doorgefactureerde personeelskosten die op 61- in plaats van 62-rekeningen worden geboekt, heeft een vergelijking van de personeelskosten tussen de publieke/non-profitsector en de profitsector weinig zin. Bij de vergelijking van de non-profitsector met de publieke sector moet er rekening mee worden gehouden dat bij de publieke sector enkel beleidsveld 0953 is meegenomen, dus enkel de wzc's. In de netwerken wzc's en de stand-alones van de non-profitsector zitten nog de andere activiteiten ouderenzorg (zoals dagverzorgingscentra, assistentiewoningen en lokale dienstencentra).

De afschrijvingskosten zijn het laagste bij de profitsector omdat zij hun vastgoed vaak huren en minder vaak eigen gebouwen hebben. Ze hebben soms wel leasingovereenkomsten op hun balans. Daarnaast hebben ze afschrijvingskosten voor de inrichting.

De financiële kosten zijn in grootorde vergelijkbaar bij de profit- en de non-profitsector. De profit leent vaak intercompany, terwijl de non-profit meer bij financiële instellingen leent. Bij de publieke sector zijn die kosten onvolledig omdat rente op leningen vaak op een ander beleidsveld dan 0953 worden aangerekend.

³⁶ Op basis van de verslagen van Zorginspectie.

³⁷ De huurkosten hebben betrekking op de woongelegenheden wzc en centrum voor kortverblijf, maar ook op andere activiteiten zoals assistentiewoningen. Dat kan op basis van de verslagen van Zorginspectie niet afgezonderd worden. Daardoor is de impact van de huurkosten op deze analyse groter dan de huurkosten die verwerkt zitten in de dagprijs. De werkelijke kost per dag en per erkende woongelegenheden wzc wordt voor 2 cases berekend in hoofdstuk 3.2.4. grafiek 9.

3.2.3 Bespreking van de opbrengsten

De bedrijfsopbrengsten³⁸ per bezette plaats kunnen verder opgesplitst worden naar dagprijs, basistegemoetkoming zorg (BTZ), andere subsidies ouderenzorg (toegekend door het AVSB en het Departement Zorg), infrastructuursubsidies en de restrubriek (zie [volgende tabel](#)).

Tabel 5 – Opbrengsten per gecorrigeerde erkenning per dag voor het boekjaar 2021 (in euro)

	Non-profit			Profit			Publiek		
	Groep gemengd	Netwerk wzc's	Stand-alone	Groep internat.	Groep nation.	Stand-alone	OCMW	WV gemengd	WV wzc's
Bedrijfsopbrengst	³⁹ 903,2	189,6	190,8	177,0	198,2	165,8	161,7	164,4	168,4
<i>Dagprijs</i>	59,8	58,3	58,3	69,6	62,8	57,7	56,4	59,2	58,8
<i>BTZ</i>	75,33	76,8	75,8	61,2	68,4	68,9	74,7	73,2	76,0
<i>Andere subsidies ouderenzorg (Dep. Zorg, AVSB)</i>	16,2	15,3	15,4	12,9	15,3	15,2	10,7	13,2	10,7
<i>Klassieke en alternatieve subsidies afgeschreven op 33 jaar</i>	2,0	2,1	2,1	0,1	0,3	0,0			
<i>Infrastructuurforfait</i>	0,8	0,6	0,9	0,4	1,1	0,9			
<i>Rest</i>	749,2	36,5	38,3	32,8	50,4	23,2	19,9	18,8	22,9

Bron: Rekenhof

De bedrijfsopbrengsten van de publieke sector zijn in de bovenstaande tabel onvolledig, aangezien de opbrengsten van kapitaalsubsidies, maar ook opbrengsten van sociale Maribel en gesco, vaak op andere beleidsvelden worden geboekt dan beleidsveld 0953 (woon- en zorgcentra). Ook de tegemoetkomingen van gemeenten of OCMW's in de resultaten van de wzc's kunnen niet uit de boekhouding van de publieke sector worden gefilterd. Een beperkte bevraging van enkele gemeenten en OCMW's bevestigt de toekenning van investeringstoelagen, exploitatietoelagen en tegemoetkomingen in het verlies van wzc's.

De verschillende opbrengsten worden hierna verder besproken.

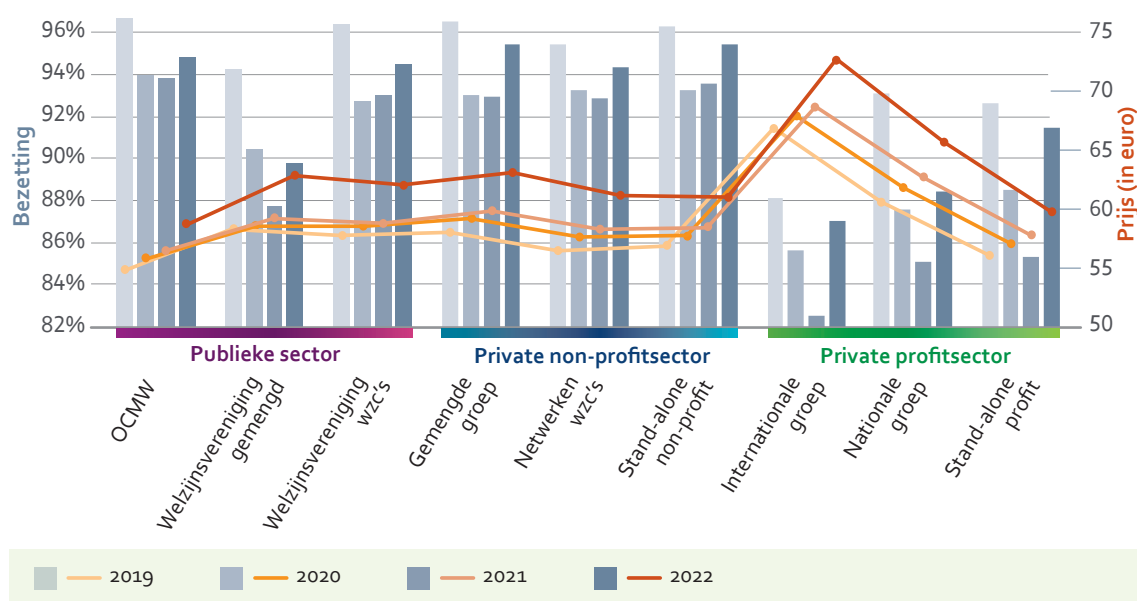
³⁸ Dit is de som van de 70-, 73- en 74-rekeningen.

³⁹ De bedrijfsopbrengsten per bezette plaats per dag zijn sterk vertekend bij de gemengde groepen in de non-profit door het aandeel van de andere activiteiten naast woonzorg (bv. ziekenhuis, kinderopvang, etc.).

Dagprijzen

De gewogen gemiddelde dagprijzen zijn het hoogst bij de internationale groepen (69,6 euro in 2021) en nationale groepen (62,8 euro in 2021). Bij de stand-alones profit daarentegen ligt de dagprijs (57,7 euro) in overeenstemming met de dagprijzen van de publieke en de non-profitsector (tussen 56,4 euro en 59,8 euro). Uit de evolutie van de dagprijzen blijkt dat ze voor alle types sterk toenamen in 2022 door de indexaties. De onderstaande grafiek toont dat de bezetting het hoogst is in de types met de laagste dagprijs⁴⁰.

Grafiek 2 – Evolutie bezetting en dagprijs 2019-2022

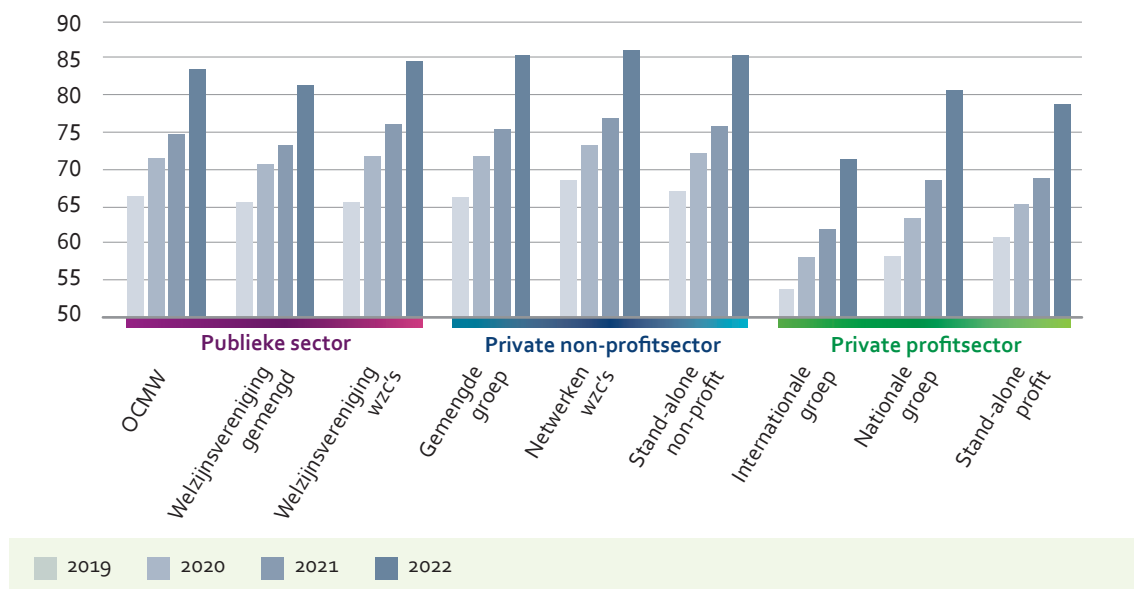
Bron: Rekenhof

Basistegemoetkoming zorg (BTZ)

De subsidie BTZ, die het Departement Zorg toekent aan de wzc's, is afhankelijk van de gemiddelde zorgzwaarte van de bewoners, de zorgpersoneelsinzet en de anciënniteit van dit personeel. Zoals blijkt uit de volgende grafiek, is de BTZ het laagst bij de internationale groepen. Ook bij de nationale groepen en de stand-alone profit is de BTZ lager dan in de publieke en de non-profitsector. De internationale groepen hebben met 73,8% en de stand-alone profit met 75,7% de laagste gemiddelde zorgzwaarte. De inzet van zorgpersoneel per 30 bewoners is het laagst bij de internationale groepen met 11,2 VTE, bij de stand-alones profit met 12,1 VTE en bij de nationale groepen met 12,5 VTE. De OCMW's hebben de hoogste inzet van zorgpersoneel per 30 bewoners met 14,1 VTE. De welzijnsverenigingen en de non-profitsector hebben een inzet van zorgpersoneel per 30 bewoners tussen de 13,1 VTE en 13,7 VTE⁴¹. De personeelsinzet en het verband met de zorgzwaarte worden verder besproken in 6.2.

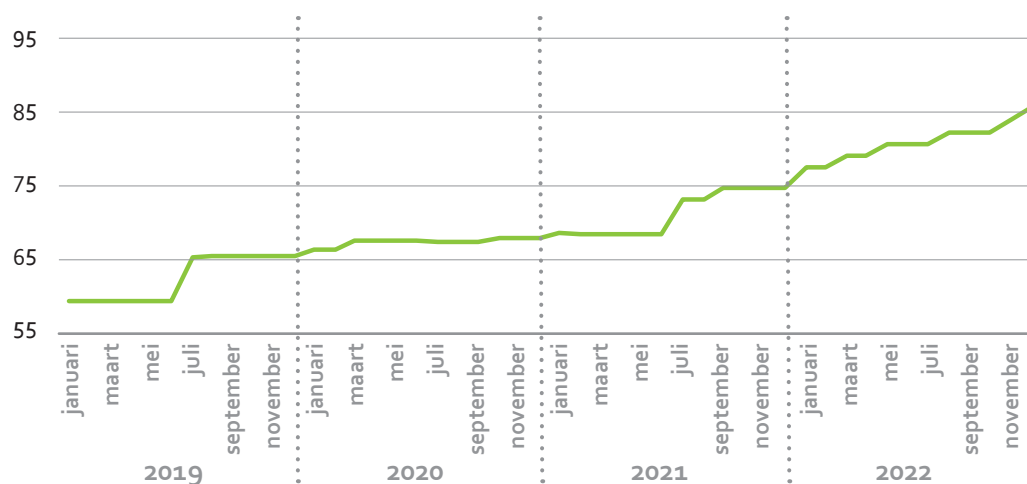
⁴⁰ De grafiek maakt echter abstractie van andere factoren, zoals de omgeving, de ouderdom van het gebouw, het aantal jaren dat een wzc al bestaat, etc.

⁴¹ Met deze aantallen VTE overschrijden alle types de decretaal opgelegde personeelsnorm.

Grafiek 3 – Evolutie BTZ 2019-2022

Bron: Rekenhof

De toename van de BTZ over de jaren heen (zie [onderstaande grafiek](#)) is o.a. te wijten aan de indexering van de BTZ in de maand volgend op de overschrijding van de spilindex. De BTZ werd zo geïndexeerd in maart 2020, september 2021 en in januari, maart, mei, augustus, november en december 2022.

Grafiek 4 – Gemiddelde BTZ 2019-2022 (in euro)

Bron: Rekenhof

Daarnaast wijzigde de berekening van de BTZ over de jaren heen:

- De financiering van de component *A2 Bovennorm zorgpersoneel* werd op 1 juli 2019 verhoogd naar 100% in plaats van 78% van de loonkosten van het zorgpersoneel dat niet binnen de A1-norm gefinancierd wordt en naar maximaal 13,5% in plaats van 9,74% van de loonkosten van het zorgpersoneel dat wél binnen de A1-norm gefinancierd wordt. Daardoor kwam er gemiddeld 2 euro per dag en per bewoner bij de BTZ.
- Op 1 juli 2019 werd ook een component *K ondersteunend en technisch personeel* van 4 euro per dag en per bewoner toegevoegd aan de BTZ.
- Op 1 januari 2020 werden de onderdelen *J financiering voor het personeel in een centrum voor kortverblijf met een bijkomende erkenning* en onderdeel *M complement voor leidinggevende functie in de zorg* toegevoegd. De BTZ steeg daardoor gemiddeld met 0,8 euro per dag en per bewoner.
- Op 1 juli 2021 werden de tijdelijke componenten⁴² *V1 gelijkschakeling van de financiering voor alle bewoners met een BCCd profiel* en *V2 versterking van de financiering voor personen met dementie* toegevoegd, werd de component *A2 Bovennorm zorgpersoneel* verhoogd naar maximaal 15% van de loonkosten van het zorgpersoneel dat binnen de A1-norm gefinancierd wordt en verdween het onderdeel M opnieuw. De BTZ steeg daardoor gemiddeld met 4,8 euro per dag en per bewoner.

Andere subsidies ouderenzorg

Onder *andere subsidies ouderenzorg* zitten in 2021 de subsidies sociale akkoorden⁴³, de subsidies voor aanvullende financiering⁴⁴, de IF.IC⁴⁵-middelen, de coronasubsidies en de subsidies jongdementie (zie volgende tabel).

⁴² Deze tijdelijke componenten hebben betrekking op de RVT-conversie. De RVT-conversie betekende dat de wzc's meer personeel moesten inzetten aangezien nu alle woongelegenheden als RVT (rust- en verzorgingstehuis) gefinancierd worden. Vroeger werd er voor ROB (rustoord voor bejaarden) minder personeel ingezet dan voor RVT. Aangezien de financiering van het jaar 2021 gebaseerd is op het personeelsbestand in de referentieperiode 01/07/2019 – 30/06/2020 zitten de extra aangeworven personeelsleden (vanaf 01/07/2021) nog niet in de financiering. Om dat op te lossen, heeft de overheid de middelen ingezet via de tijdelijke componenten. In het jaar 2023 is de financiering gebaseerd op referentieperiode 01/07/2021 – 30/06/2022 en daar zitten de nieuwe personeelsleden wel in. De tijdelijke componenten zijn vanaf 2023 niet meer nodig.

⁴³ Tegemoetkoming voor de maatregel vrijstelling arbeidsprestaties en eindeloopbaan.

⁴⁴ Voorzieningen die door de integratie van het vroegere derde luik in de BTZ verliezen, worden daarvoor tijdelijk gecompenseerd.

⁴⁵ In het vijfde en zesde Vlaams Intersectoraal Akkoord (VIA) werden de barema's gehervat. Daarvoor werd onder VIA5 18,25% van de middelen toegekend voor enkel de private sector en onder VIA6 100% van de middelen voor zowel de publieke als private sector.

Tabel 6 – Andere subsidies ouderenzorg per gecorrigeerde erkenning per dag voor het boekjaar 2021 (in euro)

	Non-profit			Profit			Publiek		
	Groep gemengd	Netwerk wzc's	Stand-alone	Groep internat.	Groep nation.	Stand-alone	OCMW	WV gemengd	WV wzc's
Subsidies jongdementie	0,21	0,20	0,12	0,03	0,15	0,00	0,00	0,08	0,22
Aanvullende financiering	1,36	1,13	1,17	0,78	0,65	0,56	1,65	1,31	1,26
Corona	4,41	4,46	4,65	4,31	7,00	5,75	3,97	6,95	4,15
Sociale akkoorden ⁴⁶	3,97	4,11	3,93	2,64	2,68	2,79	5,05	4,85	5,02
IF.IC	6,20	5,43	5,51	5,10	4,78	6,09	0,00	0,00	0,00
Totaal	16,16	15,33	15,38	12,86	15,25	15,18	10,67	13,19	10,65

Bron: Rekenhof

De andere subsidies zijn voor de publieke sector in het algemeen lager omdat de IF.IC middelen 2021 pas in 2022 werden toegekend, terwijl in de private sector voorschotten op de IF.IC middelen 2021 werden toegekend. De internationale groepen kregen ook minder andere subsidies. Ze hebben minder coronamiddelen en middelen sociale akkoorden gekregen in 2021.

Infrastructuursubsidies

Hieronder worden de toegekende infrastructuursubsidies weergegeven.

Tabel 7 – Infrastructuursubsidies per gecorrigeerde erkenning per dag voor het boekjaar 2021 (in euro)

	Non-profit			Profit			Publiek		
	Groep gemengd	Netwerk wzc's	Stand-alone	Groep internat.	Groep nation.	Stand-alone	OCMW	WV gemengd	WV wzc's
Klassieke en alternatieve subsidies afgeschreven op 33 jaar	1,98	2,14	2,11	0,07	0,33	0,00	4,08	3,24	2,99
Infrastructuurforfait	0,78	0,56	0,92	0,44	1,07	0,88	0,32	0,61	0,29

Bron: Rekenhof

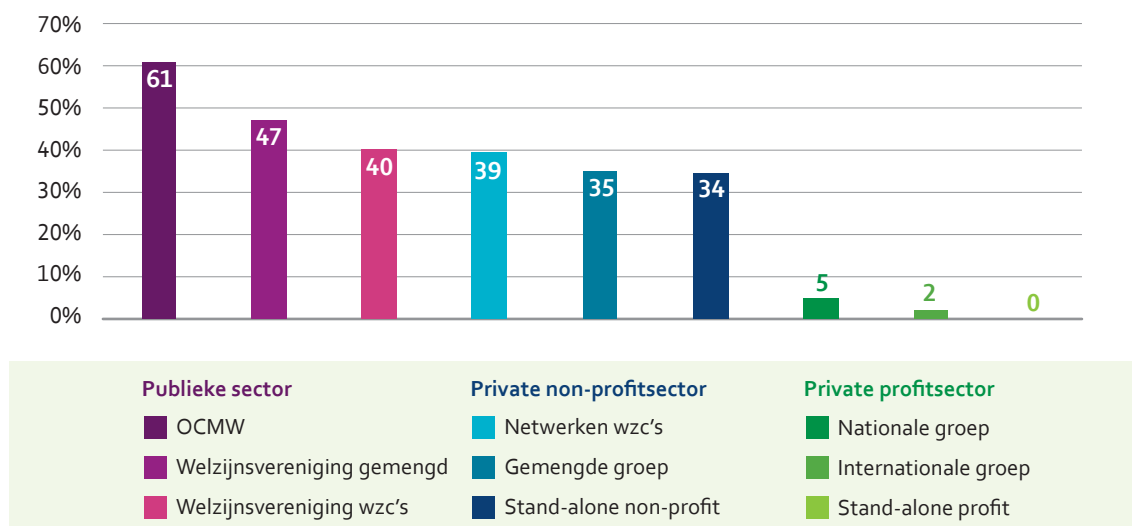
De klassieke en alternatieve infrastructuursubsidies zijn niet volledig: de gegevens gingen maar 20 jaar terug in de tijd, terwijl gebouwen over 33 jaar worden afgeschreven. Naast de vermelde subsidies zijn er in het verleden nog andere infrastructuursubsidies toegekend. In de publieke sector worden de infrastructuursubsidies niet geboekt op het beleidsveld 0953 (woon- en zorgcentra),

⁴⁶ De sociale akkoorden betreffen de financiering van vrijstelling van arbeidsprestaties en eindloopbaan.

waardoor ze niet opgenomen zijn in de kosten- en opbrengstentabel (Tabel 4). Om de opbrengsten te kunnen vergelijken met de andere types, werden ze in de bovenstaande tabel wel opgenomen.

Van de 823 wzc's zijn er 236 (of 29%) die de voorbije 20 jaar een klassieke financiering of alternatieve financiering voor infrastructuur hebben ontvangen. Uit de onderstaande grafiek blijkt echter dat er grote verschillen zijn naargelang de types tussen het aantal gesubsidieerde wzc's. De publieke wzc's kregen vaker infrastructuursubsidies wzc dan de private. De alternatieve subsidies werden toegekend in drie sectoren: ouderenzorg, personen met een handicap en ziekenhuizen. Gezien de publieke sector weinig gebouwen heeft in de sectoren personen met een handicap en ziekenhuizen, hebben ze relatief meer middelen ontvangen in de sector ouderenzorg. In de profitsector zijn er amper wzc's die in aanmerking kwamen voor de klassieke en alternatieve financiering, aangezien ze vaak niet opgericht werden als vzw en dus in de oude regeling niet in aanmerking kwamen voor subsidiëring.

Grafiek 5 – Percentage wzc's dat klassieke en alternatieve subsidies ontvangt

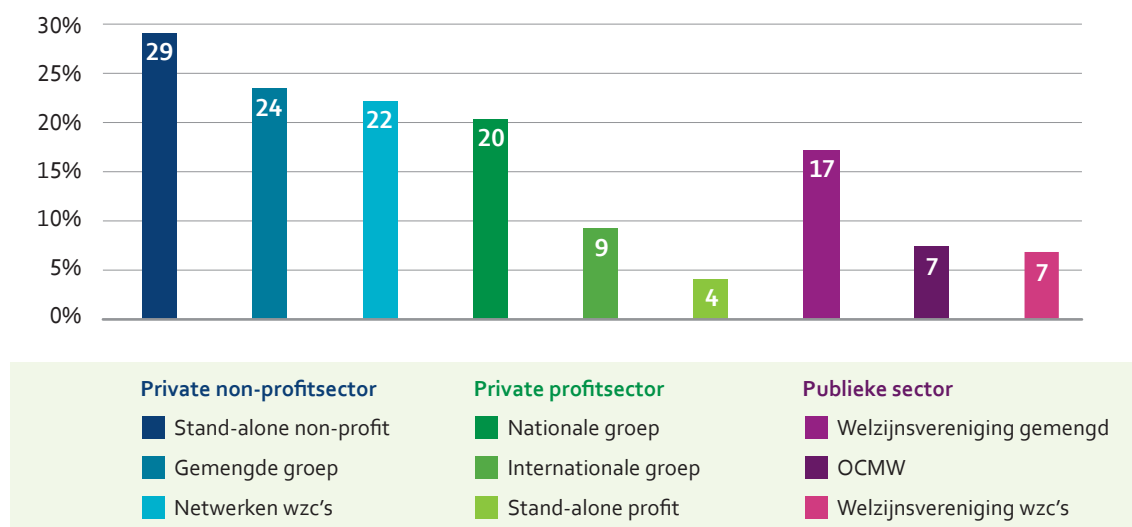

Bron: Rekenhof

Sinds de invoering van het infrastructuurforfait in 2018, komen nieuwe en vernieuwde wzc's in aanmerking voor een infrastructuurforfait van 6 euro⁴⁷ per dag per woongelegenheden. Het infrastructuurforfait wordt toegekend aan alle rechtsvormen. Het bedrag zal jaar na jaar toenemen. Ook hier zijn de gegevens van de publieke sector niet opgenomen in de kosten- en opbrengstentabel om bovenvermelde reden. Uit de volgende grafiek blijkt een gelijkmatigere verdeling van de middelen over alle sectoren.

Van de 823 wzc's zijn er 140 (of 17%) die in 2021 een subsidie voor het infrastructuurforfait ontvingen. In de non-profitsector waren er gemiddeld gezien het meest.

⁴⁷ Geïndexeerd bedrag sinds 1/1/2023.

Grafiek 6 – Percentage wzc's dat subsidie infrastructuurforfait 2021 ontvangt

Bron: Rekenhof

Restrubriek

De restrubriek, waarover geen gestructureerde detailinformatie beschikbaar is⁴⁸, bestaat in de publieke sector vooral uit sociale Maribel, opleidingssubsidies, Vlaamse ondersteuningspremie, VIA5 en VIA6-subsidies voor zover ze toegerekend werden aan beleidsveld 0953, interne verrichtingen (vooral doorfacturatie van maaltijden), doorfacturaties aan bewoners, en andere terugvorderingen.

De restrubriek in de non-profitsector bestaat bij de gemengde groepen vooral uit inkomsten uit andere sectoren (zoals ziekenhuizen, kinderopvang, personen met een handicap, thuiszorg, thuisverpleging, revalidatie), andere vormen van ouderenzorg (zoals dagverzorgingscentra, lokale dienstencentra en assistentiewoningen), maar ook sociale Maribel, subsidies ex-gesco en ex-DAC, opleidingssubsidies, doorfacturaties aan bewoners en inkomsten uit verkopen (zoals de cafetaria en verhuur). Bij de netwerken wzc's en de stand-alone non-profit gaat het vooral om sociale Maribel, subsidies ex-gesco en ex-DAC, opleidingssubsidies, doorfacturaties aan bewoners, inkomsten uit verkopen (zoals de cafetaria en verhuur) en andere vormen van ouderenzorg (zoals dagverzorgingscentra, lokale dienstencentra en assistentiewoningen).

De restrubriek van de private sector bestaat uit dezelfde restrubrieken als de non-profitsector, maar het aandeel van sociale Maribel, ex-gesco en ex-DAC is daar lager (ex-gesco en ex-DAC kon alleen maar in vzw's) en het aandeel van de doorfacturaties is hoger.

⁴⁸ Op basis van de informatie opgenomen in de verslagen van Zorginspectie.

3.2.4 Kosten voor huisvesting: eigendomsstructuren op basis van de kadastrale gegevens

Op basis van de kadastrale gegevens⁴⁹ heeft het Rekenhof een onderzoek uitgevoerd naar de eigendomsstructuren van de Vlaamse wzc's. Voor alle 823 wzc's ging het na wie, per 1 januari 2022, eigenaar was van het wzc en welke zakelijke rechten er eventueel op het wzc rustten. 5 wzc's (486 erkenningen) werden uit de analyse gelaten omdat het niet mogelijk was de structuur voldoende duidelijk samen te stellen. Hieronder volgt een overzicht van de eigendomsstructuren.

Eigendomsstructuren	Aantal wzc's	Aantal erkenningen
1. Constructie met niet-verbonden entiteit(en)⁵⁰	308	31.070
1.1 Eigendom niet-verbonden entiteit, zakelijk recht wzc <i>Bv. onafhankelijke vastgoedspeler is eigenaar en de wzc heeft een erfpacht op het vastgoed</i>	189	19.819
1.2 Eigendom niet-verbonden entiteit, geen zakelijk recht <i>Bv. onafhankelijke vastgoedspeler is eigenaar en het wzc huurt het vastgoed</i>	71	6.285
1.3 Eigendom wzc, zakelijk recht niet-verbonden entiteit <i>Bv. wzc is eigenaar en een bank heeft een recht van opstal op het vastgoed</i>	32	3.429
1.4 Eigendom niet-verbonden entiteit, zakelijk recht niet-verbonden entiteit <i>Bv. gemeente heeft de eigendom en een bank heeft een recht van opstal op het vastgoed</i>	10	981
1.5 Eigendom niet-verbonden entiteit, zakelijk recht wzc en niet-verbonden entiteit <i>Bv. onafhankelijke rechtspersoon is eigenaar, het wzc heeft een erfpacht en een andere onafhankelijke rechtspersoon heeft een recht van opstal op het vastgoed</i>	6	556
2 Eigendom wzc (geen zakelijk recht van andere entiteiten) <i>Bv. het wzc heeft de volle eigendom, er rusten geen zakelijke rechten op het vastgoed</i>	285	32.187
3 Constructie met verbonden entiteit(en)⁵¹	193	18.732
3.1 Eigendom verbonden entiteit <i>Bv. een vastgoedvennootschap binnen dezelfde groep is eigenaar, het wzc huurt het vastgoed</i>	97	8.540
3.2 Eigendom verbonden entiteit, zakelijk recht wzc <i>Bv. een gemeente of OCMW is eigenaar, het wzc heeft een erfpacht op het vastgoed</i>	85	9.307
3.3 Eigendom verbonden entiteit, zakelijk recht verbonden entiteit <i>Bv. een gemeente is eigenaar, het OCMW heeft een recht van opstal en het wzc huurt het vastgoed</i>	9	825

⁴⁹ Gegevens verzameld bij de algemene administratie van de patrimoniumdocumentatie van de FOD Financiën.

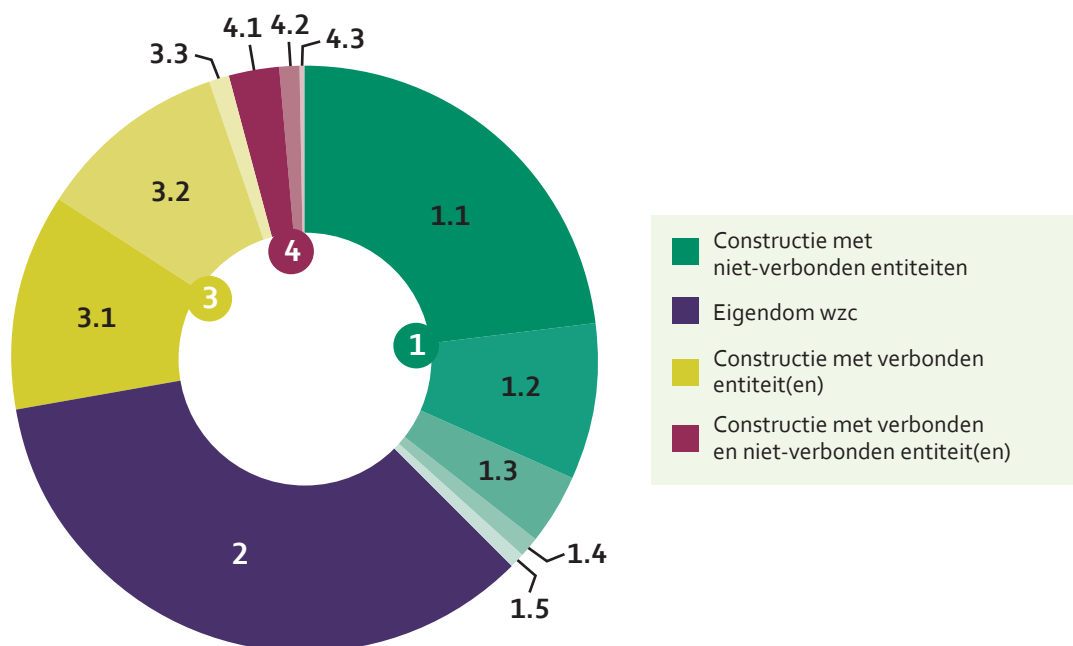
⁵⁰ Hieronder worden constructies verstaan met andere rechtspersonen of natuurlijke personen die niet behoren tot dezelfde groep als de inrichtende macht. De betrokken partijen zijn onafhankelijk van elkaar.

⁵¹ Hieronder worden constructies verstaan met andere rechtspersonen of natuurlijke personen die tot dezelfde groep als de inrichtende macht behoren.

Eigendomsstructuren	Aantal wzc's	Aantal erkenningen
3.4 Eigendom wzc, zakelijk recht verbonden entiteit <i>Bv. het wzc is eigenaar en een andere rechtspersoon binnen de groep heeft een recht van opstal op het vastgoed</i>	2	60
4 Constructie met verbonden en niet-verbonden entiteit(en)⁵²	32	3.478
4.1 Eigendom niet-verbonden entiteit, zakelijk recht verbonden entiteit <i>Bv. een onafhankelijke vastgoedspeler is eigenaar en een vastgoedvennootschap binnen de groep heeft een erfpacht op het vastgoed</i>	22	2.559
4.2 Eigendom verbonden entiteit, zakelijk recht niet-verbonden entiteit <i>Bv. een OCMW is eigenaar en een bank heeft een recht van opstal op het vastgoed</i>	9	812
4.3 Eigendom niet-verbonden entiteit, zakelijk recht wzc en verbonden entiteit <i>Bv. een onafhankelijke rechtspersoon is eigenaar, het wzc en een verbonden entiteit hebben een erfpacht op een deel van het vastgoed</i>	1	107

Het bovenstaande overzicht van de eigendomsstructuren wordt visueel weergegeven in de onderstaande grafiek.

Grafiek 7 – Eigendomsstructuren

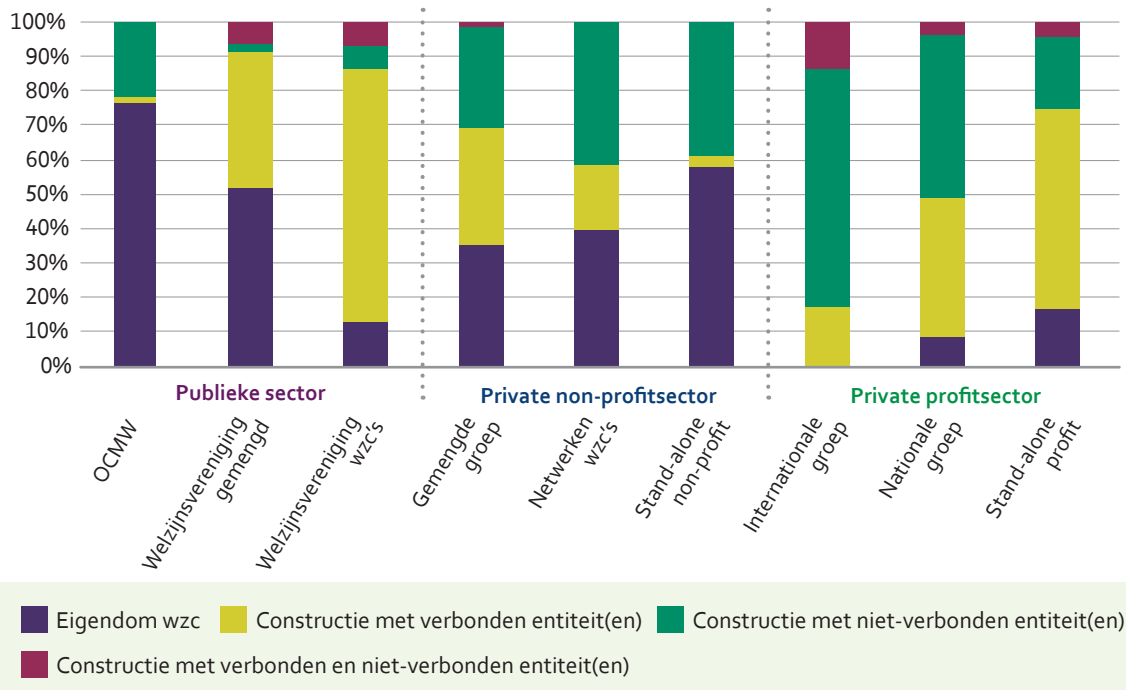

Bron: Rekenhof

⁵² Hieronder worden constructies verstaan met meerdere rechtspersonen of natuurlijke personen die zowel onafhankelijk zijn als tot dezelfde groep behoren als de inrichtende macht.

Het Rekenhof heeft de vier eigendomsstructuren verder geanalyseerd per type. De analyse is weergegeven in de onderstaande grafiek en wordt hierna besproken.

Grafiek 8 – Eigendomsstructuren per type

Bron: Rekenhof

Publiek

- OCMW's
 - De meerderheid (77%) heeft de volledige eigendom over het vastgoed zonder zakelijk recht van een niet-verbonden entiteit.
 - 21% heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit. In 92% van die gevallen betreft het een constructie waarbij een financiële instelling een recht van opstal heeft op het vastgoed.
- Welzijnsverenigingen gemengd
 - Ongeveer de helft is zelf eigenaar van het vastgoed.
 - 40% heeft een constructie met een verbonden entiteit (gemeente of OCMW).
- Welzijnsverenigingen wzc's
 - Slechts 13% is zelf eigenaar van het vastgoed.
 - De meerderheid (73%) heeft een constructie met verbonden entiteiten (gemeente, OCMW of Autonoom Gemeentebedrijf).

Non-profit

- Gemengde groepen
 - 36% van de wzc's is volledig zelf eigenaar van het vastgoed.
 - 34% heeft een constructie met een verbonden entiteit.
 - 30% heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit. In ongeveer de helft van de gevallen heeft het wzc een erfpacht op een eigendom van religieuze verenigingen of stichtingen.

- Netwerken wzc's
 - 39% van de wzc's is volledig zelf eigenaar van het vastgoed.
 - 41% heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit. In 66% van de gevallen heeft het wzc een erfpacht op een eigendom van religieuze verenigingen of stichtingen.
 - 19% heeft een constructie met een verbonden entiteit.
- Stand-alones non-profit
 - Ruim de helft (58%) is zelf volledig eigenaar van het vastgoed.
 - 39% heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit. In de meeste gevallen (76%) heeft het wzc een erfpacht op een eigendom van religieuze verenigingen of stichtingen.

Profit

- Internationale groepen
 - Er is geen enkel wzc volledig zelf eigenaar van het vastgoed.
 - De meerderheid (70%) heeft een constructie met niet-verbonden entiteiten. In 59% van de gevallen is een grote, beursgenoteerde vastgoedvennootschap⁵³ betrokken.
 - 17% heeft een constructie met een verbonden entiteit.
 - 13% heeft een constructie waarbij zowel niet-verbonden als verbonden entiteiten betrokken zijn. Bij 55% van de gevallen is een grote, beursgenoteerde vastgoedvennootschap betrokken.
- Nationale groepen
 - Slechts 9% is zelf volledig eigenaar van het vastgoed.
 - Bijna de helft (48%) heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit. In 55% van de gevallen is een grote, beursgenoteerde vastgoedvennootschap betrokken.
 - 40% heeft een constructie met verbonden entiteiten.
- Stand-alones profit
 - 17% van de stand-alones is volledig zelf eigenaar.
 - De meerderheid (58%) heeft een constructie met een verbonden entiteit. In 79% van de gevallen heeft een verbonden entiteit de volle eigendom op het wzc en rust er geen zakelijk recht op de eigendom.
 - 21% heeft een constructie met een niet-verbonden entiteit.

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat in de profitsector, bij zowel de internationale als de nationale groepen, vaak derde, niet-verbonden partijen betrokken zijn bij de eigendomsstructuur van het vastgoed. Van de 304 wzc's die onder de profitsector vallen, zijn er 195 waarbij er een derde partij betrokken is bij de eigendomsstructuur. Bij 110 van die wzc's gaat het om een grote, beursgenoteerde, vastgoedspeler.

Analyse van de huur

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat de nationale en internationale groepen voor het vastgoed vaak een eigendomsstructuur hebben waarbij niet-verbonden entiteiten betrokken zijn. Bij de nationale groepen gaat het om 66 van de 128 wzc (52%) en bij de internationale groepen om 126 van de 152 wzc's (83%). In respectievelijk 34 (52%) en 74 (59%) van de wzc's is de betrokken niet-verbonden entiteit een grote, beursgenoteerde vastgoedvennootschap. Het Rekenhof heeft op basis van de informatie in de jaarverslagen van deze vastgoedvennootschappen gegevens verzameld over de huurprijs van het vastgoed van het wzc.

⁵³ Aedifica, Care Property Invest en Cofinimmo.

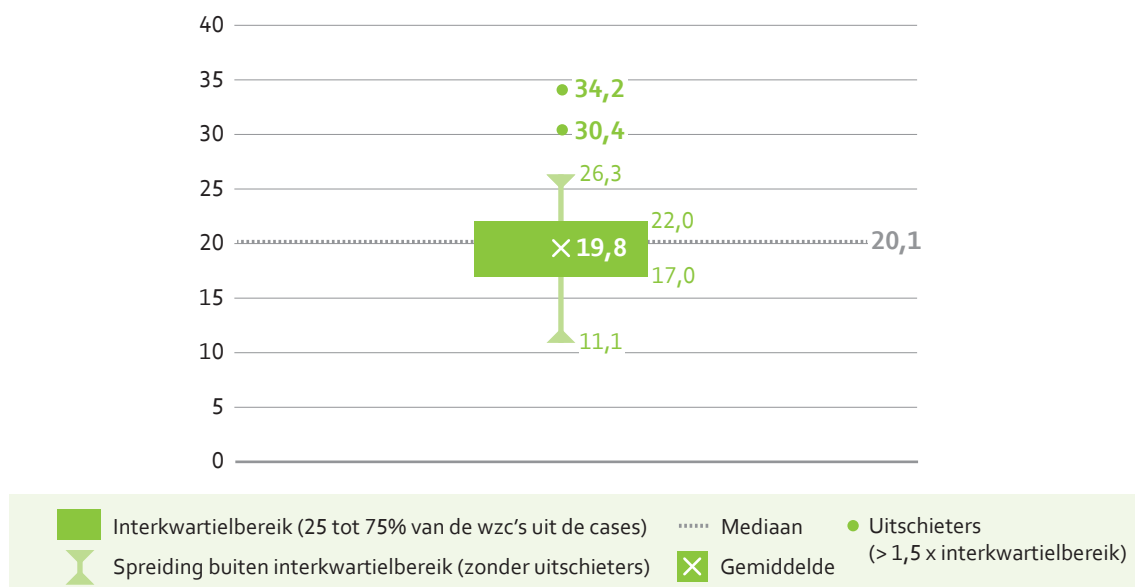
Het Rekenhof heeft vastgesteld dat een analyse van de huur zoals opgenomen in de verslagen van de vastgoedvennootschappen, per erkende woongelegenheden mogelijk tot vertekende resultaten kan leiden om de volgende redenen:

- De huurprijs die de inrichtende machten uit de casestudies (zie **volgende hoofdstuk**) effectief betalen, komt niet altijd overeen met de huur die de vastgoedvennootschap in haar verslag heeft opgenomen⁵⁴.
- De huur beperkt zich niet alleen tot de erkende woongelegenheden. In sommige gevallen heeft de huur ook betrekking op bedden van assistentiewoningen of herstelverblijven.

Daarom heeft het Rekenhof de analyse van de betaalde huur beperkt uitgewerkt op het niveau van de geselecteerde cases bij de internationale en de nationale groepen op basis van de huurprijs en capaciteit⁵⁵ waarop de huur betrekking heeft zoals die werd meegedeeld.

Bij zowel de internationale als nationale groep uit de casestudie zijn er enkele tientallen wzc's waarbij het gebouw gehuurd wordt van een beursgenoteerde vastgoedvennootschap. Zoals blijkt uit de onderstaande grafiek, ligt de normaalwaarde (met uitzondering van twee uitschieters) van de huurprijs per capaciteit per dag tussen 11,1 euro en 26,3 euro, met een gemiddelde van 19,8 euro per capaciteit per dag. Ongeveer 43% van de huurcontracten heeft ook betrekking op bedden van assistentiewoningen. De huurprijs van die huurcontracten ligt met 20,8 euro per capaciteit per dag gemiddeld gezien hoger dan bij huurcontracten met alleen bedden van wzc's. De huurprijs van assistentiewoningen ligt meestal hoger omdat de oppervlakte van assistentiewoningen doorgaans groter is dan die van kamers in wzc's.

Grafiek 9 – Huur per capaciteit per dag op basis van de cases (in euro)

Bron: Rekenhof

⁵⁴ De verschillen konden niet verklaard worden en werden niet verder onderzocht.

⁵⁵ Dit betreft de totale capaciteit waarop de huur betrekking heeft: het aantal bedden wzc, het aantal bedden assistentiewoningen en het aantal bedden herstelverblijf.

Hoofdstuk 4

Structuren, samenwerking en financiële mechanismen in de praktijk

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt voor elk van de negen types wzc's (zie [Tabel 1](#) van [2.1.1](#)) een case uitgewerkt om meer inzicht te krijgen in de financiële situatie van de wzc's en de financiële stromen tussen de wzc's en eventuele verbonden partijen. Voor elk van de types hebben de koepels een groep of inrichtende macht voorgedragen die één of meer wzc's uitbaat. Per case heeft het Rekenhof de structuur en de verbonden entiteiten of samenwerkingen in kaart gebracht. De VVSG bracht drie cases aan voor de publieke sector, Zorgnet-Icuro drie cases voor de non-profitsector en VLOZO drie cases voor de profitsector. De cases zijn niet noodzakelijk representatief voor hun type. De verschillen tussen de types zijn illustratief.

Voor de cases heeft het Rekenhof bijkomende data verzameld aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst, de proef- en saldibalans, en het grootboek van de inrichtende macht en van een wzc dat die inrichtende macht uitbaat. Tijdens bezoeken ter plaatse ging het Rekenhof via interviews en documentstudie verder in op de aangeleverde informatie. Het heeft geen controle uitgevoerd op de aangeleverde stukken wegens zijn beperkte controlebevoegdheid bij de wzc's. Als de case een groep of inrichtende macht betrof die meer dan één wzc uitbaat, ging het Rekenhof bij één ervan ter plaatse.

Bij elk type komen de volgende thema's hieronder systematisch aan bod:

- beschrijving van het type,
- structuur,
- vastgoed,
- verbonden entiteiten en samenwerkingen,
- doorrekening van kosten,
- winstgevendheid.

4.2 Publieke sector

Hieronder volgt een beschrijving van de structuren, samenwerking en financiële mechanismen van de bezochte cases in de publieke sector.

4.2.1 Welzijnsvereniging gemengd

Beschrijving type

Welijnsverenigingen gemengd betreffen wzc's die uitgebaat worden door een welzijnsvereniging (of opdrachthoudende vereniging) met ook andere activiteiten dan ouderenzorg, bijvoorbeeld een dienst voor gezinszorg, kinderopvang ... In 2022 vielen onder dat type 83 wzc's met 10.144 erkende woonegelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

De welzijnsvereniging werd opgericht door het OCMW en de stad, met als doel het rendement van de verlieslatende activiteiten te verhogen. De activiteiten rond ouderenzorg, thuiszorg en kinderopvang die het OCMW uitbaatte, werden daarbij overgedragen naar de welzijnsvereniging. De algemene vergadering en de raad van bestuur bestaan uit vertegenwoordigers van het OCMW en de stad. Het management heeft een grote autonomie, waardoor er snel beslissingen kunnen worden genomen.

Vastgoed

Bij de oprichting van de welzijnsvereniging werden de gronden en de gebouwen van de wzc's samen met de openstaande leningen overgedragen door het OCMW. Een aantal gebouwen, gebruikt voor de administratie en de kinderopvang, worden gehuurd. Het (groen)onderhoud van de gebouwen en de terreinen doet de welzijnsvereniging zelf. De financiering van de nieuwbouwprojecten wordt door de welzijnsvereniging gedragen. Daarvoor staat de stad garant. Voor de bouw van de wzc's werden er infrastructuursubsidies verkregen.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Lokaal bestuur

De beheersovereenkomst tussen het lokaal bestuur en de welzijnsvereniging legt de stadstoelage vast. Die stadstoelage wordt jaarlijks met een vast bedrag verminderd (ongeveer 2,5% van de af te bouwen toelage) totdat de stadstoelage het minimum bereikt. De minimumtoelage dient voor de dekking van de sociale correcties op de dagprijs, de sociale tewerkstelling bij het personeel en de kosten van het publiekrechtelijk statuut (zoals de meerkosten van de statutaire personeelsleden) zoals ze bij de afsluiting van de beheersovereenkomst berekend werd.

Het wzc-personeel dat binnen het OCMW vastbenoemd is, is gedetacheerd naar de welzijnsvereniging. De welzijnsvereniging factureert de meerkosten van de statutaire pensioenen aan de werkelijke kostprijs aan het OCMW. De opbrengsten voor de gesco's stort het OCMW ook door.

De samenwerking met het lokaal bestuur is relatief beperkt. De welzijnsvereniging deelt het administratieve gebouw met het OCMW. Het volledige gebouw wordt onderhouden door de welzijnsvereniging en de kosten ten laste van het OCMW worden doorgefactureerd. De welzijnsvereniging

schrijft soms in op aanbestedingen van de stad, zoals voor energie. Er is ook samenwerking op het vlak van ICT. De algemene ICT-kosten rekent de welzijnsvereniging gedeeltelijk door naar de stad en de kosten voor datamining rekent de stad door naar de welzijnsvereniging.

Andere samenwerkingen

De welzijnsvereniging heeft verschillende samenwerkingen met andere lokale besturen. Die lokale besturen worden niet betrokken bij het bestuur van de welzijnsvereniging. Er wordt voor de samenwerkingen een aparte welzijnsvereniging of consortium opgericht, waarbij de vertegenwoordiging gedeeld wordt met de andere partners.

Zo heeft de welzijnsvereniging samen met een ander lokaal bestuur een andere welzijnsvereniging opgericht voor de uitbating van een wzc. Bewoners van een andere gemeente maken op basis van een overeenkomst tussen dit OCMW en de welzijnsvereniging gebruik van het dagcentrum van de welzijnsvereniging. Als tegenprestatie komt dit OCMW tussen in het exploitatietekort van dit dagcentrum.

Daarnaast tekent de welzijnsvereniging soms in op raamovereenkomsten van andere welzijnsverenigingen, steden of de Vlaamse overheid.

De bovenlokale samenwerkingen zijn belangrijk om (rendabele activiteiten) op te schalen. De opschaling is noodzakelijk om de ondersteunende diensten (overhead) te spreiden over meer activiteiten, competitief te blijven en te kunnen overleven met de steeds lagere stadstoelage.

Doorrekening van kosten

De dagprijs is zo goed als all-in, zo zijn het wassen van persoonlijke kledij, de tv, wifi op de kamer en dranken tussen de maaltijden inbegrepen.

De maaltijden worden bereid in de eigen keuken door eigen personeel. Ook de schoonmaak gebeurt door eigen personeel.

Alle was wordt uitbesteed aan een externe leverancier. De bewoners betalen enkel een bijdrage voor de labeling van de was.

Voor persoonlijke diensten zoals kapper, pedicure, manicure, etc. komt de welzijnsvereniging niet tussen in de facturatie: dat wordt geregeld met de bewoner. Ook in de facturatie van medicatie en de prestaties van artsen komt de welzijnsvereniging niet tussen.

Winstgevendheid

De welzijnsvereniging maakt winst. De afbouw van de stadstoelage wordt nagestreefd.

Overschotten mogen behouden blijven om te investeren in het patrimonium, tekorten moet de welzijnsvereniging in eerste instantie zelf dragen. De dagprijs werd altijd geïndexeerd.

4.2.2 Welzijnsvereniging wzc's

Beschrijving type

Welijnsverenigingen wzc's betreffen wzc's die uitgebaat worden door een welzijnsvereniging (of opdrachthoudende vereniging) met enkel activiteiten rond ouderenzorg, zoals een wzc, centrum voor kortverblijf, centrum voor dagverzorging, groep van assistentiewoningen en maaltijd-bedeling. In 2022 vielen onder dat type 16 wzc's met 1.843 erkende woongelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

De welzijnsvereniging werd opgericht door het OCMW. De activiteiten rond ouderenzorg (wzc, centrum voor kortverblijf en groepen van assistentiewoningen) die het OCMW uitbaatte, werden overgedragen naar de welzijnsvereniging. Er is nog altijd een sterke band met het lokale bestuur. De raad van bestuur bestaat uit een afvaardiging van de gemeenteraad⁵⁶. Belangrijke beslissingen (bv. indexatie dagprijs, goedkeuring meerjarenplanning, etc.) neemt de raad van bestuur, maar er is wel een vrij grote gedelegeerde bevoegdheid naar de directie, waardoor er kortere beslissingslijnen zijn.

Vastgoed

De gebouwen van het bezochte wzc heeft het OCMW opgericht via een leasingconstructie met een bank. Bij oprichting van de welzijnsvereniging werden de gebouwen van het OCMW, samen met de leninglast, overgedragen naar de welzijnsvereniging. Recent werd aan het wzc een nieuw gebouw opgericht in eigen beheer, waarvoor een lening werd afgesloten. Voor dat gebouw is een infrastructuurforfait verkregen.

Het onderhoud van de gebouwen gebeurt door de welzijnsvereniging. De terreinen zijn geen eigendom van de welzijnsvereniging, maar van de gemeente. Bijgevolg gebeurt het groenonderhoud van de terreinen door het lokaal bestuur.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Lokaal bestuur

Het lokaal bestuur staat garant voor een jaarlijkse dotatie, een vast bedrag dat jaarlijks met 2% wordt geïndexeerd. Ze wordt aangewend om de openstaande leningen en leasing van het patrimonium af te lossen. Daarnaast wordt ze gebruikt om de personeelskosten te betalen die buiten de AVSB-financiering vallen. Overschotten mogen behouden blijven om te investeren in het patrimonium. De dotatie wordt bijgesteld in geval van te grote overschotten of tekorten.

Het wzc-personeel dat binnen het OCMW vastbenoemd is, werd in eerste instantie gedetacheerd naar de welzijnsvereniging en doorgerekend. Recent werd het vastbenoemde personeel volledig overgedragen naar de welzijnsvereniging.

Verder is de samenwerking met het lokaal bestuur relatief beperkt. De vrijwilligerswerking wordt geregeld vanuit het lokaal bestuur en er zijn enkele kleine diensten (bv. sporadisch ter beschik-

⁵⁶ Met dezelfde samenstelling als de OCMW-raad.

king stellen van lokalen, goederen, etc.) die niet worden gefactureerd. Het wzc bereidt maaltijden voor inwoners van de gemeente. Die maaltijden worden doorgerekend naar het lokaal bestuur.

Andere welzijnsverenigingen (samenwerking rond aankoop)

Om de overheadkosten te drukken en betere prijzen te bekomen bij leveranciers, wordt er voor de grote aankoopdossiers samengewerkt met andere welzijnsverenigingen.

Doorrekening van kosten

Er worden geen belangrijke dienstverleningen uitbesteed aan andere partijen. Bepaalde kosten (bv. telefoon, tv, etc.) worden doorgerekend aan werkelijke kosten of goedkoper.

Het wzc beschikt over een keuken, waar het eigen personeel de maaltijden bereidt. De schoonmaak gebeurt ook door eigen personeel en er is een interne ICT-medewerker.

Er is een wasserij voor de bewonerswas en de werkkledij. De kosten voor de bewonerswas worden doorgerekend aan de bewoners, maar aan een lagere prijs dan de effectieve kostprijs. De labeling van de was wordt apart aangerekend. De was van het bedlinnen wordt uitbesteed aan een externe firma.

Persoonlijke diensten zoals kapper, pedicure, manicure, etc. worden niet aangeboden door de welzijnsvereniging zelf, maar wel gefaciliteerd, bijvoorbeeld door een ruimte ter beschikking te stellen. De welzijnsvereniging komt niet tussen in de facturatie. Medicatie wordt door de apotheek klaargezet en een-op-een doorgefactureerd aan de bewoners. Bepaald verzorgingsmateriaal wordt besteld op naam van het wzc en niet doorgerekend. De huisarts wordt afgerekend met de bewoner.

Winstgevendheid

De dotatie van het OCMW hield het resultaat de voorbije jaren in balans. Echter heeft de welzijnsvereniging in 2022 een verlies geleden. De dagprijs werd de voorbije jaren altijd geïndexeerd.

4.2.3 OCMW

Beschrijving type

Het type OCMW betreft wzc's die uitgebaat worden door een inrichtende macht met een OCMW-rechtsvorm. In 2022 vielen onder dat type 119 wzc's met 12.810 erkende woongelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

De stad en het OCMW worden in het decreet lokaal bestuur gedefinieerd als één bestuur. Ze worden organisatorisch als één geheel aanzien en de werking is onderverdeeld in verschillende departementen. De wzc's maken deel uit van het departement Gezondheid en Zorg onder leiding van een departementshoofd. In elk wzc is er een directie aanwezig die in contact staat met het departement Gezondheid en Zorg. Bepaalde taken zoals HR (personeelswerving, vorming ...), boekhoudkundige en administratieve taken en andere ondersteunende diensten worden centraal opgenomen binnen een specifiek departement van de stad- en OCMW-werking. Zij voeren die taken uit voor alle actoren die ressorteren onder de stad en het OCMW; dit is eigen aan de structuur.

Vastgoed

Alle gebouwen van de wzc's werden opgericht door de stad en het OCMW, die ze samen in eigendom hebben. Bepaalde gronden hebben de stad en het OCMW historisch in eigendom. Soms werden gronden geruild om een geschikter perceel te bekomen voor de bouw van een wzc. De kosten voor nieuwbouw en renovatie van de wzc's maken deel uit van de globale investeringsenveloppe van de stad en het OCMW. Het zijn de stad en het OCMW die eventuele noodzakelijke leningen afsluiten. Tot 2020 werden deze voor de wzc's afgesloten specifiek per investeringsproject, nadien was dit niet meer het geval. Voor nieuwbouw en verbouwingen werden alternatieve subsidies en infrastructuurforfaits verkregen.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

De wzc's maken deel uit van het geheel van de stad en het OCMW. De stad en het OCMW fungeren als aankoopcentrale voor de wzc's, maar ook voor de andere diensten binnen de departementen. De wzc's zijn op die manier gebonden aan de raamovereenkomsten die het OCMW en de stad maken. De directeurs van de wzc's worden wel bevraagd naar de specifieke behoeften om de aanbestedingen uit te schrijven.

Een aantal diensten worden centraal binnen de departementen uitgevoerd, zoals ICT, HR, bepaalde boekhoudkundige taken, onderhoud gebouwen, groenonderhoud en centrale keuken.

- Een gedeelte van het onderhoud en het herstel van de gebouwen wordt rechtstreeks aangerekend op budgetten van de woonzorgcentra. Bepaalde onderhouds- en herstelkosten en bijhorende ondersteuning worden doorgerekend op basis van werkorders.
- De kosten voor ICT worden doorgerekend met een verdeelsleutel.
- De kosten voor personeelsvorming en de kosten voor de selectie van personeel worden niet doorgerekend.
- De globale boekhoudkundige taken en het groenonderhoud worden niet doorgerekend. De facturatie aan de bewoners en aan de zorgkassen wordt intern per wzc uitgevoerd.
- De centrale keuken wordt doorgerekend op basis van het aantal afgenomen maaltijden en het vervoer van de maaltijden op basis van het aantal ritten. Dat is een beleidskeuze van de stad en het OCMW. Bepaalde budgetten werden overgeheveld naar het centrale niveau en worden per departement beheerd.

De stad komt tussen in de eventuele financiële noden van de wzc's, aangezien het gevoerde beleid in de wzc's een keuze is van de stad en het OCMW. Ze geven aan dat ze een maatschappelijke rol vervullen om aan alle burgers dienstverlening aan te bieden. De stad en het OCMW bepalen de wijzigingen van de dagprijs, de interne personeelsnormen, het openstellen van de tuinen en de gebouwen voor buurtbewoners en andere dienstverleners.

Er wordt gewerkt met het systeem van cashpooling: de bewoners betalen hun factuur op de bankrekening van het OCMW, maar op frequente basis wordt die rekening overgeboekt naar de bankrekening van de stad.

Doorrekening van kosten

De schoonmaak in de wzc's gebeurt voornamelijk door eigen personeel. Voor een aantal specifieke zaken wordt een beroep gedaan op externe diensten, zoals de schoonmaak van de ramen. Het groenonderhoud voert de stadsdienst uit.

De andere dienstverlening wordt hoofdzakelijk extern afgenomen via de raamovereenkomsten die de stad en het OCMW afsluiten. De stad en het OCMW zijn onderworpen aan de regelgeving van de openbare aanbestedingen.

Er is een centrale keuken aanwezig voor de stad en het OCMW. Bij een cateraar wordt de voeding aangekocht en worden twee geranten tewerkgesteld in de keuken. Het overige keukenpersoneel is tewerkgesteld door het OCMW. De centrale keuken rekent de kostprijs van de maaltijden en het vervoer door aan de wzc's.

De persoonlijke was van de bewoners, het platte linnen en de werkkledij worden uitbesteed aan dezelfde firma. Die overeenkomst heeft het OCMW gesloten voor alle wzc's en andere entiteiten van de stad en het OCMW.

Alle diensten zoals pedicure, doktersbezoek, vervoer, wasserij worden aan werkelijke kosten doorerekend aan de bewoners. De aankoop van medicatie, kledij en schoeisel wordt ook aan werkelijke kosten doorerekend. De telefonie en de televisie (kabelaansluiting) worden niet doorerekend aan de bewoners, tenzij er betalende zenders worden gevraagd.

Er wordt een lokaal ter beschikking gesteld aan de kapper, die daarvoor een vergoeding betaalt. De tarieven voor een kapbeurt worden vastgelegd door het bestuur. De kapper werkt onder hun voorwaarden en aan democratische prijzen; dat is een politieke beslissing. De tarieven voor een kapbeurt zijn in alle wzc's gelijk en worden een-op-een doorerekend aan de bewoners.

Het OCMW komt tussen in de factuur van de bewoners die niet in staat zijn die zelf te betalen. Voorafgaand is er uitgebreid sociaal en financieel onderzoek.

Winstgevendheid

Winstgevendheid streeft het OCMW niet na. Tekorten van het OCMW worden op basis van het decreet Lokale Besturen steeds bijgepast door de stad/gemeente. De brutodagprijzen werden tot 2022 jaarlijks geïndexeerd, maar in 2023 compenseerde een korting tijdens de eerste zes maanden deze stijging. In de volgende zes maanden was er nog altijd een gedeeltelijke korting.

4.3 Non-profitsector

Hieronder volgt een beschrijving van de structuren, samenwerking en financiële mechanismen van de bezochte cases in de non-profitsector.

4.3.1 Gemengde groep

Beschrijving type

Bij de gemengde groepen baat de vereniging (of groep van verenigingen) meer dan twee wzc's uit en heeft ze daarnaast andere activiteiten dan ouderenzorg. In 2022 vielen onder dat type 105 wzc's met 11.685 erkende woongelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

Er zijn drie structuren:

- Vereniging 1: is een vereniging zonder winstoogmerk die diverse wzc's en een voorziening voor gehandicaptenzorg uitbaat. Het bezochte wzc maakt deel uit van deze vereniging.
- Vereniging 2 (nog niet operationeel): vereniging 1 richtte samen met een andere vereniging zonder winstoogmerk die diverse wzc's uitbaat, een overkoepelende vereniging zonder winstoogmerk op om schaalvoordelen en administratieve vereenvoudiging te realiseren.
- Vereniging 3: vereniging 1 richtte samen met andere partners een aparte vereniging zonder winstoogmerk op voor projecten rond arbeidsmigratie. Er zijn drie oprichtende partners: twee verenigingen met een netwerk van wzc's en een instituut voor verpleegkunde.

Vastgoed

De gronden waarop de wzc's zijn opgericht, werden in erfpacht gegeven door een congregatie, met als tegenprestatie een te betalen cijns (jaarlijkse vergoeding) die gebaseerd is op het aantal vierkante meter per gebruiker, vermenigvuldigd met een coëfficiënt om de gemiddelde opbrengst van een bouwgrond in rekening te brengen. De congregatie heeft haar gronden opgenomen in een aparte vereniging zonder winstoogmerk, die de cijns factureert aan de wzc's. Die aparte vereniging doet ook dienst als aankoopcentrale voor andere aanbestedingen. De gebouwen van de wzc's werden opgericht door vereniging 1 zelf. Daarvoor werden leningen aangegaan bij financiële instellingen. Er werden alternatieve subsidies⁵⁷ verkregen voor de uitbreiding en verbouwing van de wzc's en één van de wzc's kreeg een infrastructuurforfait.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Vereniging 2 is nog niet operationeel. De werking van vereniging 3 wordt gedragen door de oprichtende partners. Daarin heeft vereniging 1 middelen geïnvesteerd. Er zijn verder geen verbonden entiteiten waarmee de vereniging een financiële stroom heeft. Er zijn wel samenwerkingen, zoals met aankoopcentrales (o.a. Koopkoepel), met de vereniging die de erfpachten aanrekent ... Vereniging 1 betaalt lidgelden per wzc aan die aankoopcentrales.

Doorrekening van kosten

De wzc's die deel uitmaken van vereniging 1, zijn elk apart lid van aankoopcentrales. Zij kunnen zelf beslissen welke aankopen zij verrichten voor kleinere operationele zaken. Voor de aanbestedingen (informatica, catering, wasserij ...) is het echter vereniging 1 die de beslissing neemt voor de wzc's, nadat er overleg is geweest tussen de verschillende regiodirecteurs. Zo is het informaticacontract aangegaan voor alle wzc's samen.

De telefoonkosten worden doorgerekend aan de bewoners, een televisietoestel kan gehuurd worden.

⁵⁷ VIPA kende in de beginjaren klassieke financiering toe, later werd dit de alternatieve financiering. Die bestaat uit een jaarlijkse investeringssubsidie, die zowel een intrest- als een kapitaalcomponent omvat. Het gesubsidieerde bedrag komt overeen met de annuïteit van het gesubsidieerde gedeelte van de investering (60% van de geraamde bouwcost). Bij de initiële toekenning wordt het volledige bedrag niet in een keer aan de voorziening overgemaakt, maar is er een subsidiebelofte waarbij het bedrag, inclusief intrest, de volgende twintig jaar wordt uitbetaald. Vanaf 2018 kunnen wzc's een beroep doen op het infrastructuurforfait.

De schoonmaak gebeurt door eigen personeel, alsook klein onderhoud en groenonderhoud. Grote snoeiwerken en groot onderhoud worden uitbesteed aan een externe firma.

De catering wordt in een aantal wzc's uitbesteed aan dezelfde firma. De keukeninfrastructuur wordt ter beschikking gesteld door de wzc's en daarvoor wordt huur aangerekend. Via de cateraar wordt de voeding aangekocht en worden de kok en de souschef tewerkgesteld. Het overige keukenpersoneel staat op de loonlijst van het woonzorgcentrum. In een ander wzc wordt de keuken intern georganiseerd.

In alle wzc's wordt de persoonlijke was van de bewoners, het platte linnen en de werkkledij van het personeel uitbesteed aan dezelfde firma. De kosten voor de persoonlijke was van de bewoners worden doorgerekend aan kostprijs.

De kapster werkt op zelfstandige basis. De tarieven voor een kapbeurt werden onderling afgesproken en worden doorgerekend aan de bewoners aan kostprijs. De kosten voor medicatie worden ook aan kostprijs gefactureerd aan de bewoners, inclusief de korting die wordt verkregen bij de apotheek.

Winstgevendheid

De vereniging streeft naar een break-even of een lichte winstgevendheid. In 2021 lukte dat niet door een uitzonderlijke afschrijving. De dagprijs werd steeds geïndexeerd.

4.3.2 Netwerk wzc's

Beschrijving type

Een netwerk wzc's betekent dat de vereniging (of groep van verenigingen) meer dan twee wzc's uitbaat, maar enkel activiteiten rond ouderenzorg uitvoert. Dat is in 2022 het geval voor 99 wzc's met 10.831 erkende woongelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

Het bezochte wzc maakt deel uit van een vereniging zonder winstoogmerk die verschillende wzc's uitbaat. Historisch zaten de wzc's onder verschillende lokale verenigingen, vaak samen met andere activiteiten (o.a. scholen, kinderdagverblijven). Een tiental jaar geleden werd de exploitatie van de meeste wzc's gegroepeerd onder een nieuwe vereniging zonder winstoogmerk. Een beperkt aantal wzc's zit nog in aparte verenigingen.

De eigendommen van de originele congregatie, waaruit de nieuwe vereniging gegroeid is, worden op termijn overgebracht in een stichting, die zal fungeren als een soort van patrimoniumbeheerder.

Vastgoed

De gronden van het bezochte wzc waren vroeger eigendom van een congregatie. Ze werden overgedragen aan het bisdom en via erfpacht ter beschikking gesteld aan de nieuwe vereniging. Het gebouw werd door de vroegere vereniging opgetrokken met eigen middelen. Voor de bouw werd een VIPA-subsidie en een subsidie van de Nationale Loterij verkregen.

Toen de exploitatie is overgedragen naar de nieuwe vereniging, is het gebouw achtergebleven in de lokale vereniging. Het wordt via een erfpacht ter beschikking gesteld van de vereniging.

Bij een aantal wzc's die zijn toegetreden tot de nieuwe vereniging, zijn de gronden in eigendom van een bisdom of congregatie. Zij worden eveneens via erfpacht ter beschikking gesteld aan de nieuwe vereniging.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

De vereniging maakt een onderscheid tussen de centrale unit, het fonds en de voorzieningen (woonzorgcentra). De centrale unit staat in voor de algemene diensten (management, boekhouding, administratie, HR, etc.). De kosten van de centrale unit worden grotendeels analytisch doorerekend aan de voorzieningen, bijvoorbeeld op basis van het aantal erkende woongelegenheden. Een beperkt aantal algemene kosten blijft ten laste van de centrale unit. Het fonds staat in voor het beheer van de reserves met het oog op vervangingsinvesteringen.

De wzc's binnen de vereniging werken grotendeels decentraal. Ze beslissen zelf over personeelsaanwervingen, houden hun budget bij en doen aankopen. Vanuit de centrale unit is er monitoring op het budget en worden er aankoopcontracten onderhandeld. Voor kwalitatieve goederen en diensten onderhandelt de centrale unit zelf, voor niet-kwalitatieve goederen en diensten wordt ingetekend op aanbestedingen van externe koopkoepels.

Het beperkt aantal wzc's dat nog in aparte verenigingen zit, doet een (beperkt) beroep op de dienstverlening van de centrale unit. Daarvoor betalen ze een vergoeding.

Doorrekening van kosten

Bepaalde kosten (bv. kabeltelevisie) zitten inbegrepen in de dagprijs.

Het groenonderhoud, de technische klussen en de schoonmaak in de wzc's zijn in handen van eigen personeel. Enkel ramen wassen wordt uitbesteed voor de veiligheid.

De keuken is intern op het niveau van het wzc. De maaltijden worden ter plaatse bereid door een externe cateraar, die ook instaat voor de aankoop van de voeding.

Het platte linnen en de werkkledij worden gehuurd. De was ervan wordt samen met de bewoners-was uitbesteed aan een externe firma. De kosten voor de persoonlijke was worden doorerekend aan kostprijs.

Persoonlijke dienstverleners zoals kapper, pedicure en manicure werken op zelfstandige basis met eigen producten. Er wordt een ruimte ter beschikking gesteld tegen een vergoeding. De kosten worden gefactureerd en een-op-een doorerekend aan de bewoners, net zoals de kosten voor medicatie en doktersbezoeken.

Winstgevendheid

De vereniging was de voorbije jaren winstgevend, met uitzondering van 2022 wegens stijgende kosten. Die winst wordt nagestreefd om vervangingsinvesteringen te kunnen uitvoeren. De dagprijs werd steeds geïndexeerd.

4.3.3 Stand-alone non-profit

Beschrijving type

Bij de stand-alone non-profit baat de vereniging maximaal twee wzc's uit en heeft het een beperkt aantal verbonden entiteiten. De activiteit betreft enkel ouderenzorg. In 2022 waren er 95 wzc's van dit type, goed voor 11.214 erkende woongelegenheden. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

Het bezochte wzc is een op zichzelf functionerende vereniging zonder winstoogmerk (vzw), ontstaan uit een congregatie.

Vastgoed

De gronden en het wzc werden in erfpacht gegeven door een congregatie tegen een jaarlijkse vergoeding, die in twee schijven betaald wordt. De vzw (ver)bouwde voor eigen rekening de leefruimtes, de cafetaria, de burelen, het kortverblijf en de comfortkamers. Momenteel zet de vzw met eigen middelen een nieuwbouw ter vervanging van bestaande infrastructuur en ter uitbreiding van de assistentiewoningen. Er werden in het verleden geen infrastructuursubsidies voor de gebouwen ontvangen. De nieuwbouw wordt gerealiseerd zonder infrastructuurforsfait. In de toekomst zal dit worden aangevraagd.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Er zijn geen verbonden entiteiten.

De vzw is aangesloten op de aankoopcentrale "Koopkoepel". Ze tekenen vaak in op hun dienstverlening wegens de lagere administratieve lasten om in orde te zijn met de wet op de overheidsopdrachten.

Doorrekening van kosten

Bepaalde kosten (bv. digitale televisie) zitten inbegrepen in de dagprijs.

Het woonzorgcentrum beschikt over een eigen keuken met eigen personeel. Ook de schoonmaak en technische klusjes gebeuren door intern personeel. Het groenonderhoud gebeurt grotendeels door vrijwilligers.

De was van de bewoners wordt uitbesteed aan een externe firma. Dezelfde firma verhuurt aan het woonzorgcentrum ook het platte linnen. De kosten voor de persoonlijke was van de bewoners worden doorgerekend op de factuur aan kostprijs.

De kapster staat op de loonlijst van het wzc. De tarieven voor een kapbeurt zijn laag en niet kosten-dekkend. Manicure en pedicure wordt door een externe partij georganiseerd en doorgefactureerd. De kosten voor medicatie worden aan kostprijs opgenomen op de factuur van de bewoners.

Winstgevendheid

De vereniging boekte de voorbije jaren winst. De winst daalde in 2022. De energiekosten baarden het wzc tijdens de voorbije winter wel zorgen. De dagprijs werd steeds geïndexeerd.

4.4 Profitsector

Hieronder volgt een beschrijving van de structuren, samenwerking en financiële mechanismen van de bezochte cases in de profitsector.

4.4.1 Internationale groep

Beschrijving type

Een internationale groep bestaat uit verbonden rechtspersonen die meer dan twee wzc's uitbaat en die een moederonderneming in het buitenland hebben. In 2022 waren er 152 wzc's die een buitenlandse moederonderneming hebben. Ze baten 15.362 erkende woongelegenheden uit. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

Het bezochte wzc is ondergebracht in een vennootschap die twee wzc's uitbaat. De vennootschap maakt deel uit van een internationale groep, die in België bestaat uit diverse vzw's en vennootschappen.

Vastgoed

De vennootschap heeft een erfpachtovereenkomst gesloten met een externe vastgoedvennootschap, niet gelieerd aan de internationale zorggroep, beheerd door een privaat persoon. De kosten voor belastingen, verzekeringen, het onderhoud en de renovatiekosten vallen ten laste van de internationale groep. De erfpachtovereenkomst heeft dus een zogenaamd *triple net* karakter. De huursom lag bij de overname van het wzc contractueel vast en werd mee overgenomen. Voor de bouw van het wzc werden er geen infrastructuursubsidies ontvangen van de Vlaamse overheid.

De groep huurt haar vastgoed voornamelijk bij externe vennootschappen. Ze probeert de huur te beperken tot maximum één derde van de dagprijs om de operationele risico's te beperken en het vastgoed marktconform te houden. Daarnaast bezit de groep een beperkt aandeel van het vastgoed dat ze als wzc's uitbaat.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Er zijn verschillende verbonden entiteiten, allemaal in volle eigendom. Die entiteiten zijn zowel verenigingen zonder winstoogmerk als vennootschappen. Alle entiteiten in volle eigendom worden opgenomen in de consolidatie van de buitenlandse moederonderneming.

De Belgische groep betaalt de buitenlandse moederonderneming jaarlijks een servicevergoeding van ongeveer 100 euro/woongelegenheden per jaar. Deze servicevergoeding omvat de vergoeding voor o.a. gebruik van de merknaam kwaliteitssturing via uitwerking van procedures, het voorzien van tools en auditstandaarden, groep ICT-projecten, overkoepelende HR en development projecten, internationale aankoop, vastgoedexpertise en energiebeleid. Daarnaast betaalt ze intresten op de door de moeder ter beschikking gestelde leningen en een vergoeding voor toegekende garanties ten behoeve van voornamelijk externe vastgoedvennootschappen (bv. huurwaarborg). De Belgische groep rekent op haar beurt in geval van winst een bestuurdersvergoeding en een shared service vergoeding aan haar dochters aan op basis van het aantal erkende plaatsen. De centrale dienstverlening is ruim en bestaat uit o.a. finance, RIZIV-beheer, human resources (payrolling, recruitering, training & development), legal, ICT, marcom, facility, purchasing, vastgoedbeheer,

kwaliteitsbeleid, ISO-certificering, cateringbeleid, data-analyse, preventie-advisering ... De groepsaankopen worden voornamelijk op Belgisch niveau uitgevoerd. De dochterondernemingen worden aangemoedigd om gebruik te maken van de door de groep onderhandelde raamcontracten. Het gebruik wordt door de geselecteerde leverancier aan centraal onderhandelde eenheidsprijzen rechtstreeks gefactureerd aan elk wzc.

Binnen de vennootschappen van de groep wordt aan cashpooling gedaan. Daarop wordt een interestvergoeding doorgerekend aan Euribor⁵⁸, plus een kleine marge. De cash van de vzw's wordt niet vermengd met de cash van de vennootschappen.

Doorrekening van kosten

Voor telefonie en televisie worden op groepsniveau contracten afgesloten, maar lokaal gefactureerd. De toestellen worden ter beschikking gesteld door het wzc en het verbruik wordt gefactureerd aan de bewoners.

De schoonmaak van de gebouwen gebeurt door intern personeel. Dat geldt ook voor het technisch onderhoud en groenonderhoud als er verschillende wzc's binnen de groep dicht bij elkaar liggen. Bij meer afgelegen wzc's wordt dat door een externe firma gedaan.

De maaltijden worden voor het wzc bereid in een grootkeuken van de groep. De meeste wzc's (85%) van de groep bereiden de maaltijden in de eigen keukens.

De interne was en de bewonerswas wordt uitbesteed aan een externe leverancier. De bewoners kunnen vrij kiezen om daar een beroep op te doen. Slechts enkele wzc's van de groep hebben een interne wasserij (waar dat al aanwezig was bij overname van het wzc).

De zelfstandige kapster factureert aan het wzc en die kosten worden vervolgens een-op-een doorgefactureerd aan de bewoner. Medicatie wordt ook aan kostprijs, zijnde met 10% korting op het remgeld, opgenomen op de factuur van de bewoners.

Winstgevendheid

Tijdens corona kon de groep een beperkte winst boeken. In 2022 boekte de groep echter een klein verlies omdat de ondersteunende coronasubsidies grotendeels wegvielen en de bezetting zich nog niet volledig heeft hernomen. De energiekosten en meer algemeen de fors toegenomen inflatie worden aanzien als een serieuze bezorgdheid voor de toekomst. De dagprijs werd steeds geïndexeerd.

4.4.2 Nationale groep

Beschrijving type

Een nationale groep bestaat uit verbonden rechtspersonen die meer dan twee wzc's uitbaten en een Belgische moederonderneming hebben. In 2022 waren er 131 wzc's bij de nationale groepen, die samen 11.241 erkende woongelegenheden uitbaten. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

⁵⁸ Euribor staat voor Euro Interbank Offered Rate. De Euribor-tarieven zijn de gemiddelde rentetarieven waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekken.

Structuur

Het bezochte wzc is ondergebracht in een vennootschap die verschillende wzc's uitbaat in Vlaanderen. De vennootschap maakt deel uit van een nationale groep.

Vastgoed

Het bouwproject van het wzc werd opgestart en gerealiseerd door de vastgoedvennootschap binnen de groep en verhuurd aan de exploitatievennootschap binnen de groep. Na enkele jaren werd het vastgoed verkocht aan een beursgenoteerde vastgoedvennootschap en sindsdien wordt het via een erfpacht opnieuw gehuurd. Er werd geen winst gemaakt op de verkoop, maar wel een huurvrije periode bedongen. Voor het bouwproject werd een infrastructuurforfait verkregen van de Vlaamse overheid.

De vastgoedvennootschap van de groep wordt doorgaans ingezet om nieuwe wzc's voor de groep te ontwikkelen of restvastgoed bij een overname te herontwikkelen en verkopen. Nadien wordt het vastgoed meestal verkocht om terug te huren. Die werkwijze moet voldoende cashflow vrijmaken voor nieuwe investeringen, om te kunnen groeien. Als vuistregel wordt geprobeerd de huur tot maximaal één derde van de bruto dagprijs te beperken.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Er zijn verschillende verbonden entiteiten, zowel vennootschappen als verenigingen zonder winstoogmerk. Alle entiteiten binnen de groep worden als een consortium geconsolideerd op het niveau van de managementvennootschap. De voornaamste entiteiten binnen de groep betreffen de managementvennootschap, de overkoepelende (centrale) vennootschap, de vastgoedvennootschap en de exploitatievennootschap.

De managementvennootschap ontvangt jaarlijks een vaste bijdrage vanuit de exploitatievennootschap en de vastgoedvennootschap. De centrale vennootschap rekent de overheadkosten (bv. boekhouding, personeelsdienst) met een marge van 5% door aan de wzc's op basis van het aantal erkende woongelegenheden. Gezien de verliezen van de voorbije jaren, werd de marge tijdelijk geschrapt. Daarnaast stelt de centrale vennootschap zich tegen vergoeding (gedeeltelijk) borg voor de huurcontracten met de vastgoedpartners. Voor de vergoedingen aan de centrale vennootschap is een ruling afgesloten.

Verder worden de voorzieningen zoveel mogelijk decentraal aangestuurd. Aankoopcontracten worden centraal onderhandeld, maar aankopen gebeuren decentraal en worden decentraal gefactureerd. De voorzieningen zelf hebben een vrij grote autonomie, onder toezicht van de centrale vennootschap.

Er is geen volwaardig systeem van cashpooling. Elk wzc binnen de exploitatievennootschap heeft zijn eigen bankrekening. Om leveranciers te betalen, wordt soms geld van de ene voorziening overgemaakt naar de andere. Daar staat geen vergoeding tegenover. Er wordt geen geld verschoven tussen exploitatievennootschappen onderling. Via rekening-courant worden er, bij nood aan geld, wel middelen verschoven tussen de exploitatievennootschap en de vastgoedvennootschap. Dat wordt geregeld via een overeenkomst en er wordt een rente aangerekend.

Doorrekening van kosten

Er is bij de wzc's van de groep geen uniform systeem om supplementen door te rekenen. Bij sommige is telefoon en televisie inbegrepen in de dagprijs en andere vragen een supplement. Er is intern een discussie gaande om dat te uniformiseren.

Groenonderhoud, technisch onderhoud, schoonmaak en keuken worden in principe uitgevoerd door eigen personeel.

De bewonerswas en het platte linnen worden uitbesteed aan een extern bedrijf, dat ook instaat voor de labeling van de was. De kosten worden een-op-een doorgerekend aan de bewoners. De was van moppen en handdoeken gebeurt intern.

Persoonlijke diensten zoals kapper, pedicure, manicure, etc. gebeuren door externen en worden een-op-een doorgerekend aan de bewoners. Medicatie, verzorgingsmateriaal en doktersbezoeken worden ook een-op-een doorgerekend aan de bewoners.

Winstgevendheid

In 2022 werd, net als in 2021, een geconsolideerd verlies geboekt. De groep ervaart problemen door de lagere bezettingscijfers in sommige wzc's en de energiekosten die van 2021 naar 2022 met meer dan 200% toenamen. In regio's met grote concurrentie, waarbij de dagprijs lager gezet moet worden om voldoende bezetting te halen, wordt geprobeerd de huur te heronderhandelen. De dagprijs werd geïndexeerd wanneer dit mogelijk was.

4.4.3 Stand-alone profit*Beschrijving type*

Onder het type stand-alone profit vallen de rechtspersonen en een zeer beperkt aantal natuurlijke personen die maximaal twee wzc's uitbaten en een beperkt aantal verbonden entiteiten hebben. In 2022 vielen er 23 wzc's onder dat type, die 1.388 erkende woongelegenheden uitbaten. De bezochte case is niet noodzakelijk representatief voor alle wzc's binnen het betrokken type.

Structuur

Het bezochte wzc is een op zichzelf functionerende vzw met een verbonden patrimoniumvennootschap waarin de terreinen en gebouwen zijn ondergebracht. Het patrimonium werd initieel opgericht met eigen middelen. Om daarop een vordering te behouden, werd gekozen om het onder te brengen in een naamloze vennootschap.

Vastgoed

De vzw betaalt een maandelijks huurbedrag aan de patrimoniumvennootschap. Dat werd geformaliseerd in een handelshuurovereenkomst. De patrimoniumvennootschap staat enkel in voor het beheer van het onroerend vermogen. De huursom is bepaald op basis van de achterliggende investeringskosten van de patrimoniumvennootschap voor de nieuwbouw en bestaande gebouwen, en de bijbehorende financiële lasten binnen de vennootschap. Daarbij wordt in de patrimoniumvennootschap een vergoeding toegekend aan de bestuurders en is de vennootschap in staat winst te boeken.

Voor de nieuwbouw werd een infrastructuurforfait verkregen van de Vlaamse overheid.

Verbonden entiteiten en samenwerkingen

Er zijn naast de patrimoniumvennootschap geen andere verbonden entiteiten waarmee het wzc een financiële stroom heeft.

Doorrekening van kosten

Voor telefonie en televisie wordt er een kleine meerprijs aangerekend aan de bewoners. De toestellen worden ter beschikking gesteld door het wzc. Voor het gebruik van internet worden geen kosten aangerekend.

De schoonmaak gebeurt door intern personeel, alleen het wassen van ramen wordt uitbesteed. Groenonderhoud en technische klussen worden ook uitgevoerd door eigen personeel.

De maaltijden worden intern in het wzc bereid en zijn opgenomen in de dagprijs.

Het wzc staat zelf in voor de wasserij. Het witgoed (bedlinnen, handdoeken ...) is opgenomen in de dagprijs van de bewoners. De persoonlijke was van de bewoners wordt gelabeld en daar is een stukprijs aan verbonden volgens een vaste prijslijst. Die prijzen werden vastgelegd bij de opmaak van het financieel plan.

Er is een kapsalon aanwezig in het wzc, waar zelfstandige kappers volgens een overeengekomen tarief werken. Maandelijks ontvangt het wzc een factuur met de namen van de bewoners en de uitgevoerde prestaties. De kosten worden zo overgenomen op de factuur van de bewoners. De apothekerskosten voor medicatie worden ook aan kostprijs opgenomen op de factuur van de bewoners.

Winstgevendheid

Het wzc ervaart geen problemen dankzij de indexatie van de dagprijs. Er werd telkens geïndexeerd wanneer dit mogelijk was.

4.5 Gelijk speelveld: meningen van de bezochte wzc's

Bij de plaatsbezoeken heeft het Rekenhof altijd gevraagd of er een gelijk speelveld is voor alle juridische vormen in de ouderenwoonzorg: publiek, vzw (non-profit of profit) en vennootschap (profit). De verschillende aangeleverde argumenten worden hieronder weergegeven en werden na overleg met de koepelorganisaties door hen gevalideerd.

	Publiek	Vzw	Vennootschap
Infrastructuur - subsidies ⁵⁹	Vóór november 2006 gaf VIPA een klassieke subsidie van maximaal 60% van het subsidieplafond, uitbetaald in schijven op basis van de vordering van de werken. Voor de rest tot het plafond was een waarborg mogelijk. Vanaf 1 november 2006 gaf het VIPA alternatieve subsidies, waarbij 20 jaar een gebruikstoelage werd toegekend gebaseerd op 60% van het bouwplafond en de interestkost. Daarnaast was er een waarborg die 90% van het kapitaal en de interest afdekte. Gezien de afschrijving van kapitaalsubsidies a rato van de afschrijvingsduur van de activa, blijft dit voordeel nog een aantal jaar doorwerken. Sinds 1 januari 2018 ⁶⁰ komen alle rechtsvormen in aanmerking voor het infrastructuurforfait van 6 euro ⁶¹ per dag.		Vóór 1 januari 2018 hadden vennootschappen geen recht op infrastructuursubsidies. Sinds 1 januari 2018 komen alle rechtsvormen in aanmerking voor het infrastructuurforfait van 6 euro per dag.
Toepasselijkheid van de wet overheidsopdrachten	Altijd van toepassing. Volgens de wzc's komt dat duurder uit ⁶² .	Van toepassing als het aandeel van alle subsidies en tegemoetkomingen van de overheid (inclusief het infrastructuurforfait) meer dan 50% bedraagt van de omzet van de exploitatie-vzw.	Van toepassing als het aandeel van alle subsidies en tegemoetkomingen van de overheid (inclusief het infrastructuurforfait) meer dan 50% bedraagt van de omzet van de vennootschap.
Infrastructuurterbeschikkingstelling	OCMW of gemeente stellen soms grond of gebouw ter beschikking, al dan niet tegen een bijdrage.	Caritatieve voorzieningen stellen soms grond of gebouw ter beschikking, al dan niet tegen een bijdrage.	Niet van toepassing
Ex-gesco ⁶³ subsidies	Voor een groep van werknemers ontvangt de publieke sector en vzw's nog altijd subsidies voor ex-gesco-werknemers.		Niet van toepassing

⁵⁹ Tijdens de plaatsbezoeken door het Rekenhof uitten de wzc's die voor verbouwingen staan, hun bezorgdheid over de stijgende bouwkosten en financieringskosten. De aangelegde reserves voor verbouwingen en de aangegane leningen blijken op korte termijn ontoereikend geworden. Daardoor moeten de bouwwerken gedeeltelijk worden uitgesteld of de plannen worden aangepast. Ook wordt de normering steeds strenger, waardoor gebouwen die 15-20 jaar geleden gebouwd zijn, vaak niet meer aan de normering voldoen. De wzc's stellen zich de vraag of er geen sprake is van overnormering, bv. voor de grootte van de kamers, in een realiteit waarin de gemiddelde rusthuisbewoner steeds zorgbehoevender en minder mobiel wordt. Het Departement Zorg wees erop dat de steeds hogere zorgnood en verminderde mobiliteit net een belangrijke reden is waarom de kamers groot genoeg moeten zijn. Bij sterk zorgbehoevende bewoners is er vaak nood aan een actieve of passieve tillift. Om die toestellen correct te kunnen hanteren, is er voldoende plaats nodig in de kamer.

⁶⁰ Erkenning ten vroegste vanaf 1 januari 2016.

⁶¹ Bedrag vanaf 2023.

⁶² J. Pacolet wijst er ook op dat bouwen met een VIPA-toelage duurder is. *Een vergelijkende studie naar de bouwkost en dagprijs in door VIPA gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde woonzorgcentra*. Jozef Pacolet, Frank De Troyer, Stefan Boeykens, Annelies De Coninck, Frank Vastmans & Erik Buyst (2012).

⁶³ Een gesco is een gesubsidieerde contractueel voor wie de werkgever een premie en een RSZ-vermindering kreeg. De maatregel bestond om directe jobs te creëren voor werklozen. Sinds 1 januari 2016 worden er geen gesco's meer aangeworven.

	Publiek	Vzw	Vennootschap
Ex-DAC ⁶⁴	Niet van toepassing	Voor een groep van werknemers ontvangen sommige vzw's nog altijd subsidies voor ex-DAC-werknemers.	Niet van toepassing
Animatie-subsidies	In het verleden al recht op animatiesubsidies. Bij de overgang van het oude systeem naar de toekenning van animatiesubsidies in de BTZ werd de totale subsidiepot verdeeld over alle wzc's.		Heeft sinds 1 juli 2016 recht op animatiesubsidies toegekend via de BTZ.
Vrijwilligerswerk	Is altijd mogelijk	Is altijd mogelijk	Was tijdelijk mogelijk van 1 mei 2020 tot 30 september 2023
Tekorten/subsidies	OCMW of gemeente geven soms subsidies of passen tekorten bij.	Caritatieve voorzieningen schenken soms gelden ⁶⁵	Niet van toepassing
Statutair personeel	Welzijnsverenigingen of OCMW's hebben duurder statutair personeel wat betreft pensioenbijdragen ⁶⁶ , gewaarborgd loon, verlofstelsels ...	Enkel contractueel personeel	Enkel contractueel personeel
Taxshift ⁶⁷	Uitsluiting lokale besturen	Van toepassing	Van toepassing
Fiscale verschillen	Rechtspersonenbelasting van toepassing: in principe niet belast op de gemaakte winst.	Zowel rechtspersonenbelasting als vennootschapsbelasting kan van toepassing zijn.	In principe vennootschapsbelasting van toepassing. Winsten zijn belastbaar, maar er kunnen ook bepaalde kosten afgetrokken worden, bv. fietsleasing ⁶⁸ .
Kortingen voor kwetsbare doelgroepen/alle bewoners	Soms komt het openbaar bestuur tegemoet in de dagprijs.	Kortingen zijn mogelijk.	Soms worden kortingen toegestaan, o.a. koppelkorting, korting voor kamers naast infrastructuurwerken en tijdelijke commerciële kortingen.
Indexering dagprijzen	Politieke beslissing	Beslissing voorziening	Beslissing voorziening

Bron: Rekenhof op basis van de negen cases⁶⁹

⁶⁴ Het derde arbeidscircuit (DAC) is een tewerkstellingsmaatregel die ontstaan is in 1982 met het oog op jobcreatie. Doel van de maatregel was langdurig werklozen tewerk te stellen in de niet-commerciële sector. Op dit ogenblik zijn de DAC-projecten geregulariseerd, en dus uitdovend. Nieuwe aanvragen voor de opstart van een DAC-project zijn dan ook niet meer mogelijk.

⁶⁵ Zorgnet-Icuro wees erop dat dit nog maar zelden voorkomt en dat de omvang van de bijdragen beperkt is.

⁶⁶ 36,5% werkgeversbijdrage - eventueel 3% korting bij ex-pool1 + eventueel responsabiliseringsbijdrage.

⁶⁷ Vermindering werkgeversbijdragen.

⁶⁸ Het standpunt van de fiscus zou nog niet duidelijk zijn.

⁶⁹ De tabel betreft verschillen aangebracht door de cases. Daarnaast is er volgens het Departement Zorg ook geen gelijkheid tussen de juridische vormen inzake IF.IC.

Hoofdstuk 5

Evolutie van de (deel)posten van de jaarrekeningen

Van de inrichtende machten die een wzc uitbaten, ging het Rekenhof na hoe de posten van hun balans en resultatenrekening evolueerden. Het vergeleek ook de ratio's betreffende de liquiditeit, solvabiliteit en rendabiliteit van de verschillende types wzc's. De bespreking betreft de periode 2019-2022.

5.1 Werkwijze

5.1.1 Beschrijving

Om de benodigde datasets samen te stellen, rekende het Rekenhof de wzc's eerst toe aan de inrichtende macht die ze per 31 december uitbaat.

In de analyse van hoofdstuk 3 gebruikte het Rekenhof voor de publieke sector de budgettaire boekhouding van het beleidsveld 0953, beperkt aangevuld met gegevens uit de algemene boekhouding van beleidsveld 0953 (waar beschikbaar). In tegenstelling tot hoofdstuk 3 wordt voor de analyses in dit hoofdstuk voor de publieke sector gebruik gemaakt van de volledige algemene boekhouding⁷⁰ van de OCMW's en welzijnsverenigingen voor de periode 2019-2022 (alle beleidsvelden), zoals ontvangen van het ABB. Voor 2019 ontbraken de gegevens van één gemengde welzijnsvereniging en voor 2022 de definitieve cijfers van één OCMW en twee gemengde welzijnsverenigingen. Die cijfers werden uit de dataset verwijderd. Voor de private sector heeft het Rekenhof de Extractgegevens 2019-2022 van de NBB gebruikt. Voor de jaren 2019-2022 ontbraken de gegevens van respectievelijk 10, 6, 7 en 19 inrichtende machten. Ze maken geen deel uit van de analyse.

Om de vergelijkbaarheid te vergroten, werden bij de publieke sector de grootboekrekeningen van de balans ingedeeld in de groepen⁷¹ van de private entiteiten.

5.1.2 Beperkingen

Net als bij de bespreking van de kosten- en opbrengstenstructuur (zie 3.1.2) zullen er vertekeningen optreden door de toewijzing van de wzc's aan de inrichtende macht die ze op 31 december uitbaat, ontbrekende cijfergegevens, verschillende aanrekeningsregels en andere activiteiten. Bij de OCMW's maakt de uitbating van een wzc ongeveer de helft van de activiteiten uit⁷².

⁷⁰ Bij de budgettaire boekhouding op beleidsveld 0953 zijn balans en resultaat niet in evenwicht en zijn er bovendien voor bepaalde kosten en opbrengsten geen (volledige) gegevens beschikbaar (bv. afschrijvingen en inresultaatname kapitaalsubsidies).

⁷¹ De eerste twee cijfers van de grootboekrekening.

⁷² Dit werd berekend op basis van de budgettaire boekhouding van de OCMW's als de som van alle bedrijfsopbrengsten aangerekend op beleidsveld 0953 ten opzichte van de som van alle bedrijfsopbrengsten van de OCMW's voor het boekjaar 2022.

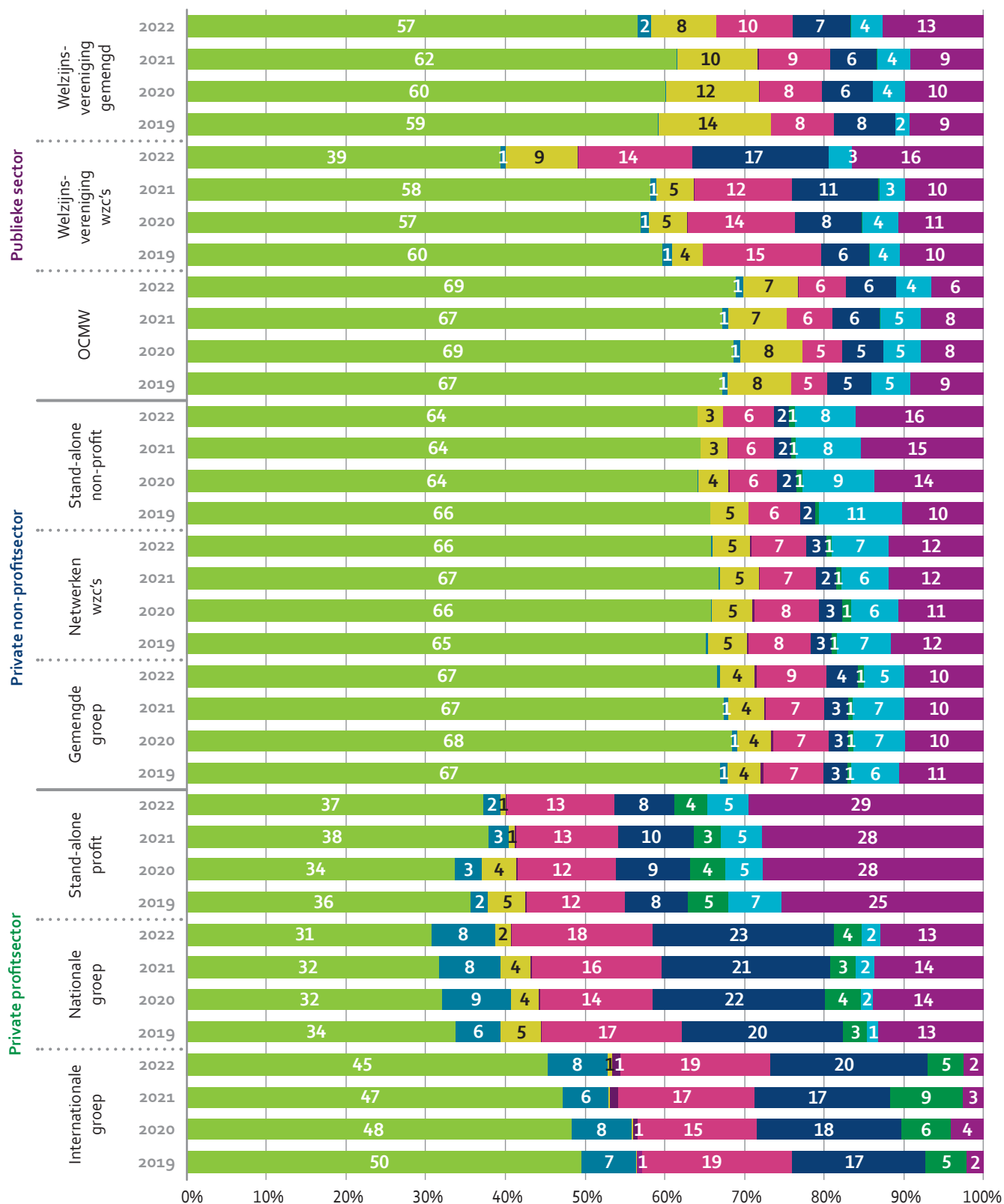
Daarnaast wordt de analyse beïnvloed door afwijkende boekjaren. In 2019 betreft dit twee inrichtende machten en in 2020, 2021 en 2022 betreft dit telkens één inrichtende macht. De gegevens werden behouden.

5.2 Evolutie van de balans

5.2.1 Activa

De volgende grafiek toont het aandeel van de diverse activaposten ten opzichte van het balans totaal per type voor de periode 2019-2022. Alle jaren vertonen ongeveer dezelfde verdeling. Uitzondering daarop is 2022 voor de welzijnsverenigingen wzc's. Eén van de tien welzijnsverenigingen wzc's heeft in dat jaar zijn gebouwen verkocht.

Grafiek 10 – Gemiddeld aandeel activaposten t.o.v. totaal activa (2019-2022)

- Gemiddelde van 20/27 Vaste activa
- Gemiddelde van 28 Financiële vaste activa
- Gemiddelde van 29 Vorderingen op lange termijn
- Gemiddelde van 30 Voorraden en bestellingen in uitvoering
- Gemiddelde van 40 Handelsvorderingen
- Gemiddelde van 41 Overige vorderingen
- Gemiddelde van 490/1 Overlopende rekeningen actief
- Gemiddelde van 50/53 Geldbeleggingen

Vaste activa

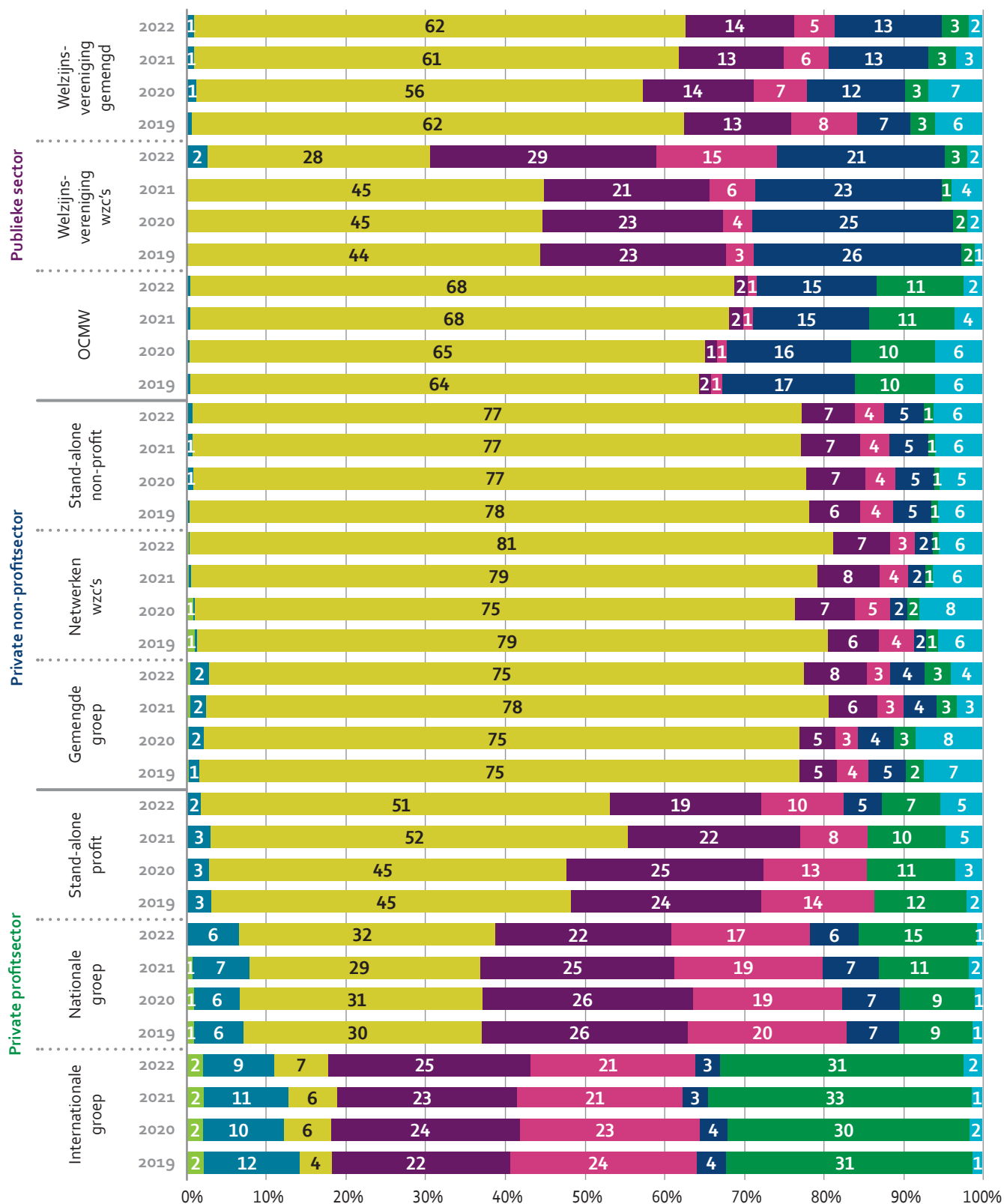
De vaste activa bestaan uit de oprichtingskosten, immateriële vaste activa en de materiële vaste activa. De verschillende onderdelen worden in de grafiek hierna weergegeven.

In de publieke sector en in de non-profitsector bestaat het grootste deel van de activa uit vaste activa. Het grootste deel van die vaste activa bestaat bij de non-profit uit eigen terreinen en gebouwen. Bij de publieke sector is dat ook het geval bij de OCMW's, en in iets mindere mate bij de welzijnsverenigingen. In de publieke sector zijn er ook vaak vaste activa in leasing of soortgelijke rechten. Dat is in overeenstemming met de vaststellingen uit hoofdstuk 3 dat de non-profit- en de publieke sector vaak ofwel eigenaar zijn van hun terreinen en gebouwen, ofwel de gebouwen zelf hebben opgetrokken in het kader van een erfpacht- of opstalconstructie. In de private sector staan er vooral bij de internationale groepen weinig terreinen en gebouwen op hun balans. Ook bij de nationale groepen is er een kleiner aandeel eigen gebouwen en terreinen. Dat zijn de types die hun infrastructuur het vaakst huren.

Immateriële vaste activa komen het meest voor bij internationale en nationale groepen. Zij verwerven wzc's vaak door middel van overname. Bij de overnames wordt er soms goodwill⁷³ betaald. Ook financiële vaste activa komen het meest voor bij de internationale en nationale groepen, aangezien zij het vaakst verbonden entiteiten hebben door middel van een participatie in het kapitaal.

⁷³ De meerwaarde die je betaalt boven op de boekwaarde van een onderneming.

Grafiek 11 – Gemiddeld aandeel posten van het vast actief t.o.v. de totale vaste activa

■ Gemiddelde van 20 Oprichtingskosten
 ■ Gemiddelde van 21 Immateriële vaste activa
 ■ Gemiddelde van 22 Terreinen en gebouwen
 ■ Gemiddelde van 23 Installaties, machines en uitrusting
 ■ Gemiddelde van 24 Meubilair, kantooruitrusting en rollend materieel

■ Gemiddelde van 25 Vaste activa in leasing of op grond van een soortgelijk recht
 ■ Gemiddelde van 26 Overige materiële vaste activa
 ■ Gemiddelde van 27 Vaste activa in aanbouw

Langetermijnvorderingen

De langetermijnvorderingen maken bij de publieke sector, de non-profitsector en de profitsector respectievelijk 7%, 4% en 1% uit van het balanstotaal (zie [grafiek 10](#)). De langetermijnvorderingen in de non-profit- en de publieke sector betreffen vooral het kapitaalgedeelte van de alternatieve financiering toegekend door het VIPA. In uitzonderlijke gevallen betreft dit een toegekende lening. Bij de profitsector betreft dit vooral toegekende leningen.

Vorraden

De meeste wzc's hebben weinig voorraden. Bij de internationale groepen toont [grafiek 10](#) relatief het hoogste percentage voorraden, maar dat is vooral omdat ze weinig activa hebben door een gebrek aan eigen gebouwen en terreinen. De inrichtende machten met individueel de belangrijkste voorraden bevinden zich in de gemengde groepen. Vooral vzw's die een ziekenhuis uitbaten, hebben hogere voorraden.

Kortetermijnvorderingen

Bij de publieke sector zijn er vorderingen uit ruiltransacties⁷⁴ en vorderingen uit niet-ruiltransacties⁷⁵. In de private sector wordt het onderscheid gemaakt tussen de handelsvorderingen en diverse vorderingen. Gelet op de verschillende indeling, is het beter om beide categorieën samen te nemen. De kortetermijnvorderingen omvatten in alle types de vorderingen op bewoners en te ontvangen subsidies. Daarnaast omvatten ze bij enkele types vorderingen met verbonden entiteiten, zaakvoerders en bestuurders. De rubriek kortetermijnvorderingen maakt deel uit van de liquiditeitsratio en komt verder aan bod bij de bespreking van de ratio's (zie [5.5.1](#)).

De vorderingen zijn relatief het hoogst in de profitsector. Bij de nationale en internationale groepen bedragen ze meer dan een derde van de totale activa. Die groepen hebben weinig vaste activa en daardoor wegen de vorderingen zwaarder door. Daarnaast hebben ze vaak vorderingen ten opzichte van verbonden entiteiten. Bij de stand-alones profit maken de vorderingen ongeveer een vijfde uit van de totale activa. Ook daar zijn er vaak vorderingen ten opzichte van zaakvoerders, bestuurders of verbonden entiteiten. In de non-profit- en publieke sector wegen de vorderingen minder door in het totaal van de activa (respectievelijk 9% en 13%).

Geldbeleggingen en liquide middelen

De geldbeleggingen en liquide middelen maken gemiddeld 16% uit van het balanstotaal. Dat percentage is het hoogst bij de stand-alones profit (33%) en de stand-alones non-profit (23%). De laagste percentages aan cash zitten bij de internationale groepen. Ze doen vaak aan cashpooling, waardoor de geldmiddelen bij een andere vennootschap zitten en ter beschikking gesteld worden naar behoefte. Dat verschil heeft een invloed op de liquiditeitsratio die besproken wordt in [5.5.1](#).

⁷⁴ Dit zijn vorderingen die ontstaan door transacties waarbij het OCMW of de welzijnsvereniging goederen levert, diensten verstrekt of andere prestaties levert aan een andere partij, waarvoor een wederzijdse vergoeding wordt verwacht.

⁷⁵ Dit zijn vorderingen die ontstaan zonder directe tegenprestatie in de vorm van geld of goederen. In plaats daarvan zijn dit vaak vorderingen uit belastingen, subsidies, donaties, of andere soortgelijke inkomsten waarvoor geen directe tegenprestatie wordt verwacht op het moment van ontvangst.

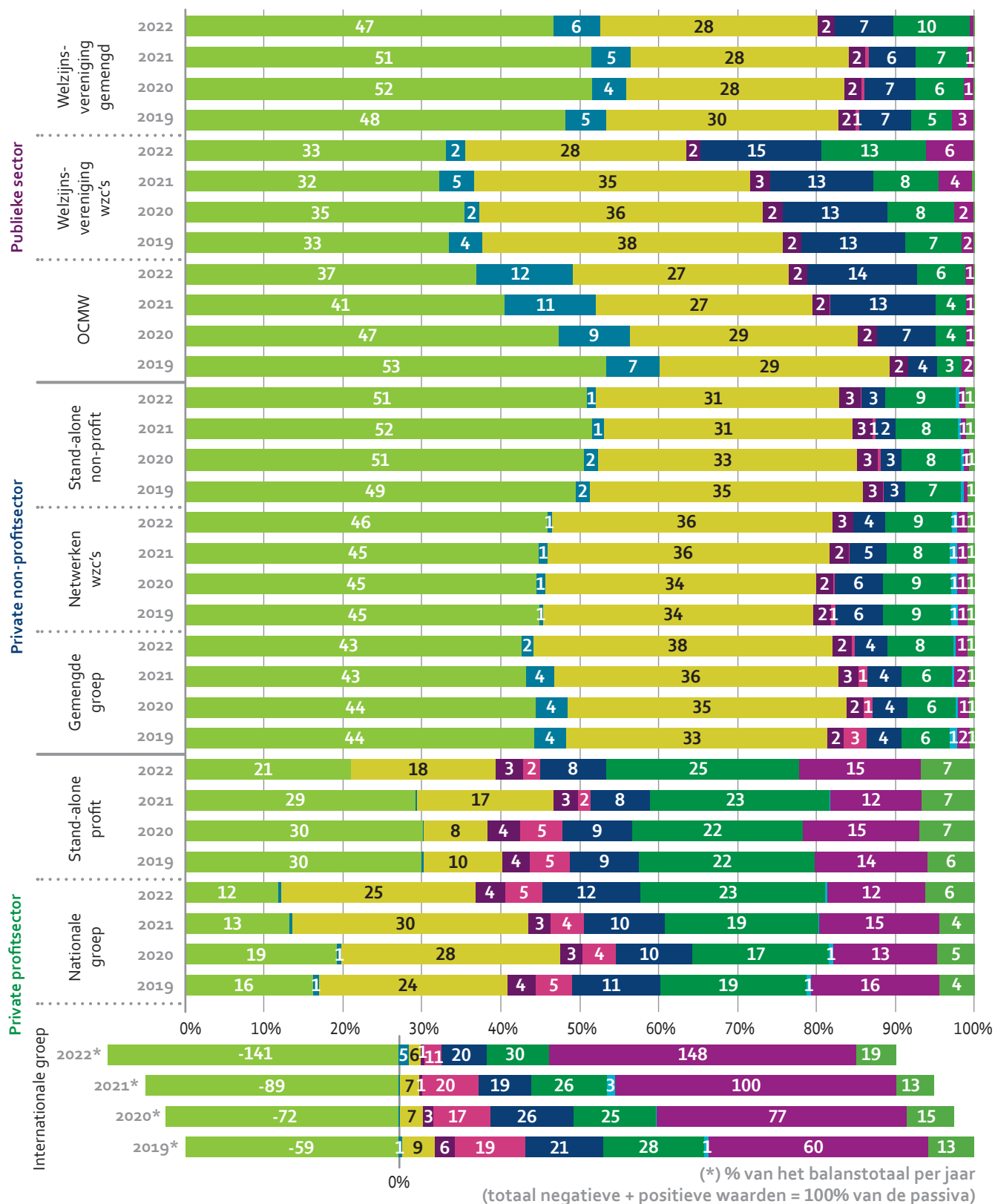
Overlopende rekening van het actief

Voor de profitsector gebruikt overlopende rekeningen om subsidies toe te rekenen en om kosten over te dragen die op het volgende boekjaar betrekking hebben, zoals huur of andere kosten.

5.2.2 Passiva

De volgende grafiek geeft per type een overzicht van het procentueel aandeel van de verschillende passivaposten ten opzichte van het totaal passief voor de periode 2019-2022. Het is belangrijk om op te merken dat de weergegeven aandelen bij de internationale groepen vertekend zijn door het hoge gemiddelde negatieve eigen vermogen. Het negatieve eigen vermogen trekt het totaal passief (de noemer) voor de andere balansposten naar beneden. In 2022 bedraagt het eigen vermogen gemiddeld gezien -141% van het totaal passief en de diverse schulden 148%.

Grafiek 12 – Gemiddeld aandeel passivaposten t.o.v. totaal passiva (2019-2022)

- Gemiddelde van 10/5 Eigen vermogen
- Gemiddelde van 16 Voorzieningen
- Gemiddelde van 17/8 Schulden op lange termijn
- Gemiddelde van 42 Schulden op lange termijn die binnen het jaar vervallen
- Gemiddelde van 43 Financiële schulden
- Gemiddelde van 44 Handelsschulden
- Gemiddelde van 45 Schulden met betrekking tot bezoldigingen en sociale lasten
- Gemiddelde van 46 Vooruitbetalingen
- Gemiddelde van 48 Diverse schulden
- Gemiddelde van 49/2/3 Overlopende rekeningen passief

Bron: Rekenhof

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bevat het kapitaal, de herwaarderingsmeerwaarden, de reserves, het overgedragen resultaat en de kapitaalsubsidies. Het is een van de belangrijkste passivaposten omdat het de financiële stabiliteit en veerkracht van een onderneming weerspiegelt. Hoe hoger het eigen vermogen, hoe onafhankelijker de onderneming is van andere ondernemingen (schuldeisers). Een negatief eigen vermogen kan als ernstig beschouwd worden. Het vreemd vermogen (de totale schulden) zijn dan groter dan de boekwaarde van de totale activa, wat mogelijk een indicatie is van ernstige financiële problemen, bv. wegens langdurige verliezen of veel schulden⁷⁶.

In de non-profit- en de publieke sector vertegenwoordigt het eigen vermogen ongeveer een derde tot ruim de helft van het totaal passief. In die sectoren had slechts 2 tot 4% van de inrichtende machten een negatief eigen vermogen in de periode 2019-2022. Het aantal inrichtende machten met een negatief eigen vermogen is in die periode wel jaarlijks toegenomen. Die trend is voornamelijk te zien bij de OCMW's, waar het aantal inrichtende machten met een negatief eigen vermogen jaarlijks is gestegen van 2% in 2019 tot 7% in 2022⁷⁷. Op de bovenstaande grafiek is de dalende trend in het gemiddeld aandeel van het eigen vermogen duidelijk zichtbaar.

In de profitsector is het aandeel van het eigen vermogen in het totaal passief opmerkelijk lager dan bij de andere sectoren. Met uitzondering van 2022 zaten de stand-alones profit gemiddeld gezien nog net boven de (in de vakliteratuur gangbare) ondergrens van 25%. In de periode 2019-2021 had 13% van dit type een negatief eigen vermogen. In 2022 steeg dat naar 16%. Bij de nationale groepen had in 2019 17% een negatief eigen vermogen, wat is gestegen naar 24% in 2022. Bij de internationale groepen had tussen de 48 en 55% een negatief eigen vermogen in de periode 2019-2022. De inrichtende machten binnen de nationale en internationale groepen moeten echter ook bekeken worden binnen het geheel van de groep waarvan zij deel uitmaken.

Het lagere aandeel van het eigen vermogen in de profitsector wordt enerzijds veroorzaakt door overgedragen verliezen, voornamelijk bij de internationale groepen. Anderzijds is het aandeel van de kapitaalsubsidies in het totaal passief in de profitsector zeer laag. Bij de nationale groepen ligt dat aandeel op 2%, bij de internationale groepen en stand-alones profit is het lager dan 1%. In de non-profitsector bedraagt dat aandeel 10-14% en in de publieke sector zelfs 16-27%. Het verschil is grotendeels te wijten aan de klassieke en alternatieve financiering van het VIPA, die in principe als kapitaalsubsidie wordt geboekt. In 3.2.2 werd al aangetoond dat wzc's in de publieke sector vaker alternatieve en klassieke financiering via het VIPA kregen dan in de private sector.

De analyse van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen hangt nauw samen met de solvabiliteitsratio. Voor een uitgebreide bespreking van de solvabiliteitsratio wordt verwezen naar 5.5.2.

⁷⁶ Vlozo wees erop dat opstartende vennootschappen te kampen hebben met cash drain in de opstartfase.

⁷⁷ Volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 30 maart 2018 en zoals bepaald in het decreet over het lokaal bestuur, delen de gemeente en het OCMW voortaan hun beleidsrapporten, maar zullen ze als twee afzonderlijke rechtspersonen wel elk hun eigen ontvangsten en uitgaven behouden. Het besluit stelt dat het echter geen zin heeft om een gemeentelijke bijdrage aan het OCMW te berekenen en te tonen in de beleidsrapporten. De onderlinge stromen tussen de gemeente en het OCMW worden in het besluit niet meer beschouwd als ontvangsten en uitgaven. Het gaat om louter interne verrichtingen binnen één rapporteringsentiteit. Er blijven wel interne stromen tussen beide rechtspersonen bestaan die worden opgevolgd binnen de algemene boekhouding, om het vermogen van beide entiteiten correct te kunnen blijven opvolgen. Budgettair komen die stromen niet tot uiting. Dit besluit trad in werking op 1 januari 2020.

Voorzieningen en uitgestelde belastingen

In de profitsector worden weinig voorzieningen en uitgestelde belastingen aangelegd: slechts 14% van de inrichtende machten hebben boekingen in deze rubriek. In 11 gevallen betreffen de boekingen aangelegde voorzieningen, in 8 gevallen uitgestelde belastingen en in 1 geval beide. In de non-profitsector leggen 63% van de inrichtende machten voorzieningen aan. De voorzieningen betreffen voornamelijk pensioenen, ontslagvergoedingen, groot onderhoud en herstellingen, overige risico's en kosten, en in enkele gevallen verplichtingen tot betaling van een vergoeding aan een congregatie. Vooral de gemengde groepen leggen soms grote voorzieningen aan. De belangrijkste provisies worden geboekt in de publieke sector en meer bepaald door de OCMW's. Van de welzijnsverenigingen legt 38% een voorziening voor pensioenen aan en 9% een voorziening voor risico's en kosten. Van de OCMW's legt 97% een provisie voor pensioenen⁷⁸ aan en 14% een provisie voor risico's en kosten.

Schulden op lange termijn

De schulden op lange termijn betreffen leningen bij een financiële instelling, intercompany leningen, leningen ten opzichte van een congregatie, een publieke rechtspersoon of private personen, en leasing, erfpacht- of opstalschulden. In beperkte mate worden ook waarborgen op die rubriek geboekt.

In de non-profit- en publieke sector vertegenwoordigt deze post ongeveer een derde van het totaal passief. De schuld hangt vaak samen met de terreinen en gebouwen. In de non-profitsector is de schuld zelden groter dan de nettoboekwaarde van de gebouwen⁷⁹. In de publieke sector is de verhouding schuld ten opzichte van nettoboekwaarde van de gebouwen bij de OCMW's altijd lager dan 100%. Bij de welzijnsverenigingen is in 8 gevallen de schuld hoger dan de nettoboekwaarde van de gebouwen. In enkele gevallen is de schuld ook hoger dan alle materiële vaste activa samen. In 1 geval werd de financiering aangegaan bij het begin van bouwwerken en staan daar nog geen activa tegenover.

Bij de profitsector is het aandeel van de langetermijnschulden, vooral bij de internationale groepen, opmerkelijk lager dan bij de andere sectoren. Bij de internationale en de nationale groepen hebben respectievelijk 8 van de 55 en 48 van de 68 inrichtende machten langetermijnschulden. Dat is gedeeltelijk te verklaren doordat inrichtende machten in de non-profit- en publieke sector vaker eigenaar zijn van de gebouwen en langetermijnleningen afsluiten voor de financiering ervan, terwijl in de profitsector vaker gehuurd wordt van verbonden of niet-verbonden entiteiten. De aangegane schuld hangt in meer dan de helft van de gevallen niet samen met investeringen in gebouwen.

Financiële schulden

In de non-profit- en publieke sector is het aandeel van de financiële schulden verwaarloosbaar. In de profitsector is dat aandeel gemiddeld gezien hoger, mogelijk doordat financiële kortetermijnkredieten worden afgesloten om tekorten in liquiditeit op te vangen. In de profitsector ligt

⁷⁸ Onder de voorzieningen voor pensioenen en soortgelijke verplichtingen neemt het bestuur de voorzieningen op die het vormt om te voldoen aan de verplichtingen op het vlak van rust- en overlevingspensioenen voor de actuele en de gewezen burgemeesters, schepenen, leden van de deputatie, voorzitters en ondervoorzitters van de raad voor maatschappelijk welzijn of gewezen personeelsleden waarvoor het zelf pensioenkas is.

⁷⁹ 22-rekeningen + 25-rekeningen + 27-rekeningen.

de liquiditeit van de wzc's immers gemiddeld gezien lager dan in de andere sectoren (zie 5.5.1). Uit de verslagen van de Zorginspectie blijkt dat de financiële schulden in de profitsector vaak bestaan uit kaskredieten, rekening-couranten bij gelieerde rechtspersonen of kortetermijnkredieten om het vakantiegeld en de eindejaarspremie te financieren.

Handelsschulden

De verschillen zijn niet verklaarbaar.

Schulden met betrekking tot bezoldigingen en sociale lasten

Het aandeel van deze schulden ligt in de profitsector opmerkelijk hoger dan in de non-profit- en publieke sector. Na analyse van de jaarrekeningen van de profitsector blijkt dat 12% van deze schulden betrekking heeft op belastingen en 88% op bezoldigingen en sociale lasten.

Vooruitbetalingen

In sommige wzc's betalen de bewoners vooruit. Er zijn boekingen op deze rekening bij 17% van de inrichtende machten in de profitsector en bij 26% in de non-profitsector.

Diverse schulden

In de non-profit- en publieke sector is het aandeel van de diverse schulden verwaarloosbaar. Het gaat meestal om voorschotten van bewoners, terug te betalen subsidies, zakgeld en waarborgen. In de non-profitsector is er bij enkele gevallen sprake van een erfpachtschuld, schuld voor recht van opstal of leasing. In de profitsector ligt het aandeel van de diverse schulden gemiddeld gezien hoger en dan voornamelijk bij de internationale groepen, waar onder de diverse schulden vooral rekeningen-courant⁸⁰ met verbonden ondernemingen te vinden zijn. Bij de nationale groepen zijn er ook rekeningen-courant met verbonden ondernemingen, voormalig verbonden eigenaars of met bestuurders, dividenden/tantièmes en andere diverse schulden.

Overlopende rekeningen passief

De overlopende rekeningen van het passief bestaan uit toe te rekenen kosten en over te dragen opbrengsten. De grootste bedragen in deze rubriek situeren zich bij de internationale groepen. Aangezien zij vaak huren, moeten er soms nog huurkosten toegerekend worden of worden er huurgratuiteiten⁸¹ verwerkt. Daarnaast worden bij alle types wzc's kosten toegerekend die over meer dan één boekjaar lopen, zoals intresten.

De over te dragen opbrengsten betreffen bij alle types meestal vooruitbetalingen van bewoners. In de non-profitsector rekenen enkele inrichtende machten hierop over te dragen intresten van de alternatieve VIPA-infrastructuursubsidies aan.

⁸⁰ Een rekening-courant is een weergave in de boekhouding van de wederzijdse schulden en vorderingen tussen een entiteit en een verbonden entiteit en/of zaakvoerders/bestuurders.

⁸¹ Bij het sluiten van een huurcontract kunnen bepaalde voordelen worden toegekend, zoals een paar huurvrije maanden. Die voordelen worden op de toe te rekenen kosten geboekt en in resultaat genomen a rato van de looptijd van het huurcontract.

5.3 Evolutie van de kosten en opbrengsten

Eerder in dit verslag werd al vermeld dat jaarrekeningen met een verkort of microschema minder gedetailleerde informatie bevatten dan jaarrekeningen met een volledig schema. Dat is voornamelijk het geval bij de posten van de resultatenrekening. Bij de jaarrekeningen met een verkort- of microschema wordt er een brutomarge berekend en is er in de meeste gevallen geen gedetailleerde informatie beschikbaar over omzet, voorraadwijzigingen, geproduceerde vaste activa, subsidies en andere bedrijfsopbrengsten, aankopen van handelsgoederen en aankopen van diensten en diverse goederen. Bovendien is het niet mogelijk om op basis van die jaarrekeningen het totaal van de bedrijfskosten en -opbrengsten te berekenen.

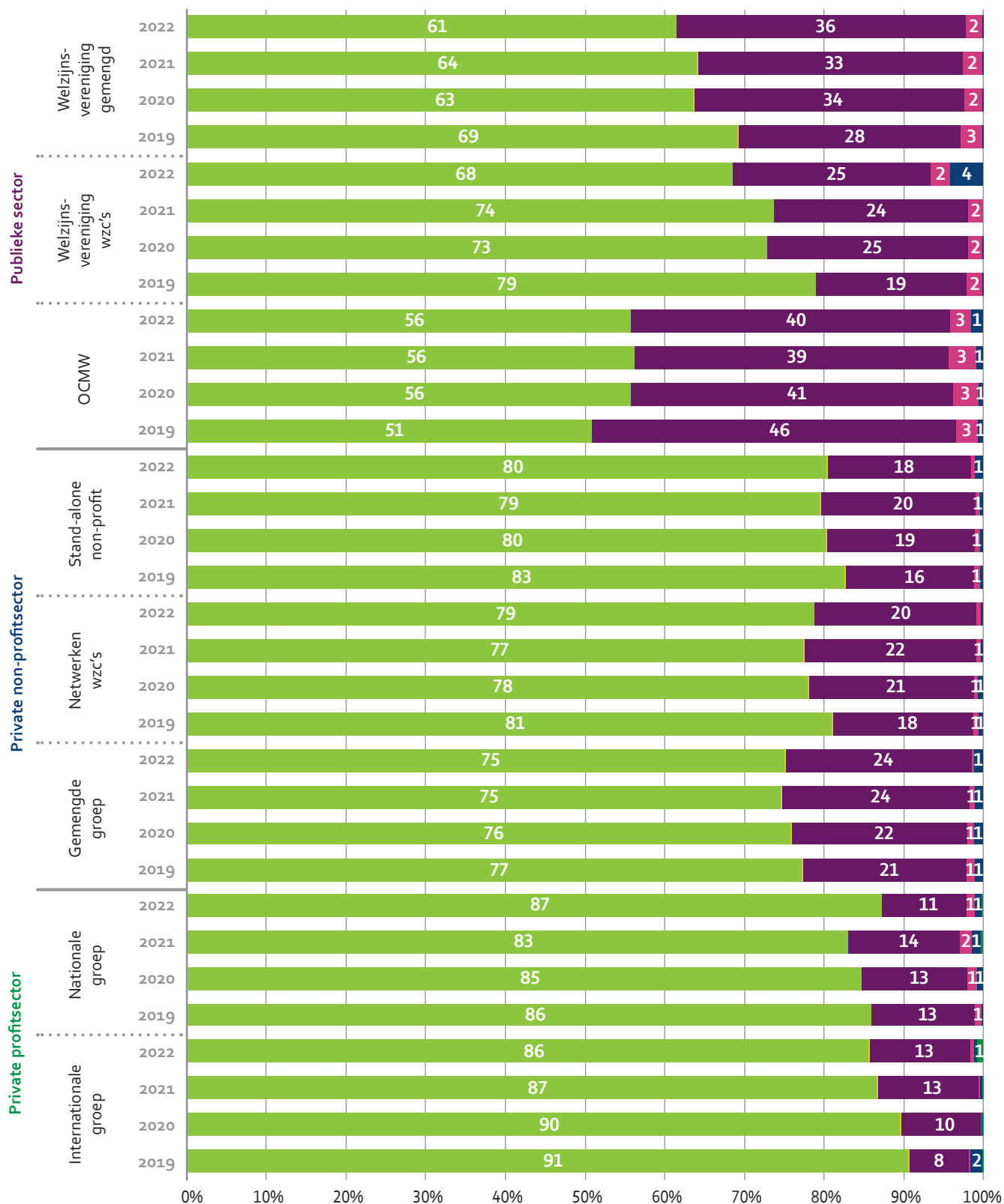
Voor de publieke sector is er voldoende detail beschikbaar en heeft het Rekenhof alle gegevens gebruikt. Voor de private sector heeft het ervoor gekozen om alleen de gegevens te gebruiken van jaarrekeningen met een volledig schema. Op een totaal van 1.284 jaarrekeningen zijn er 429 (ongeveer een derde) met een verkort of microschema die het niet heeft gebruikt voor de analyse van de resultatenrekening. Die groep vertegenwoordigt slechts 13,6% van het aantal erkenningen in de private sector en 9,7% van het aantal erkenningen van alle geanalyseerde financiële gegevens.

Het belangrijkste gevolg is dat de analyse niet kon worden toegepast op het type stand-alone profit omdat alle inrichtende machten van dat type een jaarrekeningen neerleggen volgens een verkort of microschema.

5.3.1 Opbrengsten

De opbrengsten van de Vlaamse wzc's bestaan grotendeels uit omzet en andere bedrijfsopbrengsten (inclusief subsidies). Het aandeel van de andere opbrengstenposten is beperkt, zoals blijkt uit de volgende grafiek.

Grafiek 13 – Gemiddeld aandeel opbrengstenposten t.o.v. totale opbrengsten (2019-2022)

Gemiddelde van 70 Omzet

Gemiddelde van 71 Voorraadwijziging

Gemiddelde van 72 Geproduceerde vaste activa

Gemiddelde van 73/74 Subsidies en andere bedrijfsopbrengsten

Gemiddelde van 75 Financiële opbrengsten

Gemiddelde van 76 Uitzonderlijke opbrengsten

Gemiddelde van 78 Onttrekking aan uitgestelde belastingen of belastingvrije reserves

Omzet

De omzet bestaat, wat betreft de woonzorgactiviteit, grotendeels uit de dagprijzen en de BTZ. De doorrekening van supplementen en overige inkomsten van verkopen (bv. cafetaria) hebben een kleiner aandeel in de omzet.

Niet alle inrichtende machten rekenen opbrengsten op dezelfde manier aan. De meeste rekenen de BTZ aan op de omzet, maar er zijn er ook die de BTZ aanrekenen bij de subsidies en andere opbrengsten. Sommige inrichtende machten (bv. de gemengde groepen en gemengde welzijnsverenigingen) hebben andere activiteiten naast de woonzorgactiviteit, waarbij een aanzienlijk aandeel van de omzet daarop betrekking kan hebben. Dat zorgt voor vertekeningen in de cijfers.

Bij de meeste types wzc's is in 2020 en 2021 het aandeel van de omzet t.o.v. 2019 licht gedaald. Dat is een gevolg van de gedaalde bezettingsgraad tijdens de coronapandemie. Met uitzondering van de publieke wzc's is het aandeel van de omzet bij de meeste types in 2022 opnieuw gestegen. Enerzijds is de gemiddelde bezettingsgraad in 2022 opnieuw toegenomen en anderzijds is ook de dagprijs in 2022 sterk gestegen wegens indexaties door de hoge inflatie. De BTZ is voor alle types wzc's jaarlijks toegenomen in de periode 2019-2022.

Het aandeel van de omzet in het totaal van de opbrengsten is het hoogst bij de internationale en nationale groepen. In 3.2.3 werd al aangehaald dat de gewogen gemiddelde dagprijs in 2021 bij de internationale en nationale groepen met respectievelijk 69,58 euro en 62,83 euro hoger ligt dan bij de andere types, waar die tussen de 56 en 60 euro ligt. Bij de internationale en nationale groepen lag de bezettingsgraad in 2021 echter met respectievelijk 82,5% en 85,1% een stuk lager dan bij de andere types, waar de bezettingsgraad in de meeste gevallen rond de 92-93% lag. De gemiddelde BTZ ligt ook het laagst bij de internationale en nationale groepen.

Bij de OCMW's is het aandeel van de omzet opvallend lager dan bij de andere types. Dat is het gevolg van de andere activiteiten van het OCMW. Zo maakten de opbrengsten op beleidsveld 0953 (woon- en zorgcentra) in 2022 maar 51%⁸² uit van de totale opbrengsten. De opbrengsten van de andere activiteiten worden vooral onder de subsidies en andere bedrijfsopbrengsten geboekt.

Subsidies en andere bedrijfsopbrengsten

Zoals hierboven al vermeld, rekenen sommige inrichtende machten de BTZ aan als subsidies en andere bedrijfsopbrengsten. De meeste inrichtende machten boeken op deze rubriek voornamelijk overige subsidies in het kader van de (woonzorg)activiteiten (bv. IF.IC, inresultaatname van kapitaalsubsidies, sociale Maribel, infrastructuurforfait). Ook hier zal er bij verschillende inrichtende machten vertekening zijn van subsidies voor andere activiteiten dan woonzorg.

Bij de meeste types is het aandeel van de subsidies in het totaal van de opbrengsten toegenomen in de jaren 2020 en 2021 t.o.v. 2019, waarschijnlijk dankzij de extra coronasubsidies. Tijdens de coronapandemie kregen wzc's een compensatie voor leegstand, een vergoeding voor extra personeelsinzet en een vergoeding voor de coördinerend en raadgevend arts.

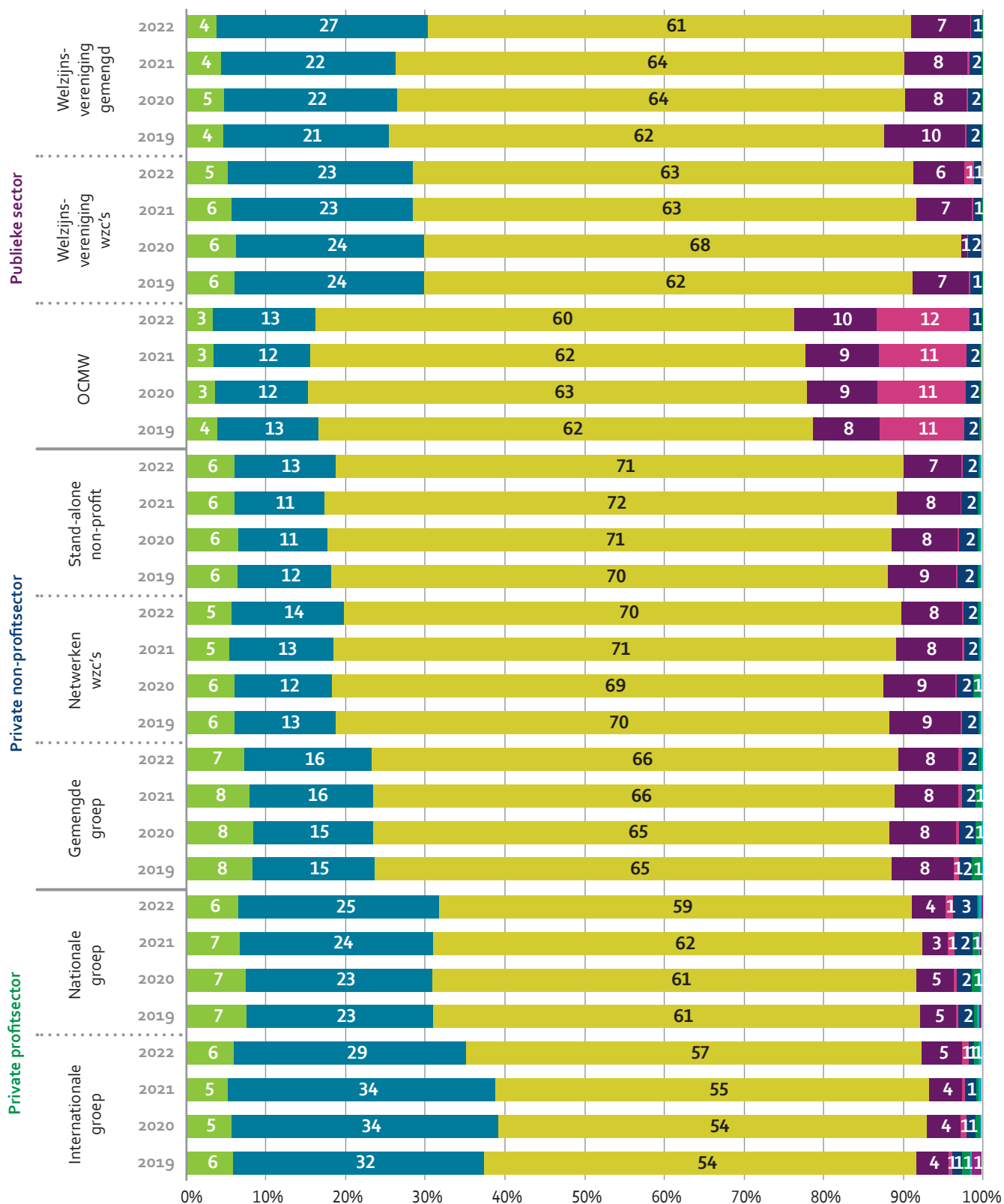
⁸² Dit werd berekend op basis van de budgettaire boekhouding van de OCMW's als de som van alle bedrijfsopbrengsten aangerekend op beleidsveld 0953 ten opzichte van de som van alle bedrijfsopbrengsten van de OCMW's voor het boekjaar 2022.

Het aandeel van de subsidies ligt het laagst bij de internationale en nationale groepen. Zoals eerder werd besproken in 3.2.3, liggen verschillende subsidies in de profitsector gemiddeld gezien lager dan in de non-profit- en publieke sector. Bij de OCMW's ligt het aandeel van de subsidies opvallend hoger dan bij de andere types. Een deel van de middelen van het gemeentefonds wordt toegewezen aan de OCMW's. De OCMW's ontvangen ook subsidies voor de andere activiteiten, zoals gezinshulp, poetsdienst, kinderopvang en leefloon. De iets hoger dan gemiddelde subsidies bij de gemengde groepen en welzijnsverenigingen gemengd kan mogelijk verklaard worden door de andere activiteiten naast ouderenzorg, waar mogelijk een andere verhouding tussen omzet en subsidies is. Dat heeft het Rekenhof niet onderzocht.

5.3.2 Kosten

De belangrijkste kostenposten zijn de diensten en diverse goederen en de personeelskosten. Ook de afschrijvingen maken bij de meeste types een aanzienlijk deel uit van de totale kosten.

Grafiek 14 – Gemiddeld aandeel kostenposten t.o.v. totale kosten (2019-2022)

- Gemiddelde van 60 Aankopen handelsgoederen
- Gemiddelde van 61 Diensten en diverse goederen
- Gemiddelde van 62 Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen
- Gemiddelde van 63 Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen voor risico's en kosten
- Gemiddelde van 64 Andere bedrijfskosten
- Gemiddelde van 65 Financiële kosten
- Gemiddelde van 66 Uitzonderlijke kosten
- Gemiddelde van 67 Belastingen op het resultaat
- Gemiddelde van 68 Overboeking naar uitgestelde belastingen of belastingvrije reserves

Aankopen handelsgoederen

De aankopen van handelsgoederen bevat grotendeels kosten voor voeding, medicatie, verzorgingsmateriaal, onderhoudsproducten en -materieel. Het aandeel van die kosten ten opzichte van de totale kosten ligt tussen de 3 en 8% en is vrij gelijklopend over de verschillende types. Het aandeel bleef in de periode 2019-2022 ook vrij constant.

Diensten en diverse goederen

Deze rubriek bevat onder andere kosten voor onderhoud en herstellingen, externe diensten en erelonen, huurlasten, energiekosten, algemene kantoor- en communicatiekosten, verzekeringen en kosten voor uitzendkrachten. Het aandeel ligt het laagst bij de OCMW's⁸³ en bij de non-profit-sector (11-16%).

In de publieke sector ligt het aandeel bij de welzijnsverenigingen met 21-27% gemiddeld gezien hoger. Welzijnsverenigingen worden doorgaans opgericht door lokale besturen en OCMW's die hun (woon)zorgactiviteiten willen verzelfstandigen. Het OCMW-personeel dat al werkzaam was in het wzc, wordt soms overgedragen naar de welzijnsvereniging, maar in vele gevallen gebeurt dat niet omdat de welzijnsvereniging dan hogere pensioenbijdragen moet betalen. In die gevallen wordt het OCMW-personeel doorgefactureerd aan de welzijnsvereniging, waar de doorgefactureerde personeelskosten geboekt worden als een dienst.

In de profitsector ligt het aandeel van de diensten en diverse goederen het hoogst, met 23-25% bij de internationale groepen en 29-34% bij de nationale groepen. Uit de analyse van de eigendomsstructuren (zie 3.2.4) bleek dat inrichtende machten uit de profitsector zelden zelf eigenaar zijn van het onroerend goed en meestal huren. Soms wordt de langetermijnhuur geactiveerd op de balans (bv. als leasing) en afgeschreven. De jaarlijkse huurprijs wordt echter vaak opgenomen als kost onder de rubriek diensten en diverse goederen, waardoor die kosten gemiddeld gezien hoger liggen dan in andere sectoren.

Algemeen gezien bleef het aandeel van de diensten en diverse goederen in het totaal van de kosten vrij constant over de jaren. Bij 5 van de 8 types was er een lichte toename in 2022. Dat kan een gevolg zijn van de hoge inflatie in 2022.

Personeelskosten

Het aandeel van de personeelskosten in het totaal van de kosten ligt het hoogst in de non-profit-sector. Bij de stand-alones non-profit en de netwerken wzc's ligt het aandeel met 69-72% iets hoger dan bij de gemengde groepen (65-66%). De cijfers zijn moeilijk vergelijkbaar. De gemengde groepen bevatten verschillende inrichtende machten die andere activiteiten hebben naast de woonzorgactiviteit (bv. kinderopvang, ziekenhuizen). Mogelijk is het aandeel personeelskosten bij die andere activiteiten lager dan bij de woonzorgactiviteit. Dat is niet af te leiden uit de jaarrekening.

In de publieke sector is het aandeel van de personeelskosten 60-68%. Ook hier zijn de cijfers moeilijk vergelijkbaar met de andere sectoren. Bij de welzijnsverenigingen wordt een gedeelte van het personeel doorgefactureerd van het OCMW aan de vereniging. Die kosten worden aangerekend als een dienst en niet als een personeelskost. Bij de gemengde welzijnsvereniging zorgen de

⁸³ Dit betreft alle beleidsvelden.

andere activiteiten naast de woonzorgactiviteiten voor vertekening. Het hoger dan gemiddelde aandeel van de andere bedrijfskosten zal bij de OCMW's ook voor vertekening zorgen (zie verder).

In de profitsector ligt het aandeel van de personeelskosten met 54-62% het laagst. Enerzijds werd eerder al vermeld dat er in de profitsector gemiddeld gezien minder personeelsinzet is. Een lagere personeelsinzet zorgt mogelijk voor een lagere personeelskost. Anderzijds wordt het aandeel vertekend door het hoger dan gemiddelde aandeel van de diensten en diverse goederen.

Het aandeel van de personeelskosten in de totale kosten bleef over de jaren vrij constant bij alle types.

Afschrijvingen

In de non-profit- en publieke sector ligt het aandeel van de afschrijvingskosten gemiddeld gezien tussen de 7 en 10% van de totale kosten, met uitzondering van de welzijnsverenigingen wzc's. Uit de analyse van de eigendomsstructuren (zie 3.2.4) bleek dat inrichtende machten uit de profitsector en de welzijnsverenigingen wzc's zelden eigenaar zijn van het onroerend goed en dus vaker huren. Logischerwijs is bij die types het aandeel van de afschrijvingskosten lager (tussen de 3 en 7%). De evolutie van de afschrijvingen over de verschillende jaren is vrij constant.

Andere bedrijfskosten

Bij de OCMW's ligt het gemiddeld aandeel van de andere bedrijfskosten in de totale kosten tussen de 11 en de 12%. Bij alle andere types is dat percentage verwaarloosbaar laag. Bij de OCMW's is het aandeel andere bedrijfskosten voor het beleidsveld 0953 (woon- en zorgcentra) weliswaar ook laag, maar ze rekenen veel andere bedrijfskosten aan in het beleidsveld 0900 (sociale bijstand) voor onder andere de leeflonen.

5.4 Evolutie van het resultaat

De tabel hieronder geeft enerzijds weer hoeveel procent van de inrichtende machten winst⁸⁴ maken per jaar en anderzijds hoeveel procent van de inrichtende machten een slechter resultaat behaalde dan het jaar ervoor.

Tabel 8 – Evolutie van het resultaat van de inrichtende machten (IM)

	% IM met positief resultaat 2019	% IM met slechter resultaat 2019-2020	% IM met positief resultaat 2020	% IM met slechter resultaat 2020-2021	% IM met positief resultaat 2021	% IM met slechter resultaat 2021-2022	% IM met positief resultaat 2022
Non-profit							
Gemengde groep	72%	32%	82%	49%	72%	59%	64%
Netwerk wzc's	79%	49%	79%	47%	83%	66%	60%
Stand-alone non-profit	79%	40%	80%	50%	75%	55%	69%

⁸⁴ De winst wordt berekend als alle opbrengsten verminderd met alle kosten, inclusief de bewegingen op de reserves, maar zonder de resultaatsverwerking (70/78 - 60/68).

	% IM met positief resultaat 2019	% IM met slechter resultaat 2019-2020	% IM met positief resultaat 2020	% IM met slechter resultaat 2020-2021	% IM met positief resultaat 2021	% IM met slechter resultaat 2021-2022	% IM met positief resultaat 2022
Profit							
Internationale groep	46%	42%	53%	51%	44%	64%	47%
Nationale groep	63%	52%	69%	57%	60%	35%	60%
Stand-alone profit	78%	52%	70%	62%	76%	53%	63%
Publiek							
OCMW	50%	85%	4%	71%	2%	79%	4%
Welzijnsvereniging gemengd	55%	35%	64%	77%	59%	85%	38%
Welzijnsvereniging wzc's	63%	50%	100%	63%	75%	50%	60%

Bron: Rekenhof

In 2019 waren het vooral de OCMW's (50%)⁸⁵ en de internationale groepen (54%) die boekhoudkundig verlies maakten.

In 2020 konden de meeste types zich overeind houden. De bezetting daalde door corona, maar dat werd gecompenseerd door de Vlaamse overheid. Bij alle types van de non-profitsector zijn er minder verlieslatende inrichtende machten. Bij de profitsector evolueerde in 2020 het resultaat vooral bij de nationale groepen en de stand-alones profit minder goed. Wel daalde het aantal inrichtende machten met verlies bij de internationale en nationale groepen, terwijl er bij de stand-alones profit een toename was van het aantal inrichtende machten met verlies van 22% naar 30%. In de publieke sector daalde het resultaat vooral bij de OCMW's, maar ook bij de welzijnsverenigingen wzc's. Bij de OCMW's ligt de verklaring in gewijzigde boekhoudregels. Sinds 2020 wordt de gemeentelijke bijdrage in het OCMW niet meer als opbrengst geboekt, maar opgenomen in de resultaatsverwerking⁸⁶. De welzijnsverenigingen wzc's met verlies in 2019 hebben dat wel weggewerkt in 2020.

In 2021 daalde het resultaat voor de meeste inrichtende machten. Bij 7 van de 9 types zijn er meer verlieslatende ondernemingen. De bezetting was in 2021 bij de meeste types het laagst van de periode 2019-2022. De Vlaamse overheid gaf nog altijd compenserende coronasubsidies ter compensatie van de lagere bezetting.

Het slechtste jaar is echter 2022 voor bijna alle types. In 2022 was de inflatie zeer hoog, waardoor de kosten sterk toenamen. Daardoor stegen ook de inkomsten uit de dagprijs en de BTZ. De bezetting heeft zich nog niet volledig hersteld en de ondersteunende overheidsmaatregelen werden grotendeels afgebouwd. Enkel bij de nationale groepen bleef de situatie redelijk stabiel. Bij alle

⁸⁵ Voor de publieke sector gebruikte het Rekenhof in deze analyse de volledige algemene boekhouding van de OCMW's en welzijnsverenigingen voor de periode 2019-2022, zoals ontvangen van het ABB. De VVSG wees erop dat het de wettelijke opdracht van een OCMW is om eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid (wet van 8 juli 1976).

⁸⁶ Vóór 2020 werden gemeentelijke bijdragen in het OCMW als een opbrengst geboekt. Bijgevolg had de gemeentelijke bijdrage een positieve impact op het resultaat van het OCMW. Sinds 2020 wordt de gemeentelijke bijdrage opgenomen in de resultaatsverwerking NA bepaling van het resultaat van het boekjaar. De gemeentelijke bijdrage heeft vanaf 2020 dus geen positieve impact meer op het resultaat.

andere types behaalde meer dan de helft van de inrichtende machten een slechter resultaat dan het voorgaande jaar en waren er meer verlieslatende ondernemingen.

5.5 Ratio-analyse

Het Rekenhof heeft een ratio-analyse uitgevoerd op de dataset van jaarrekeningen om een beeld te krijgen van:

- Liquiditeit: het Rekenhof koos voor de acid test ratio (liquiditeit in enge zin) omdat de berekening van die ratio geen rekening houdt met de voorraden en overlopende rekeningen. Uit de analyse van de activa in 5.2.1 bleek immers dat de profitsector meer gebruik maakt van overlopende rekeningen dan andere sectoren. Door de acid test ratio wordt dat verschil uitgesloten⁸⁷. De ratio wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{kortetermijnevorderingen (rubriek 40-41)} + \text{geldbeleggingen en liquide middelen (rubriek 50-58)}}{\text{kortetermijnschulden (rubriek 42-48)}}$$

- Solvabiliteit: deze ratio wordt doorgaans uitgedrukt als de onafhankelijkheidsgraad (eigen vermogen/totaal passief) of de schuldgraad (vreemd vermogen/totaal passief). Beide ratio's zijn sterk met elkaar verbonden. Hoe hoger de onafhankelijkheidsgraad, hoe lager de schuldgraad en omgekeerd. Omdat het Rekenhof vooral de financiële stabiliteit en de onafhankelijkheid van externe financiering van de Vlaamse wzc's wou nagaan, heeft het gekozen voor het gebruik van de onafhankelijkheidsgraad. De ratio wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{Eigen vermogen (rubriek 10/15)}}{\text{Totaal der passiva (rubriek 10/49)}}$$

- Rendabiliteit: deze ratio wordt vaak uitgedrukt als de bedrijfswinst ten opzichte van het eigen vermogen (*return on equity*, of ROE) of totaal vermogen (*return on assets*, of ROA). Omdat er verschillende inrichtende machten zijn met een negatief eigen vermogen, kan het rendement op eigen vermogen een vertekend beeld geven. Bij het rendement op het totale vermogen is er ook een sterke vertekening door enkele uitschieters met een zeer laag totaal vermogen. Het Rekenhof heeft ervoor gekozen de rendabiliteit voor te stellen op twee manieren:
 - Winstmarge: deze rendabiliteitsratio houdt rekening met de belangrijkste kosten en opbrengsten inzake zorg en huisvesting van de bewoners. Omdat niet voor alle inrichtende machten gedetailleerde gegevens beschikbaar waren over de bedrijfsopbrengsten, kon de ratio maar voor 75% van de populatie inrichtende machten berekend worden. In de noemer heeft het Rekenhof ook de subsidies en overige bedrijfsopbrengsten meegenomen omdat het heeft vastgesteld dat bv. de BTZ door sommige inrichtende machten wordt aangerekend als omzet en door andere inrichtende machten als een subsidie.

⁸⁷ De meest gebruikte liquiditeitsratio's zijn de current ratio (liquiditeit in ruime zin), de acid test ratio (liquiditeit in enge zin) en het netto bedrijfskapitaal.

De ratio winstmarge wordt als volgt berekend:

$$\begin{array}{r}
 \text{Resultaat vóór belastingen} \\
 + \text{ niet-recurrente kosten (rubriek 66A + 66B)} \\
 + \text{ overboekingen naar uitgestelde belastingen (rubriek 68)} \\
 - \text{ niet-recurrente opbrengsten (rubriek 76A + 76B)} \\
 - \text{ onttrekkingen aan uitgestelde belastingen (rubriek 78)} \\
 \hline
 \text{Omzet (rubriek 70)} \\
 + \text{ subsidies en andere bedrijfsopbrengsten (rubriek 73 + 74)}
 \end{array}$$

- Bedrijfsresultaat per erkende woongelegenheid: deze ratio kon voor alle inrichtende machten berekend worden, maar bij de inrichtende machten met andere activiteiten naast ouderenzorg is er wel een vertekening door die andere activiteiten. De ratio wordt als volgt berekend:

$$\begin{array}{r}
 \text{Resultaat vóór belastingen} \\
 + \text{ niet-recurrente kosten (rubriek 66A + 66B)} \\
 + \text{ overboekingen naar uitgestelde belastingen (rubriek 68)} \\
 - \text{ niet-recurrente opbrengsten (rubriek 76A + 76B)} \\
 - \text{ onttrekkingen aan uitgestelde belastingen (rubriek 78)} \\
 \hline
 \text{Aantal erkende woongelegenheden}
 \end{array}$$

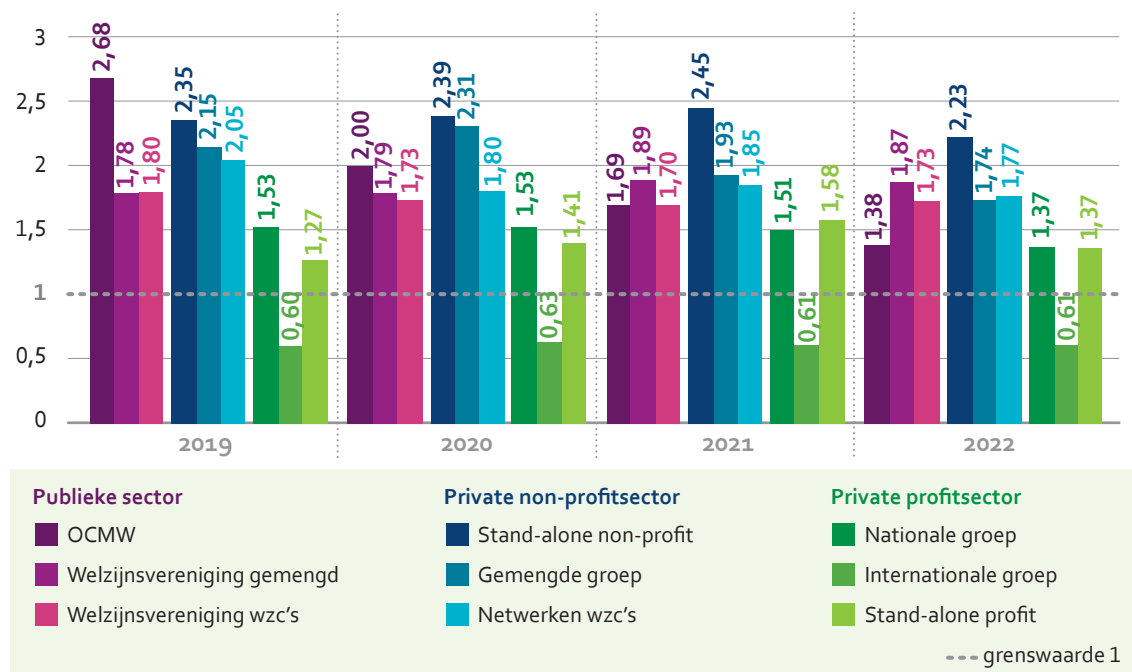
5.5.1 Liquiditeit

De liquiditeit in enge zin (acid test ratio of quick ratio) geeft aan in welke mate een onderneming zijn kortetermijnschulden kan betalen met zijn kortetermijnactiva⁸⁸. Bij een financieel gezonde inrichtende macht is de ratio groter dan 1.

De volgende grafiek geeft de gemiddelde liquiditeit weer per type en per jaar. De horizontale lijn geeft de grenswaarde van 1 weer.

⁸⁸ Dat wordt berekend als (handelsvorderingen op minder dan 1 jaar + andere vorderingen op minder dan 1 jaar + geldbeleggingen + liquide middelen)/schulden op ten hoogste één jaar.

Grafiek 15 – Gemiddelde liquiditeit per type per jaar

Bron: Rekenhof

Alleen bij de internationale groepen was de gemiddelde liquiditeitsratio in de periode 2019-2022 te laag (tussen 0,6 en 0,63). De liquiditeit daalde in 2021 en 2022.

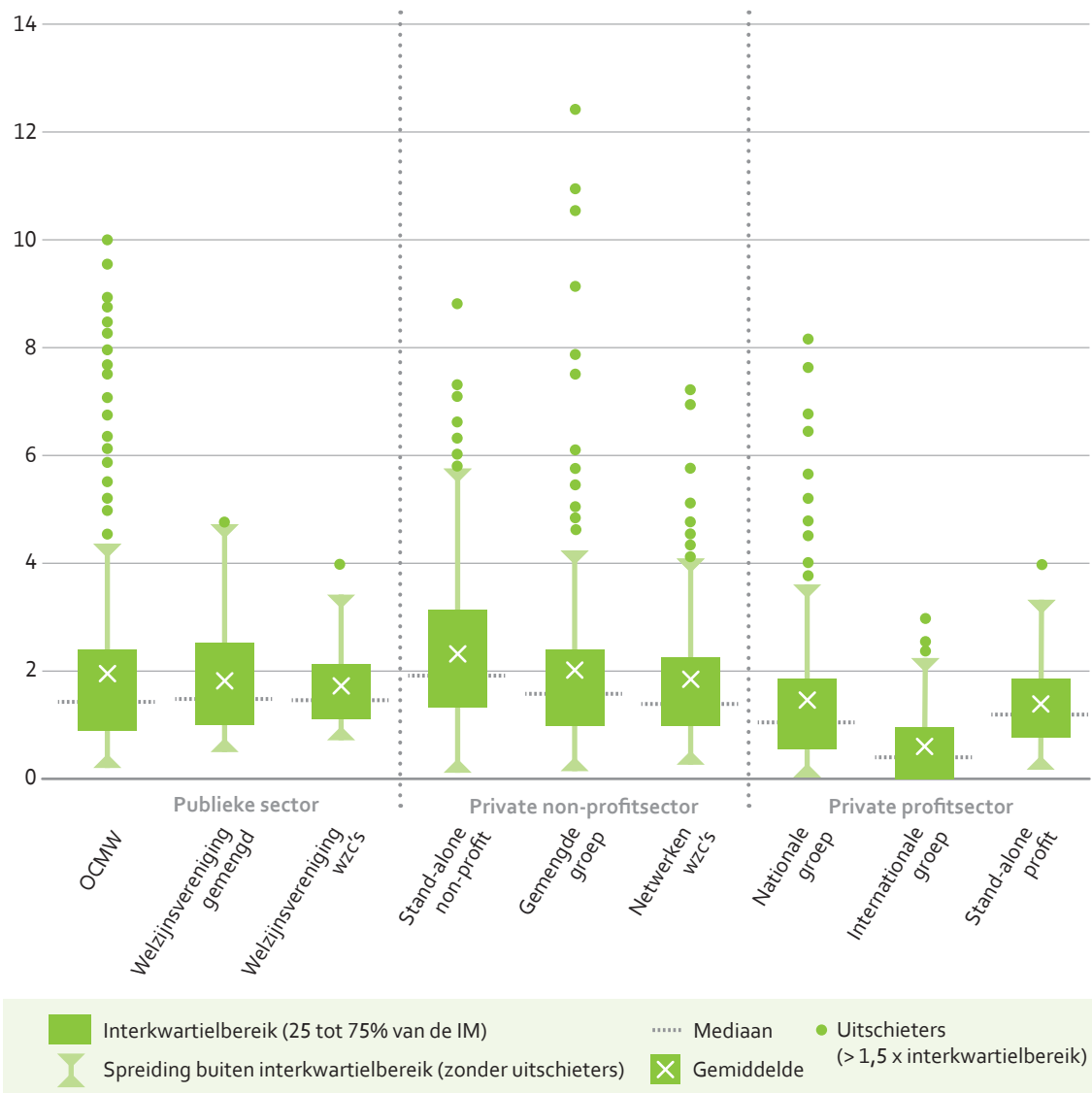
De nationale groepen en de stand-alones profit hebben gemiddeld gezien een iets lagere liquiditeit dan de non-profit- en de publieke sector, maar zitten wel boven de norm. De liquiditeit van de nationale groepen daalde in 2021 en 2022. Bij de stand-alones profit vond de daling enkel in 2022 plaats.

De non-profitsector heeft gemiddeld gezien een sterke liquiditeit, maar die kende in 2022 een daling. Ook de publieke sector heeft een sterke liquiditeit. Wel daalde de liquiditeit van de OCMW's sterk over de periode 2019-2022, terwijl de liquiditeit van de welzijnsverenigingen in 2022 steeg.

De mogelijke oorzaak van de gedaalde liquiditeit bij alle types, met uitzondering van de welzijnsverenigingen, is de hoge inflatie en de nog steeds lagere bezetting die niet meer gecompenseerd wordt door coronasubsidies.

Het is ook belangrijk rekening te houden met de spreiding van de liquiditeit over de verschillende inrichtende machten. De onderstaande boxplot⁸⁹ geeft de spreiding weer van de liquiditeit over de periode 2019-2022 en toont grote verschillen.

Grafiek 16 – Spreiding liquiditeit per type (2019-2022)

Bron: Rekenhof

Bij de internationale groepen heeft 78% van de inrichtende machten de normwaarde van 1 in 2022 niet gehaald. Gelet op de nauwe band met hun moederverenootschap of andere verbonden ondernemingen, kan dat resultaat alleen beoordeeld worden op geconsolideerd niveau. Ook op

⁸⁹ Een boxplot is een visuele weergave van de spreiding van gegevens. De rechthoekige, gekleurde box vertegenwoordigt het interkwartielbereik, het bereik tussen het eerste kwartiel (25% van de waarden) en het derde kwartiel (75% van de waarden). De lijn in de box bevat de mediaanwaarde. Het kruisje geeft het rekenkundig gemiddelde van alle waarden weer. De lijnen (whiskers) aan beide zijden van de box vertegenwoordigen de spreiding buiten het interkwartielbereik zonder uitschieters. De punten buiten de whiskers stellen uitschieters voor (waarde > 1,5x interkwartielbereik).

geconsolideerd niveau echter liggen de liquiditeitsratio's van de drie belangrijkste internationale groepen onder de norm van 1 (voor 2022 respectievelijk 0,19; 0,38 en 0,62).

Bij de nationale groepen en stand-alones profit vallen respectievelijk 44% en 35% van de inrichtende machten onder de normwaarde.

In de publieke sector zijn het vooral de OCMW's die onder de norm scoren: 50% heeft in 2022 een liquiditeit onder de norm. OCMW's moeten echter samen bekeken worden met de gemeente of stad waarmee ze een geheel vormen. Bij de welzijnsverenigingen zijn het vooral gemengde welzijnsverenigingen die onder de norm scoren (22%). Bij de welzijnsverenigingen wzc's bereikt één inrichtende macht de norm niet. Tekorten bij de welzijnsverenigingen moeten worden bijgepast door de OCMW's.

De non-profitsector heeft de beste liquiditeit, maar die daalde in 2022. In 2022 hadden respectievelijk 14%, 26% en 15% van de inrichtende machten van gemengde groepen, netwerken wzc's en stand-alones non-profit een liquiditeit onder de normwaarde.

De liquiditeit moet ook samen gezien worden met de solvabiliteit en rendabiliteit.

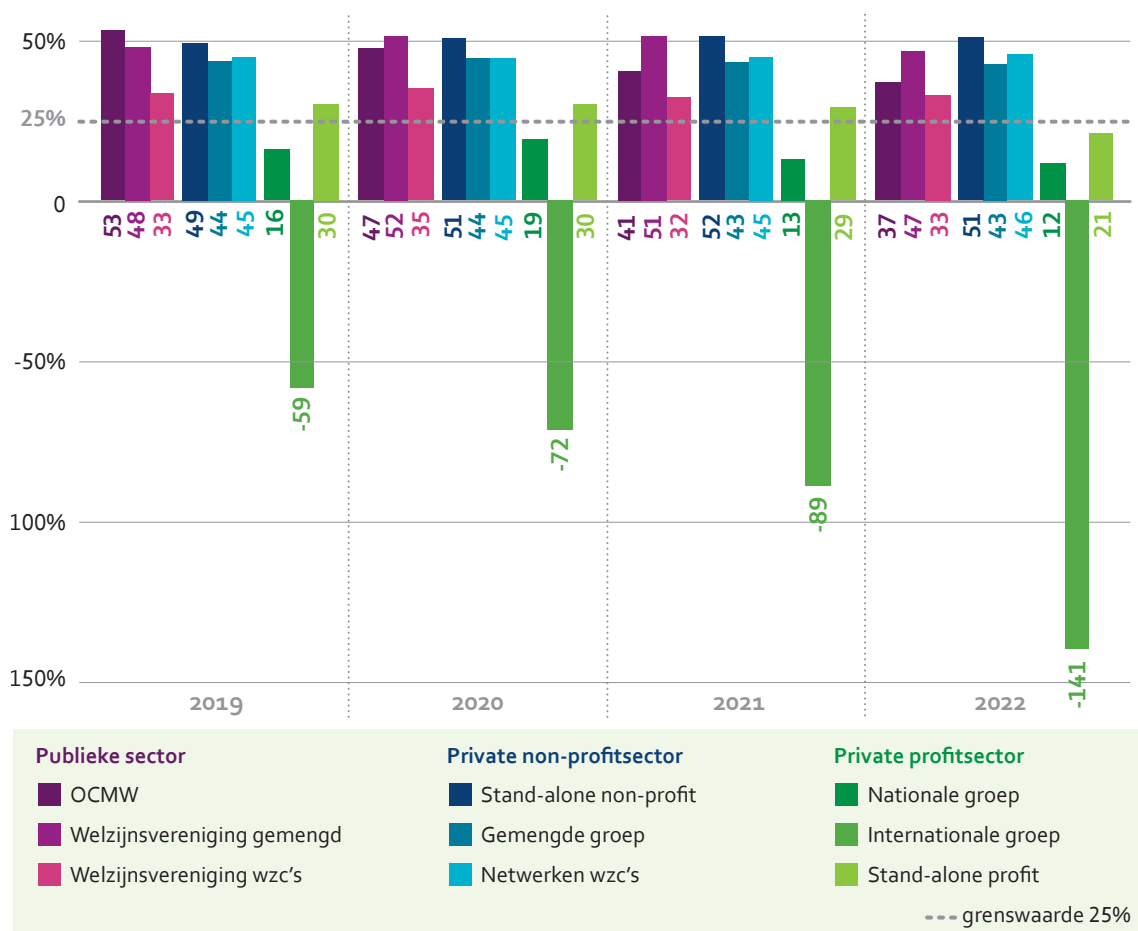
5.5.2 Solvabiliteit

De solvabiliteit meet of de financiële structuur van een bedrijf gezond is en het zijn financiële verplichtingen op lange termijn kan nakomen. De solvabiliteitsratio wordt berekend als de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen van de onderneming (eigen vermogen/ totaal passief). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter het aandeel van de activa dat door het eigen vermogen wordt gefinancierd en hoe beter het bedrijf in staat is om zijn langetermijnschulden af te lossen. De ideale solvabiliteitsratio is sterk afhankelijk van de specifieke kenmerken van ondernemingen en de sector waarin ze actief zijn, maar algemeen gezien wordt een solvabiliteit boven de 25% als gezond beschouwd.

Een belangrijke factor die de solvabiliteit van wzc's beïnvloedt, is de hoge investeringskost in onroerend goed. Zoals eerder besproken in 5.2.1, maakt het vast actief bij de meeste types meer dan 50% uit van het balanstotaal, waarvan het grootste gedeelte investeringen in terreinen en gebouwen betreft. Voor dergelijke grote investeringen moet er vaak beroep gedaan worden op langetermijnleningen. Bij de meeste types zit het aandeel van de langetermijnleningen in het totaal passief rond de 30% of hoger. De nood aan externe langetermijnfinanciering heeft een negatieve invloed op de solvabiliteitsratio. Die zal zwaarder doorwegen in de non-profit- en de publieke sector, waar een groot deel van de inrichtende machten zelf eigenaar is van de onroerende goederen en waar het aandeel langetermijnleningen op het totaal passief hoger is dan bij de profitsector.

De volgende grafiek geeft de evolutie weer van de gemiddelde solvabiliteitsratio per jaar voor alle types wzc's. De stippellijn geeft de normwaarde (25%) weer.

Grafiek 17 – Gemiddelde solvabiliteit per type per jaar

Bron: Rekenhof

Bij 6 van de 9 types zit er een dalende trend in de solvabiliteitsratio.

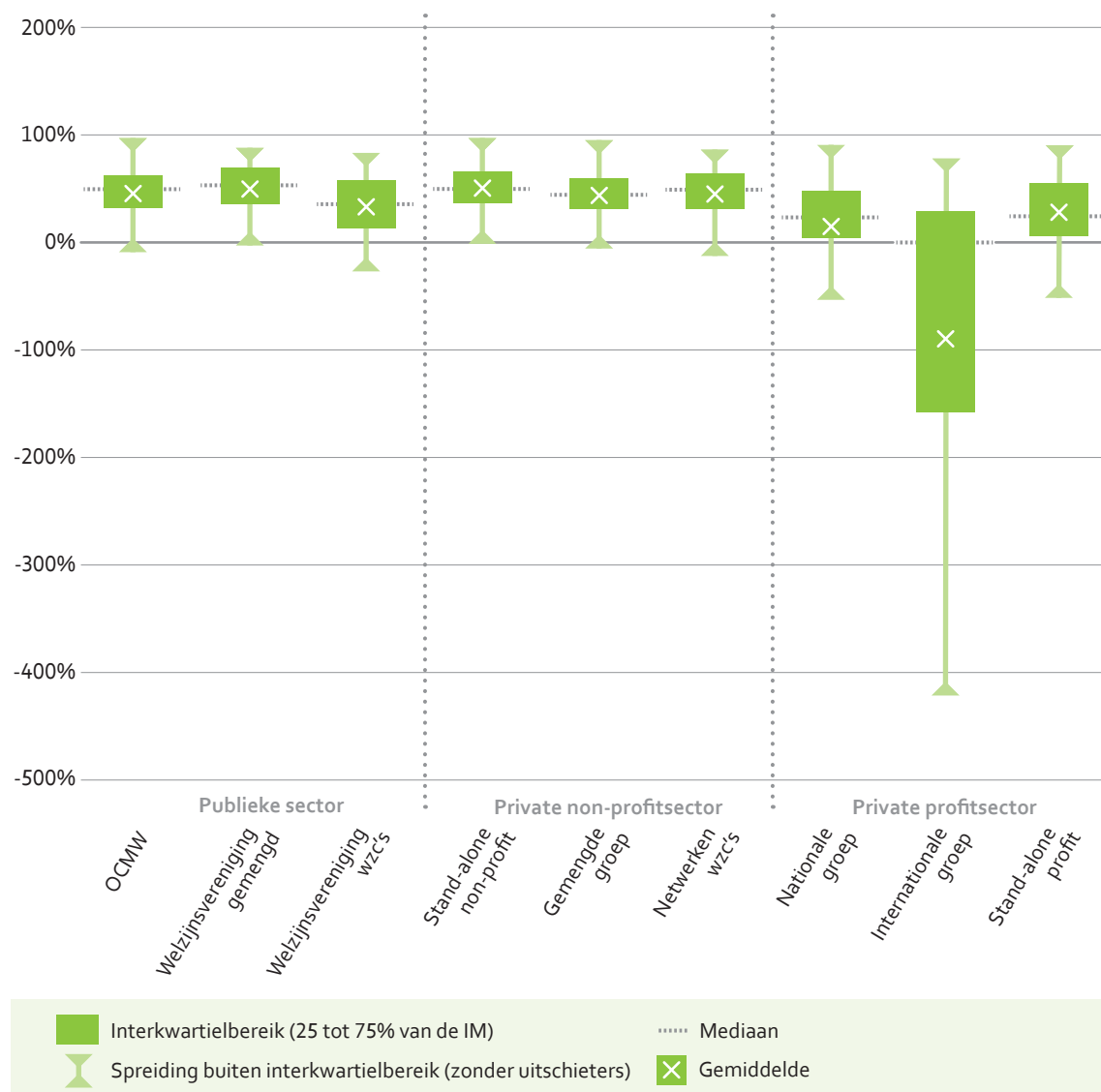
In de profitsector zitten zowel de internationale als nationale groepen voor alle jaren gemiddeld gezien onder de ondergrens van 25%. Bij de nationale groepen is de ratio nog positief, maar wordt een aanzienlijk deel van de activa gefinancierd met vreemd vermogen. Bij de internationale groepen is de ratio negatief en in de periode 2019-2022 ook steeds negatiever. Dat komt doordat het eigen vermogen van de internationale groepen gemiddeld gezien negatief is door de hoge overgedragen verliezen. Aangezien de inrichtende machten van zowel de nationale als internationale groepen deel uitmaken van een grotere groep, moeten ook de andere entiteiten binnen de groep worden meegenomen in de beoordeling van de solvabiliteit. Voor de nationale groepen zijn er echter weinig geconsolideerde gegevens beschikbaar. Bij de internationale groepen heeft het Rekenhof via een analyse van de geconsolideerde jaarrekeningen van de buitenlandse moederverenootschappen vastgesteld dat de solvabiliteit op groepsniveau gemiddeld 25% bedroeg in de periode 2019-2021. In 2022 was er een sterke daling in de gemiddelde solvabiliteit op groepsniveau naar 16%.

De stand-alones profit zitten met een gemiddelde solvabiliteit van 29-30% boven de ondergrens van 25%. In 2022 was er echter een sterke daling in de gemiddelde solvabiliteit naar 21%, waardoor dit type gemiddeld gezien ook onder de ondergrens valt.

In de non-profit- en publieke sector zitten alle types gemiddeld gezien ruim boven de ondergrens van 25%. Algemeen gezien hebben alle types van de non-profit- en publieke sector een gezonde solvabiliteit.

De onderstaande boxplot geeft de spreiding van de solvabiliteitsratio weer per type voor 2019-2022. De grafiek is geplot zonder uitschieters omdat enkele extremen de grafiek moeilijk leesbaar maken. De uitschieters zijn meegeteld voor de berekening, maar niet weergegeven op de grafiek.

Grafiek 18 – Spreiding solvabiliteit per type (2019-2022)

Bron: Rekenhof

Bij de non-profitsector, de OCMW's en de welzijnsverenigingen gemengd zit 75% van de inrichtende machten boven de ondergrens van de solvabiliteitsratio. Bij de welzijnsverenigingen wzc's ligt de gemiddelde solvabiliteitsratio boven de ondergrens, maar minstens 25% van hen zit onder de ondergrens.

Bij de internationale groepen ligt minstens 25% van de inrichtende machten ook boven de ondergrens, maar het gemiddelde wordt sterk naar beneden getrokken door enkele extreme uitschieters. Van bijna 50% van dit type is de solvabiliteitsratio negatief en bij meer dan 25% zelfs zeer negatief met een aandeel van het eigen vermogen van meer dan -150% in het totaal passief. De minimum normaalwaarde, zonder rekening te houden met de uitschieters, bedraagt -420%. De solvabiliteitsratio van de extreemste uitschieter bedraagt -1.752%.

Bij de nationale groepen en stand-alones profit is de solvabiliteitsratio van minstens 75% van de inrichtende machten positief. Bij iets minder dan 50% ligt de solvabiliteitsratio boven de ondergrens van 25%.

5.5.3 Rendabiliteit

De rendabiliteit meet de winstgevendheid van een onderneming. De ratio geeft weer in welke mate de onderneming efficiënt in staat is winst te genereren in verhouding tot bepaalde financiële parameters zoals omzet, activa of eigen vermogen.

In de woonzorgsector is winst maken geen prioritair doel in vergelijking met puur commerciële sectoren. Toch is winstgevendheid ook in de woonzorgsector belangrijk omdat het de financiële gezondheid van de ondernemingen binnen de sector ten goede komt⁹⁰. Voldoende winstgevendheid creëert een buffer om tegenslagen (bv. coronacrisis en inflatiecrisis) op te vangen. Bovendien is het noodzakelijk om voldoende eigen middelen op te bouwen voor toekomstige investeringen in onder andere de gebouwen.

Om de rendabiliteit van de verschillende inrichtende machten in de woonzorgsector te vergelijken, heeft het Rekenhof ervoor gekozen de winstmarge te vergelijken. De winstmarge is een goed instrument om de operationele prestaties van een bedrijf te meten omdat het de invloed van de niet-recurrente kosten en opbrengsten uitsluit. Het geeft een duidelijk zicht op de operationele efficiëntie van de kerntaken van een bedrijf in de woonzorgsector, namelijk zorg en huisvesting voor de bewoners.

Voor een aantal inrichtende machten zijn er geen gegevens beschikbaar over de bedrijfsopbrengsten omdat zij een jaarrekening neerleggen volgens een verkort- of microschema. De winstmarge kon daarom maar berekend worden voor 75% van de inrichtende machten uit de populatie. Voor de stand-alones in de profitsector kon de ratio niet berekend worden omdat alle inrichtende machten uit dat type een jaarrekening neerleggen volgens een verkort- of microschema.

De volgende grafiek geeft de gemiddelde winstmarge weer per type per jaar. De winstmarge geeft aan hoeveel winst een inrichtende macht genereert voor elke euro aan bedrijfsopbrengst. Een winstmarge van 10% betekent dat voor elke euro aan bedrijfsopbrengsten, 10 cent overblijft als winst.

⁹⁰ In een ontwerpdecreet van 22 december 2023 heeft de Vlaamse Regering het voornemen om het verbod op winst op zorg te verankeren in het woonzorgdecreet. Het is nog onduidelijk hoe het principe van *verbod op winst op zorg* ingevuld zal worden.

Grafiek 19 – Gemiddelde winstmarge (rendabiliteit) per type per jaar

Bron: Rekenhof

In de non-profitsector ligt de ratio gemiddeld gezien het hoogst tussen de 0 en 4%. De ratio bleef vrij constant in de periode 2019-2021. Bij alle types is er een kleine terugval zichtbaar in de rendabiliteit van 2022, die veroorzaakt kan zijn door de hoge inflatie, de hoge energieprijzen en de lagere bezetting die niet meer zo veel gecompenseerd werd door de Vlaamse overheid in 2022.

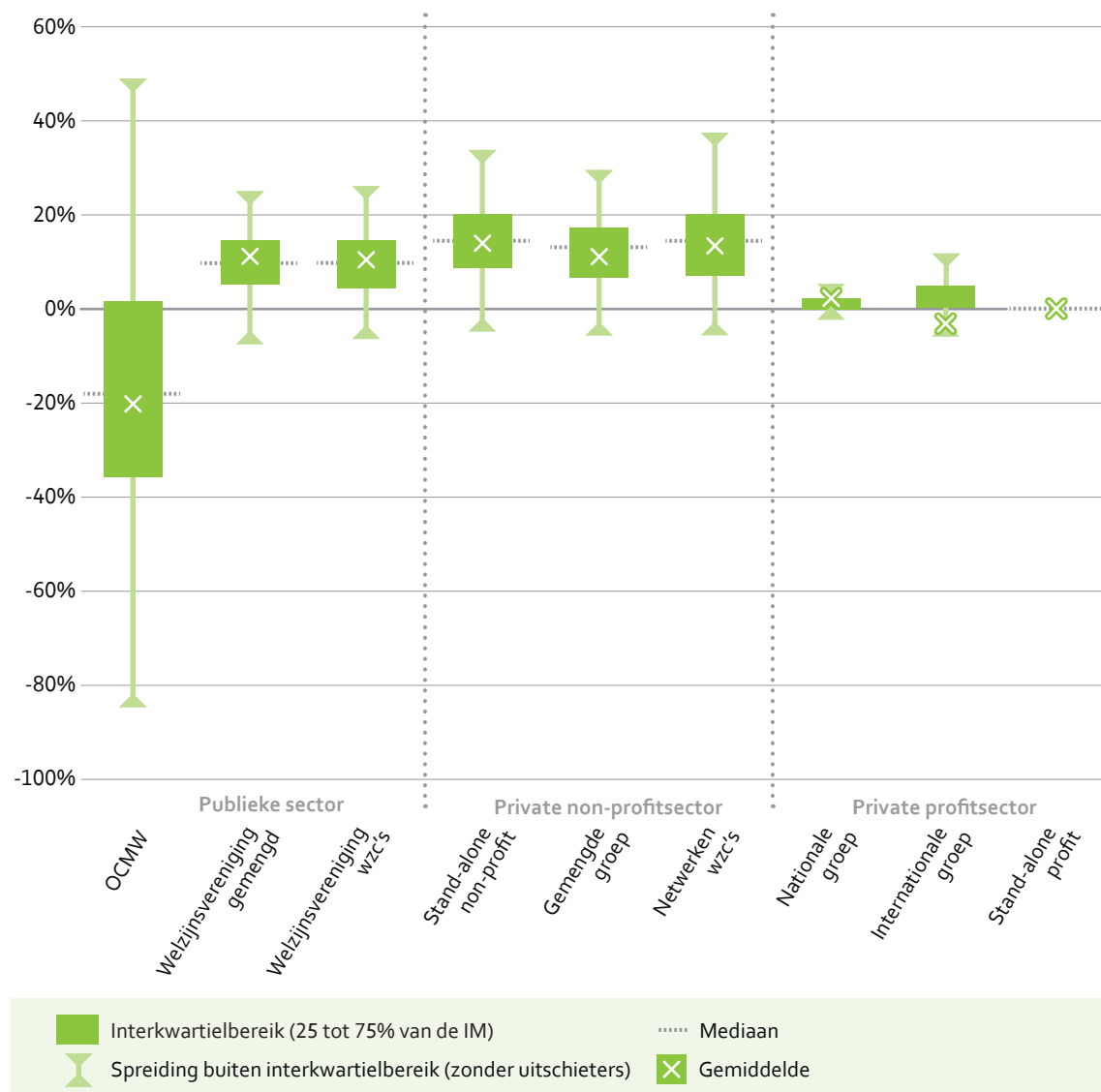
In de publieke sector hebben de welzijnsverenigingen wzc's een positieve marge die schommelt tussen de 1 en 8%. Bij dat type fluctueert de marge sterker van jaar tot jaar. Bij de gemengde welzijnsverenigingen bedroeg de gemiddelde winstmarge 2% in 2020. In 2019 (-2%) en 2022 (-4%) was de gemiddelde winstmarge negatief. Bij de OCMW's is er een duidelijke negatieve trend in de rendabiliteit. In 2019 was de winstmarge met -3% licht negatief. In de daaropvolgende jaren was de marge sterk negatief en daalde ze naar -23% in 2020 en -27% in 2021 en 2022. Per euro aan bedrijfsopbrengsten werd er met andere woorden 27 cent bedrijfsverlies gemaakt⁹¹.

⁹¹ De VVSG wees erop dat de gemeente ervoor moet zorgen dat het OCMW zijn financiële verplichtingen kan nakomen (art. 274 decreet over het lokaal bestuur). Dat kan gebeuren via geldoverschrijvingen tussen de gemeente en het OCMW, die verlopen via de interne rekening courant. OCMW's met meer kosten dan opbrengsten zullen op die manier kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen en tegelijkertijd ceteris paribus in de algemene boekhouding een tekort van het boekjaar optekenen. Gemeenten zijn niet verplicht om een eventueel boekhoudkundig tekort van het OCMW aan te zuiveren. Zie daarvoor de nota *De tussenkomst van de gemeente in de financiële verplichtingen van het OCMW* van het Agentschap Binnenlands Bestuur. Een dergelijke tussenkomst is optioneel en wordt bepaald door de gemeente- en OCMW-raad. Bij benadering kwam de helft van de gemeenten in de loop van 2020-2021 tussen in het tekort van het OCMW. Gezien deze tussenkomst niet verplicht is, is het mogelijk dat het eigen vermogen van het OCMW negatief wordt. Als dat het geval is, is er ook geen verplichting om het negatief eigen vermogen aan te zuiveren. In de praktijk waren er op 31/12/2021 26 OCMW's met een negatief netto-actief.

In de profitsector lag de winstmarge bij de nationale groepen in 2020 en 2022 gemiddeld op 2%. Ook hier was er een opmerkelijke daling naar -1% in 2022. Bij de internationale groepen is de gemiddelde rendabiliteit in alle jaren negatief en schommelt ze tussen de -9 en -19%.

De onderstaande grafiek geeft de spreiding weer van de winstmarge per type voor de periode 2019-2022. De grafiek is opnieuw geplot zonder uitschieters omdat enkele extreme uitschieters de grafiek moeilijk leesbaar maken. De uitschieters tellen mee voor de berekening, maar worden op de grafiek niet weergegeven.

Grafiek 20 – Spreiding winstmarge (rendabiliteit) per type (2019-2022)

Bron: Rekenhof

In de profitsector is de spreiding van de rendabiliteit het laagst. Zowel bij de nationale als internationale groepen was de rendabiliteit bij ongeveer 75% van de inrichtende machten in de periode 2019-2022 positief. Bij de internationale groepen was de gemiddelde rendabiliteit met -4% negatief, maar dat gemiddelde werd naar beneden getrokken door enkele extreme uitschieters.

In de non-profitsector en bij de welzijnsverenigingen is de spreiding gelijkaardig: meer dan 75% van alle inrichtende machten had in de periode 2019-2022 een positieve rendabiliteit.

Bij de OCMW's was er een zeer grote spreiding in rendabiliteit in de periode 2019-2022 en bij ongeveer 75% was de rendabiliteit negatief. De mediane waarde lag op -18%, dus de helft van de OCMW's had een rendabiliteit van -18% of lager. In 25% van de gevallen lag de rendabiliteit lager dan -36%. Dat wil zeggen dat bij 25% van de OCMW's er 36 cent verlies gemaakt werd voor elke euro aan bedrijfsopbrengsten. De OCMW's mogen sinds 2020 de gemeentelijke bijdrage niet meer in het resultaat rapporteren, aangezien ze samen met de gemeente een geïntegreerde rapportering voeren. De gemeentelijke bijdragen worden pas nadien opgenomen in de resultaatsverwerking. Daardoor werden vanaf 2020 hogere tekorten bij de OCMW's zichtbaar.

Voor de volledigheid heeft het Rekenhof het bedrijfsresultaat ook berekend per erkende woongelegenheden. Dat kon voor alle inrichtende machten in de populatie. Het nadeel is dat de ratio vertekend wordt door andere activiteiten dan ouderenzorg (bv. ziekenhuizen en kinderopvang), voornamelijk bij de gemengde groepen, OCMW's en gemengde welzijnsverenigingen. Hoe hoger het aandeel van de andere activiteiten, hoe hoger de vertekening. De onderstaande grafiek geeft het bedrijfsresultaat weer per erkende woongelegenheden per type per jaar.

Grafiek 21 – Gemiddeld resultaat per erkende woongelegenheden (rendabiliteit) per type per jaar

Bron: Rekenhof

Het bedrijfsresultaat per erkende woongelegenhed bij de OCMW's is dalend. In 2019 werd er nog een gemiddeld verlies per erkende woongelegenhed gemaakt van 3.300 euro. In 2022 is dat verlies toegenomen. De gemiddelde winst per erkende woongelegenhed bij de welzijnsverenigingen wzc's is alle jaren positief, maar er is geen eenduidige trend. Ook bij de gemengde welzijnsverenigingen is er geen eenduidige trend, maar hun gemiddelde resultaat per erkende woongelegenhed is negatief, met uitzondering van 2020.

De winst per erkende woongelegenhed is met ruime voorsprong het hoogst bij de gemengde groepen. Enkele extreme uitschieters zorgen hier voor een sterke vertekening van de ratio. De ratio steeg in 2020, maar viel sterk terug in de daaropvolgende jaren en was in 2022 zelfs negatief. Bij de gemengde welzijnsverenigingen lijkt de invloed van de andere activiteiten een lagere impact te hebben. Het bedrijfsresultaat per erkende woongelegenhed bij dat type is zelfs negatief, met uitzondering van 2020. Het is echter onmogelijk om de impact van de verschillende activiteiten op de winst te onderscheiden.

Bij de netwerken wzc's en de stand-alones non-profit is de gemiddelde winst per erkende woongelegenhed voor alle jaren positief en schommelt ze afgerond tussen de 300 en 2.600 euro. Ook hier was een opmerkelijke terugval in 2022.

De nationale groepen hadden in 2019 nog een positieve ratio met een gemiddelde winst per erkende woongelegenhed van 5.600 euro. Vanaf 2019 werd de rendabiliteit echter negatief. Bij de stand-alones profit schommelde de gemiddelde winst per erkende woongelegenhed in 2019-2021 rond de 1.100 euro om in 2022 sterk terug te vallen naar gemiddeld 800 euro.

5.5.4 Combinatie liquiditeit en rendabiliteit

De ratio's kunnen beïnvloed worden door verschillende (tijdelijke) factoren. Grote investeringen in bv. nieuw vastgoed kunnen ervoor zorgen dat opgebouwde liquide middelen worden aangewend en er bijkomend geleend moet worden, wat een negatieve impact kan hebben op zowel de liquiditeit als de solvabiliteit. De rendabiliteit kan sterk beïnvloed worden door een (tijdelijke) daling van de bezettingsgraad in het wzc.

Om de financiële gezondheid van een onderneming te beoordelen, is het daarom wenselijk niet alleen de ratio's op zichzelf te bekijken, maar ook de verschillende ratio's samen te bekijken. In de volgende tabel zijn vier categorieën van inrichtende machten onderscheiden op basis van de combinatie van hun liquiditeit en rendabiliteit.

Tabel 9 – Categorieën combinatie liquiditeit/rendabiliteit

		Rendabiliteit	
		Positief (>0)	Negatief (<0)
Liquiditeit	Positief (>1)		
	Negatief (<1)		

Bron: Rekenhof

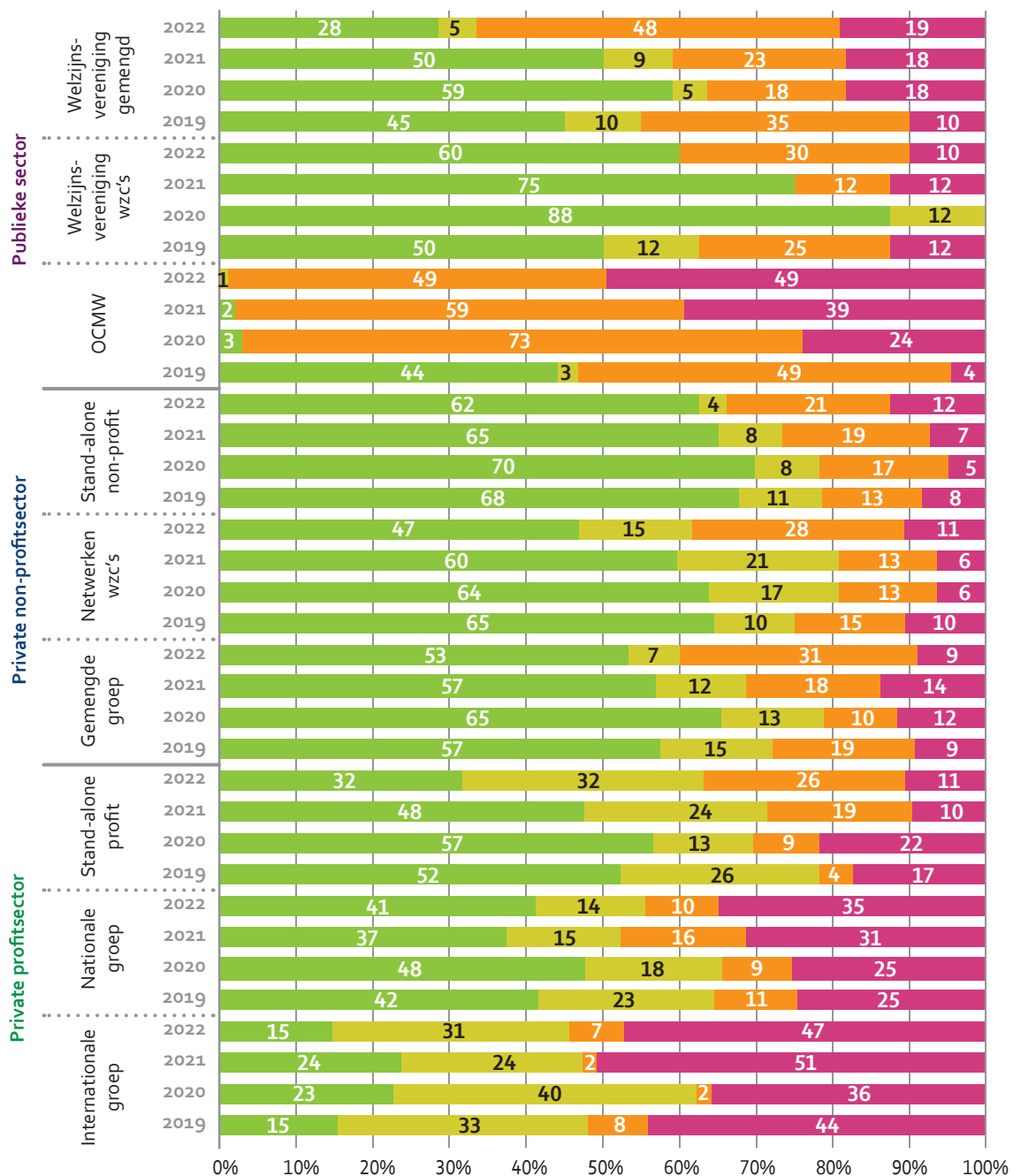
De tabel wordt als volgt gelezen:

- Een inrichtende macht met een goede liquiditeit en goede rendabiliteit krijgt een groene kleur. Ze is winstgevend, kan liquiditeit en solvabiliteit opbouwen en is in staat om te voldoen aan haar kortlopende financiële verplichtingen. Dit is de stabielste financiële situatie.
- Een inrichtende macht met een slechte liquiditeit, maar goede rendabiliteit krijgt een gele kleur. Ze is momenteel niet voldoende in staat om te voldoen aan haar kortlopende financiële verplichtingen. De inrichtende macht heeft echter een positieve rendabiliteit en kan de financiële positie in de toekomst mogelijk verbeteren en evolueren naar een groene kleur.
- Een inrichtende macht met een goede liquiditeit, maar slechte rendabiliteit krijgt een oranje kleur. Momenteel is de inrichtende macht nog in staat te voldoen aan haar kortlopende financiële verplichtingen, maar doordat ze verlieslatend is, kan de liquiditeit op langere termijn in het gedrang komen. Bij ongewijzigd beleid kan ze mogelijk evolueren naar een rode kleur.
- Een inrichtende macht met een slechte rendabiliteit en slechte liquiditeit krijgt een rode kleur. Ze is onvoldoende in staat om te voldoen aan haar kortlopende financiële verplichtingen en de activiteiten zijn verlieslatend, waardoor de liquiditeit in de toekomst waarschijnlijk nog verder zal verslechteren. Dit is de minst stabiele financiële situatie.

Uit het bovenstaande blijkt dat een positieve rendabiliteit belangrijker is dan een positieve liquiditeit. Een inrichtende macht heeft momenteel misschien een slechte liquiditeit en solvabiliteit omdat zij net zwaar heeft geïnvesteerd in nieuw vastgoed, maar dat kan op langere termijn opgelost worden door een goede rendabiliteit. Als een onderneming voldoende rendabel is, kan zij (opnieuw) reserves opbouwen in het eigen vermogen (solvabiliteit) en kan ze cash reserves (liquiditeit) aanleggen voor toekomstige investeringen. Een slechte rendabiliteit is in de context van wzc's moeilijker om op te lossen. Aan de opbrengstzijde is het niet evident om een lagere bezetting of de dagprijs op te trekken. Kosten schrappen is evenmin evident omdat wzc's vaak voor lange tijd vastzitten aan (huur)kosten voor het vastgoed en ervoor moeten zorgen dat ze aan de normering voldoen. Een slechte rendabiliteit heeft op langere termijn echter een negatieve impact op de liquiditeit en solvabiliteit.

Deze analyse beperkt zich tot de liquiditeit en rendabiliteit op het niveau van de inrichtende machten en houdt geen rekening met de financiële gezondheid van andere verbonden rechtspersonen of de groep waartoe de inrichtende machten behoren. In de private sector kan een inrichtende macht in een minder gezonde financiële situatie (rode kleur) deel uitmaken van een grotere groep die financieel wel voldoende gezond is om de inrichtende macht te ondersteunen. In de publieke sector kan de welzijnsvereniging of het OCMW financieel ondersteund worden door de gemeente of stad. Bovendien gaat het om een momentopname voor een beperkte periode van 4 jaar (2019-2022) die sterk getekend werd door de COVID-pandemie en hoge inflatie in 2022. Ten slotte worden de liquiditeit en rendabiliteit bij inrichtende machten met activiteiten naast ouderenzorg beïnvloed door die andere activiteiten. Het is niet mogelijk te achterhalen welke impact de verschillende activiteiten hebben op de ratio's.

Grafiek 22 – Combinatie liquiditeit en rendabiliteit per type per jaar

Bron: Rekenhof

In de non-profitsector is het grootste aandeel aan groene inrichtende machten (62%) terug te vinden in de periode 2019-2022. De stand-alones non-profit scoren met 66% groene inrichtende machten iets beter dan de netwerken wzc's en gemengde groepen (beide 58%). Bij alle types is er een eerdere dalende trend in het aantal groene inrichtende machten. Het aantal rode inrichtende machten is bij alle types vrij beperkt. Bij de stand-alones en de netwerken wzc's is er wel een eerder stijgende trend. Mogelijk speelt de hoge inflatie en het wegvallen van de coronasteun daarin een belangrijke rol.

In de profitsector had 34% van de inrichtende machten in de periode 2019-2022 een groene kleur. De stand-alones scoren het best met gemiddeld 48% groene inrichtende machten in de periode 2019-2022. Sinds 2020 is er echter een sterk dalende trend. Bij de nationale en internationale groepen waren er respectievelijk gemiddeld 42% en 19% groene inrichtende machten in de periode 2019-2022. Het omgekeerde geldt voor het aantal rode inrichtende machten. Dat aantal is het laagst bij de stand-alones profit (15%), gevolgd door de nationale groepen (29%) en de internationale groepen (45%). Inrichtende machten binnen deze laatste 2 types maken meestal deel uit van een grotere groep verbonden entiteiten die de inrichtende machten financieel kunnen ondersteunen.

In de publieke sector is het aandeel inrichtende machten met een ongezone rendabiliteit (oranje en rood) het grootst. 86% van de OCMW's had in de periode 2019-2022 een slechte rendabiliteit⁹², 29% van de OCMW's had een rode kleur. Bij de OCMW's is het effect van de gewijzigde boekhoudregels in 2020 te zien. Sinds 2020 wordt de gemeentelijke bijdrage in het OCMW niet meer als opbrengst geboekt, maar pas nadien opgenomen in de resultaatsverwerking. Dat heeft een negatieve impact op het resultaat van het boekjaar. In 2019 waren er nog 44% groene OCMW's. In 2020 en 2021 daalde dat aandeel naar respectievelijk 3% en 2%, en in 2022 was er zelfs geen enkel groen OCMW⁹³. Het aandeel van de rode OCMW's neemt ook elk jaar sterk toe. Het is belangrijk op te merken dat de OCMW's financieel ondersteund kunnen worden door de steden en gemeenten.

Bij de welzijnsverenigingen scoren de welzijnsverenigingen wzc's het best. Minstens 50% van dat type was ieder jaar groen. Bij de gemengde welzijnsverenigingen had in de periode 2019-2022 gemiddeld 46% van de inrichtende machten een groene kleur. Sinds 2020 is er echter een duidelijk negatieve trend. Het aandeel inrichtende machten met een slechte rendabiliteit ligt bij dit type gemiddeld op bijna 50% en er is een stijgende trend in zowel het aantal rode (sinds 2019) en oranje (sinds 2020) inrichtende machten. Bij de welzijnsverenigingen is er geen belangrijke wijziging van de boekhoudregels in 2020: de eventuele bijdrage van het OCMW wordt als opbrengst geboekt.

Algemeen gezien is het aantal groene inrichtende machten in de periode 2019-2022 jaarlijks gedaald. In 2019 waren er nog 228 groene inrichtende machten (49%) terwijl dat er in 2022 nog maar 148 waren (34%). Het aantal gele inrichtende machten is eveneens jaarlijks gedaald van 66 (14%) in 2019 tot 47 (11%) in 2022. Daarentegen is het aantal oranje inrichtende machten toegenomen van 103 (22%) in 2019 tot 121 (28%) in 2022. Het aantal rode inrichtende machten is jaarlijks gestegen: in 2019 waren het er 68 (15%), in 2022 is dat aantal bijna verdubbeld tot 123 (28%).

5.5.5 Investerings

In de MARA 2.0 studie wordt er een ouderdomsindicator berekend voor de vaste activa. De indicator geeft een zicht op de ouderdom van de vaste activa van de wzc's en geeft bijgevolg de nood weer aan investeringen⁹⁴. Aanvankelijk overwoog het Rekenhof de ouderdomsindicator op te nemen in zijn ratioanalyse. Uit de studie van de eigendomsstructuren van de wzc's in 3.2.4 bleek dat een aanzienlijk aantal wzc's niet zelf eigenaar is van het vastgoed. Als het vastgoed niet geactiveerd

⁹² De VVSG wees erop dat resultaten gekaderd moeten worden binnen de specifieke context van hulpverlening aan de meest kwetsbare burgers (financiële steun, materiële steun, sociale tewerkstelling, hulpverlening aan daklozen, tussenkomst in de factuur van het wzc ...).

⁹³ Indien de gemeentelijke bijdrage verwerkt zou worden als opbrengst, zouden er in de periode 2020-2022 respectievelijk 13%, 16% en 10% groene inrichtende machten zijn.

⁹⁴ De indicator geeft de verhouding weer tussen de boekwaarde van alle vaste activa en hun totale aanschaffingswaarde.

is bij de inrichtende machten die de wzc's uitbaten, kan de ouderdomsindicator van het vastgoed niet worden berekend. Het Rekenhof beschikt dan niet over de benodigde boekhoudkundige gegevens om de ratio te berekenen. Om die reden is besloten de ratio niet op te nemen in de analyse.

5.6 Geconsolideerde jaarrekeningen

Het Vlaams Parlement verzocht het Rekenhof ook de geconsolideerde jaarrekeningen te onderzoeken van de groepen waartoe de Vlaamse wzc's behoren. Op basis van de analyse van de groepsstructuren, zoals besproken in 2.1.1, heeft het Rekenhof 380 verschillende groepen geïdentificeerd met een totaal van 1.341 entiteiten (zowel inrichtende machten als verbonden entiteiten).

Op basis van een lijst van de NBB met alle Belgische rechtspersonen (in totaal 1.249) die in 2021 een geconsolideerde jaarrekening hebben neergelegd, kon het Rekenhof maar 7 groepen uit de woonzorgsector identificeren met een geconsolideerde jaarrekening. Daarnaast waren er vier geconsolideerde jaarrekeningen van internationale groepen beschikbaar op het niveau van de Franse moedermaatschappijen. Wegens het beperkt aantal beschikbare gegevens was een analyse van de geconsolideerde jaarrekening onmogelijk.

Als alternatief heeft het Rekenhof via de Extract-tool van de NBB de jaarrekeningen verzameld van de inrichtende machten en de ermee verbonden entiteiten. Het deed dat voor in totaal 1.188 entiteiten en voor vier jaar (2019-2021). Het Rekenhof heeft beslist zelf geen analyse uit te voeren op de verzamelde jaarrekeningen van de verbonden entiteiten wegens de volgende beperkingen:

- Via de NBB konden alleen groepen in de private sector gecapteerd worden.
- Voor ieder jaar ontbrak⁹⁵ een groot aantal jaarrekeningen (rond de 20%⁹⁶).
- De samenstelling van de groepen steunde grotendeels op een analyse in openthebox, wat een momentopname is en niet noodzakelijk geldt voor alle jaren in de analyse⁹⁷.
- De groepen zijn heel divers, gaande van groepen die volledig gericht zijn op woonzorg tot groepen die behoren tot grote investeringsmaatschappijen met een brede waaier aan activiteiten, waarin het belang van ouderenzorg miniem is. Zoals eerder vermeld, zorgen inrichtende machten met andere activiteiten (voornamelijk bij de gemende groepen) voor vertekende resultaten door het aandeel in de kosten- en opbrengstenstructuur van de andere activiteiten. Die vaststelling heeft een nog grotere impact bij een analyse op groepsniveau omdat de overige activiteiten in de meeste gevallen afgesplitst worden in een aparte vereniging of vennootschap.
- Het is niet mogelijk om op basis van de individuele jaarrekeningen de groepen te consolideren. Het louter optellen van alle posten van de jaarrekening zonder eliminatie van interne verrichtingen kan voor een grote vertekening van de cijfers zorgen. Een analyse van de jaarrekeningen van de inrichtende machten en verbonden entiteiten op individueel niveau per type is niet nuttig omdat elke entiteit dan individueel meetelt en het groepsniveau geen effect meer heeft op de analyse.

⁹⁵ Daarvoor zijn verschillende redenen. De groepsstructuur en verbonden entiteiten werden grotendeels geanalyseerd op basis van data uit openthebox (momentopname). Sommige van deze rechtspersonen werden opgericht of vereffend in de loop van de geanalyseerde periode (2019-2022), waardoor er geen jaarrekening beschikbaar is. Daarnaast zijn bepaalde rechtspersonen vrijgesteld van de neerleggingsplicht. Ten slotte zijn er een aantal rechtspersonen die niet voldoen aan de neerleggingsplicht. De oorzaken van het niet neerleggen van de jaarrekening heeft het Rekenhof niet verder onderzocht.

⁹⁶ 2019: 261 ontbrekende jaarrekeningen (22%), 2020: 238 ontbrekende jaarrekeningen (20%), 2021: 218 ontbrekende jaarrekeningen (18%), 2022: 240 ontbrekende jaarrekeningen (20%).

⁹⁷ Voorbeeld: in de analyse werd entiteit A toegewezen aan groep Y voor de volledige periode 2019-2022, terwijl zij in 2019 en 2020 eigenlijk nog behoorde tot groep X, maar in 2021 werd overgenomen.

Hoofdstuk 6

Inzet van zorgpersoneel in de woonzorgcentra

6.1 Inleiding

In een wzc zijn verschillende personeelscategorieën werkzaam. De voornaamste groep is het zorgpersoneel, bestaande uit de categorieën verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel⁹⁸. Daarnaast zijn er begeleiders wonen en leven (de vroegere animatoren) en logistieke medewerkers. Die laatsten voeren ondersteunende taken uit die het zorgpersoneel voorheen zelf uitvoerde⁹⁹. Ten slotte is er nog het administratief personeel (directie/secretariaat), onderhoudspersoneel, keukenpersoneel en technisch personeel.

Voor bepaalde personeelscategorieën legt de Vlaamse regelgever een minimumnorm voor het aantal VTE personeel op waaraan ieder wzc moet voldoen¹⁰⁰. De specifieke regelgeving is toegevoegd als bijlage 2. Daarnaast bestaat er ook een financieringsnorm voor de berekening van de tegemoetkoming zorg (BTZ) (zie 3.2.3 voor de bespreking).

De wzc's dienden tot 1 juli 2023 per referentieperiode¹⁰¹ in de webapplicatie RaaS¹⁰² het personeel in de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde personeelscategorieën in te voeren, namelijk verpleegkundigen, zorgkundigen, reactiveringspersoneel, begeleiders wonen en leven en logistieke medewerkers in de zorg¹⁰³. De groep *logistieke medewerkers in de zorg* zijn logistieke medewerkers die moeten voldoen aan bepaalde voorwaarden om voor financiering in aanmerking te komen: ze moeten ten vroegste sinds 1 juni 2021 bijkomend tewerkgesteld zijn als nieuwe tewerkstelling met een contract van onbepaalde duur en moeten voldoen aan bepaalde opleidingsvoorwaarden.

Het administratief, technisch, onderhouds- en keukenpersoneel werd tot 1 juli 2023 niet geregistreerd in RaaS. Voor de referentieperiodes vanaf 1 juli 2023 moeten ze wel alle personeel invoeren in de nieuwe webapplicatie eCalcura.

⁹⁸ Reactiveringspersoneel vervult taken voor de reactivering, revalidatie en de sociale re-integratie (art.1, 40° BVR VSB). Het betreft voornamelijk kinesitherapeuten, logopedisten en ergotherapeuten.

⁹⁹ Voorbeelden zijn materiaal reinigen en ordenen, maaltijden ophalen en brengen, bewoners vervoeren, etc.

¹⁰⁰ Dit betreft het basishet personeel. Het bovennormpersoneel is het aantal personeelsleden dat bovenop de basishet personeel tewerkgesteld is in het wzc. Het buitennormpersoneel is personeel waarvoor geen minimumnorm is opgelegd.

¹⁰¹ De referentieperiode loopt telkens van 01/07/X tot 30/06/X+1 en vormt de basis voor de berekening van de financiering voor het jaar X+2.

¹⁰² In de RaaS-applicatie dienen de wzc's ook de bewoners met hun zorgprofiel in te voeren.

¹⁰³ De volgende contracttypes worden doorgegeven via RaaS: loontrekkende; student-arbeidsovereenkomst; interim (voor kwalificaties verpleging A1, verpleging A2, zorgkundigen); zelfstandige (ondernemingscontract); loontrekkend/statutair directeur: als ze een zorgkwalificatie hebben en mee in de zorg werken, kunnen ze meetellen voor max. 50%. Door de toepassing van de GDPR-wetgeving mogen in RaaS de persoonsgegevens van het personeel met een van volgende contracttypes echter niet meer worden doorgegeven: loontrekkende fiscale, sociale Maribel en generatiepact; vervanger verpleegkundige opleiding; vervangers bijkomend verlof 50+; artikel 60 OCMW-wet; jobcreatie 2011-2013 en leercontract. Daarop is wel een uitzondering, namelijk als een personeelslid die onder een van bovenstaande contracttypes valt, recht heeft op vrijstelling van arbeidsprestaties en eindeloopbaan. In dat geval dient in RaaS alleen het contract geregistreerd te worden, niet de prestaties.

6.2 Analyse

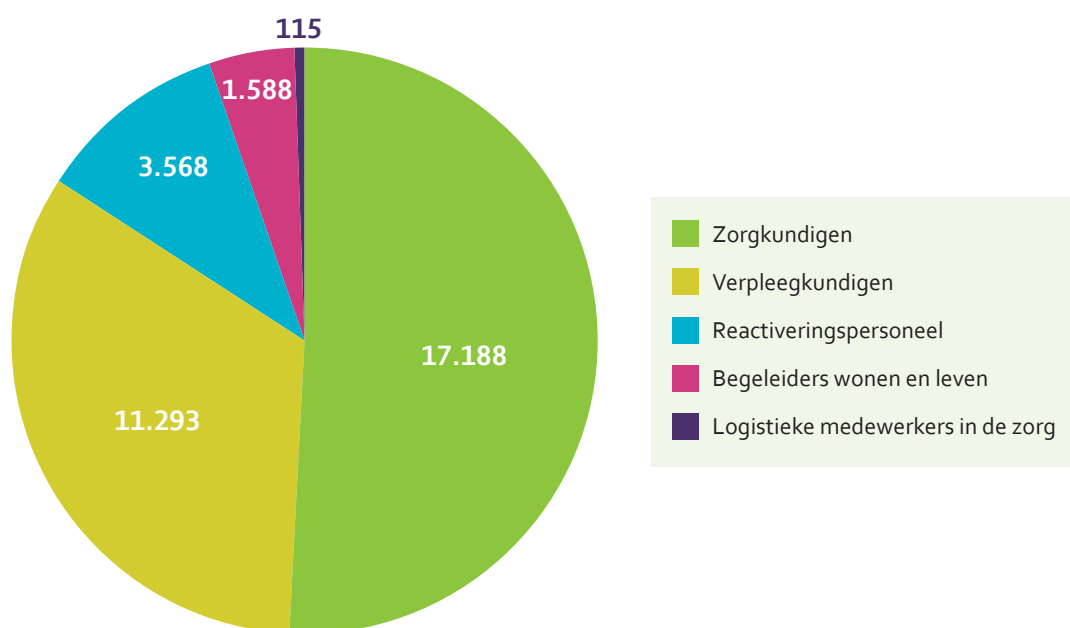
Het Rekenhof heeft een analyse gemaakt van de personeelscategorieën die de Vlaamse overheid via de Vlaamse Sociale Bescherming subsidieert, namelijk verpleegkundigen, zorgkundigen, reactiveringspersoneel, begeleiders wonen en leven en logistieke medewerkers in de zorg (zie ook [bijlage 1](#) over de methodologie). Alle analyses en besprekingen onder 6.2 zijn gebaseerd op het aantal tewerkgestelde VTE zoals geregistreerd in RaaS¹⁰⁴ voor de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022. Het betreft dus geen analyse van de effectieve aanwezigheid van het personeel op de werkvloer¹⁰⁵ en de analyse omvat evenmin het volledige personeelsbestand van de wzc. Het Rekenhof beschikte namelijk enkel over gegevens van het personeel geregistreerd in Raas, waarbij bijvoorbeeld het niet-zorgpersoneel ontbreekt, alsook het personeel dat de federale overheid financiert via de sociale Maribel¹⁰⁶. Het totale aantal VTE werkzaam in de Vlaamse wzc's wordt dus onderschat, waardoor de resultaten eerder als richtinggevend beschouwd moeten worden.

In de Vlaamse wzc's werkten tijdens de onderzochte referentieperiode in het totaal 33.752 VTE personeel. Zoals blijkt uit de volgende grafiek, zijn de grootste personeelscategorieën de zorgkundigen (50,9%) en verpleegkundigen (33,5%), gevolgd door het reactiveringspersoneel (10,6%) en de begeleiders wonen en leven (4,7%). De inzet van logistieke medewerkers in de zorg (0,3%) was in die periode beperkt: ze worden immers pas sinds 1 juli 2021 gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Slechts 200 wzc's zetten logistieke medewerkers in de zorg in, met een gemiddelde van 0,6 VTE per wzc. Omdat het aantal nog zeer laag is, gaat de verdere analyse niet in op die personeelscategorie.

¹⁰⁴ In RaaS wordt voor de gesubsidieerde personeelscategorieën al het tewerkgestelde personeel doorgegeven, namelijk het basisnormpersoneel (100% gesubsidieerd), het bovennormpersoneel (tot maximum 15% van het basisnormpersoneel gesubsidieerd) en het zgn. boven-bovennormpersoneel (niet gesubsidieerd). Bij de bespreking van de analyses in dit hoofdstuk wordt het boven-bovennormpersoneel meegenomen als 'bovennormpersoneel'.

¹⁰⁵ De reële arbeidsduur ligt lager (zie ook cases in [6.3](#)) en kan bovendien verschillen naargelang het type tewerkstelling. Statutair personeel in de publieke sector heeft bijvoorbeeld meer vakantiedagen dan het personeel in de non-profit- en profitsector en krijgt via de overheid een gewaarborgd loon vanaf de tweede tot de twaalfde maand afwezigheid.

¹⁰⁶ Een deel van het personeel in de Vlaamse wzc's (voornamelijk zorgkundigen en niet-zorgpersoneel) wordt gesubsidieerd via dit Federaal Fonds bovenop de Vlaamse subsidie Basistegemoetkoming Zorg.

Grafiek 23 – Totaal aantal VTE in wzc's volgens personeelscategorie

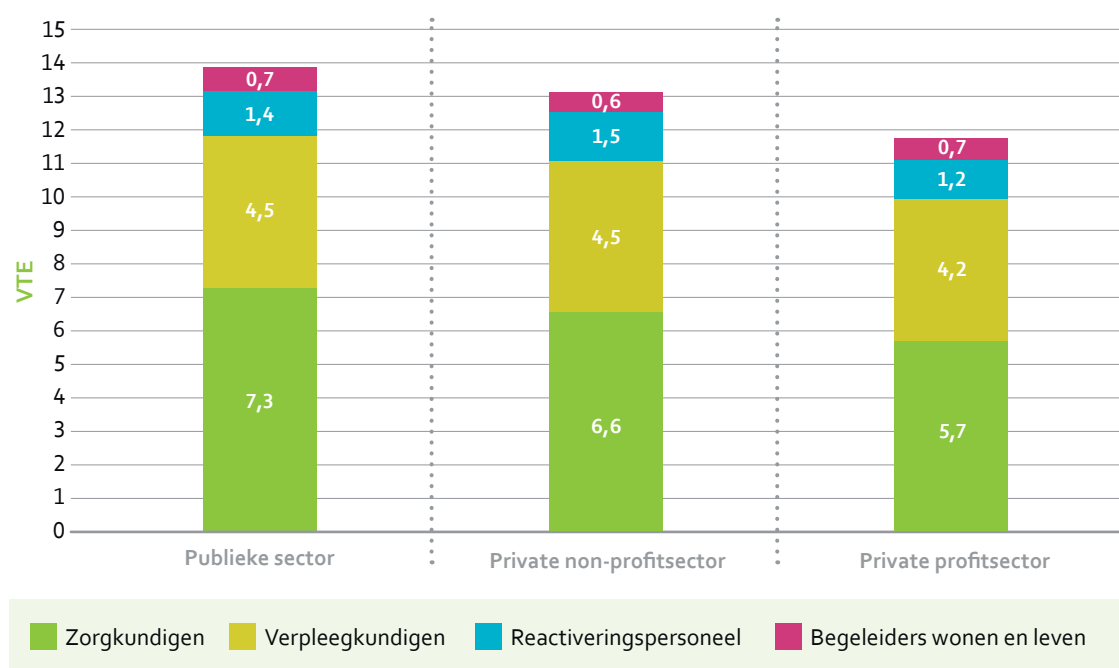
Bron: Rekenhof

Voor de verdere beschrijvende analyses van de personeelsinzet volgens sector (publiek, non-profit en profit) en volgens typologie (negen types opgesteld door het Rekenhof) in 6.2.1 en 6.2.2, werd de inzet voor elke personeelscategorie herrekend naar het aantal VTE per 30 bewoners, op basis van de reële bezetting. Op die manier zijn de cijfers per sector en per type onderling vergelijkbaar ongeacht het aantal bewoners in de wzc's. De non-profitsector huisvest bijvoorbeeld de meeste bewoners en stelt daarom logischerwijze het meeste VTE personeel tewerk. De genoemde herrekening houdt echter rekening met de grootte van de wzc's. De verklarende analyse in 6.2.3 gaat uit van de totale personeelsinzet in een wzc en houdt daarbij rekening met de invloed van het totaal aantal bewoners, de zorgzwaarte, en de dagprijs van het wzc op het aantal VTE personeel.

6.2.1 Totale personeelsinzet per 30 bewoners

Alle wzc's samen zetten gemiddeld 13 VTE per 30 bewoners in. Zoals blijkt uit de volgende grafiek, zetten de wzc's van de publieke sector het meeste personeel in, namelijk gemiddeld 13,9 VTE. De non-profitsector volgt kort daarop met gemiddeld 13,2 VTE. De personeelsinzet is het laagste in de profitsector, waar gemiddeld 11,8 VTE werken. Daarmee voldoen alle sectoren aan de door de overheid opgelegde personeelsnormen. De verhouding tussen de personeelscategorieën is vergelijkbaar over de drie sectoren heen, waarbij ongeveer de helft van het personeelsbestand bestaat uit zorgkundigen, een derde uit verpleegkundigen, een tiende uit reactiveringspersoneel en een twintigste uit begeleiders wonen en leven.

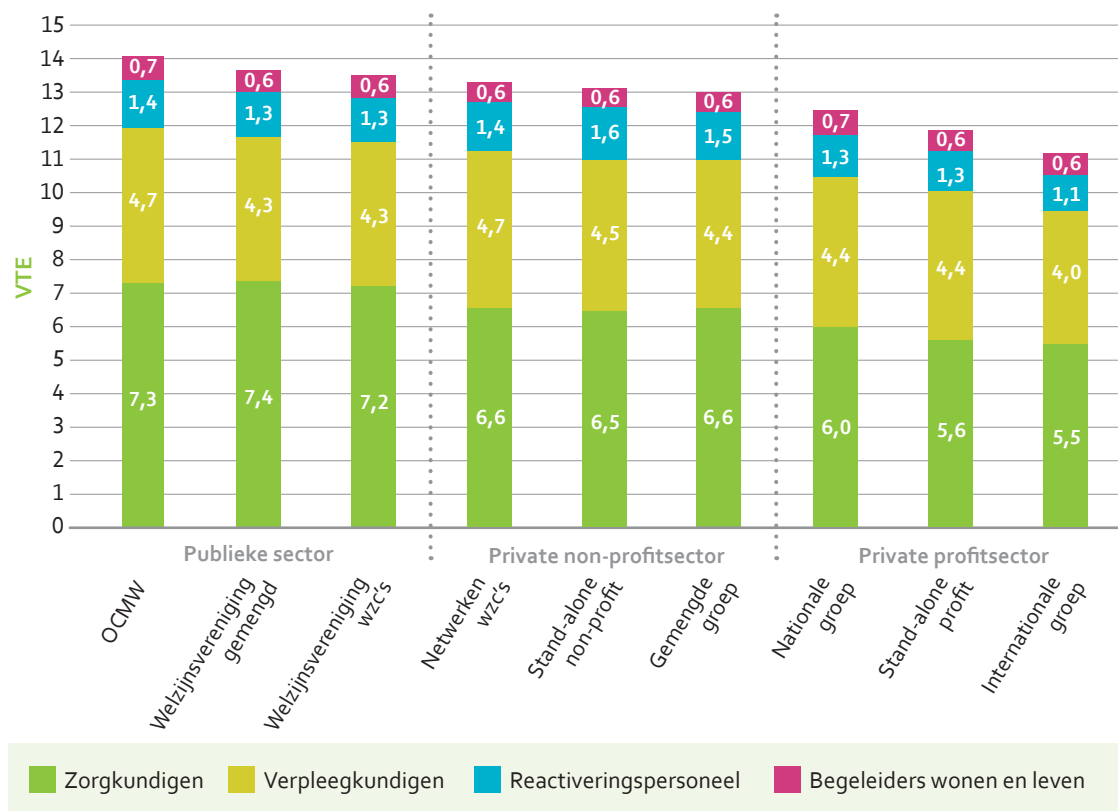
Grafiek 24 – Gemiddeld aantal VTE per 30 bewoners volgens sector

Bron: Rekenhof

Bij de verdere indeling van de sectoren naar type blijkt uit de volgende grafiek dat de drie types in de publieke sector (gaande van 14,1 VTE tot 13,5 VTE) en de drie types in de non-profitsector (gaande van 13,4 VTE tot 13,1 VTE) gelijkaardig zijn qua totale personeelsinzet. De drie types in de profitsector verschillen onderling wel van elkaar. De nationale groepen zetten gemiddeld 12,6 VTE in, stand-alones profit gemiddeld 12,1 VTE en de internationale groepen 11,2 VTE.

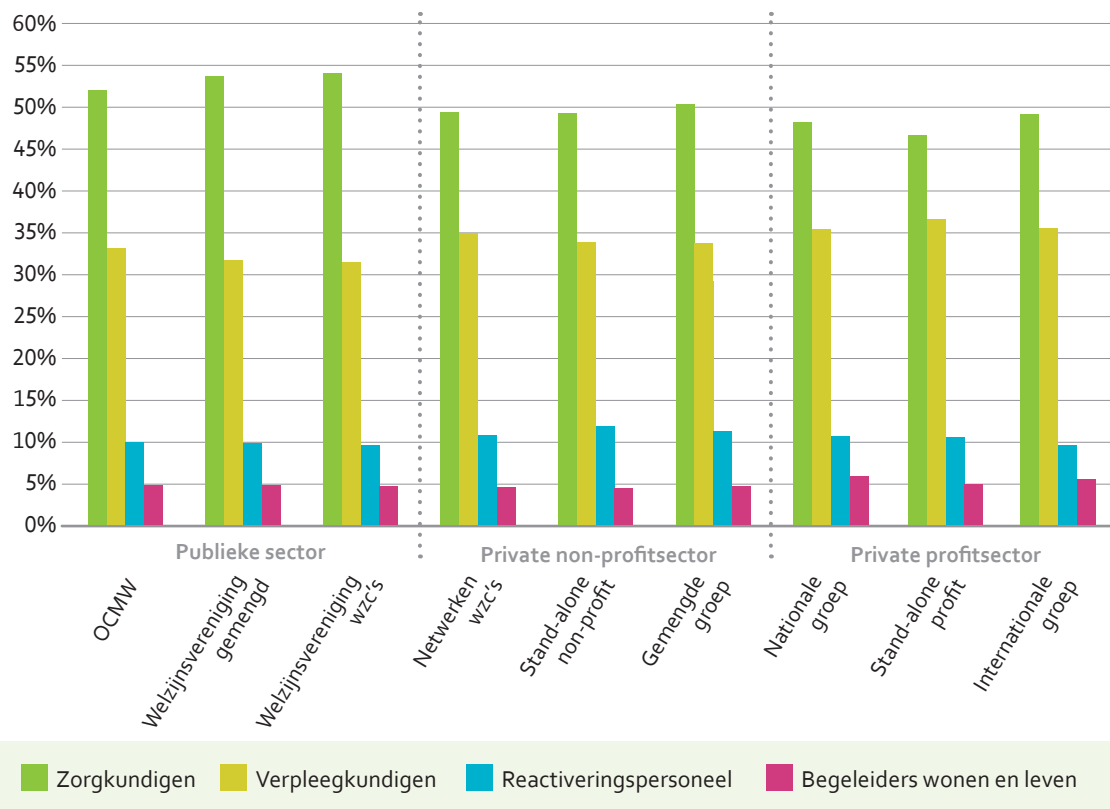
Grafiek 25 – Gemiddeld aantal VTE per 30 bewoners volgens type

Bron: Rekenhof

De types wzc's verschillen ook wat betreft de verhouding tussen de inzet van zorgkundigen en de inzet van verpleegkundigen. Hoewel de wzc's van de drie types binnen de profitsector minder VTE inzetten, toont de volgende grafiek dat ze procentueel gezien de meeste verpleegkundigen tewerkstellen. Vooral stand-alones profit hebben veel verpleegkundigen (36,7%) in hun personeelsbestand ten opzichte van zorgkundigen. Bij de welzijnsverenigingen wzc's (31,5%) en welzijnsverenigingen gemengd (31,7%) werken daarentegen procentueel gezien minder verpleegkundigen.

Grafiek 26 – Aandeel van elke personeelscategorie binnen personeelsbestand volgens type

Bron: Rekenhof

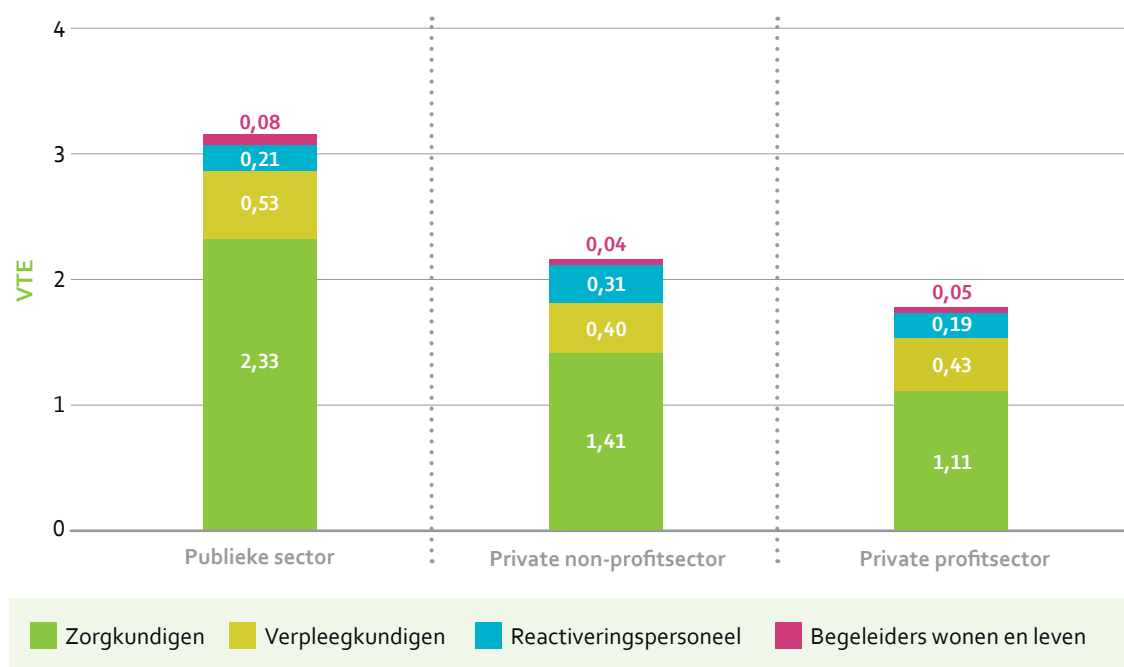
6.2.2 Inzet van bovennormpersoneel per 30 bewoners

De totale personeelsinzet, zoals net besproken, omvat zowel het basisnormpersoneel als het personeel dat bovenop de basisnorm extra ingezet wordt, het zogenaamde bovennormpersoneel. Het aantal VTE bovennormpersoneel geeft dus een beeld van de personeelsinzet die de wzc's bijkomend (moeten) inzetten bovenop het volledig gesubsidieerde basisnormpersoneel. Over het algemeen zetten de Vlaamse wzc's 2,4 VTE per 30 bewoners bovennormpersoneel in. Dat betekent dat 17,2% van de totale personeelsinzet bestaat uit extra personeel bovenop het basisnormpersoneel. Vooral zorgkundigen worden als bovennormpersoneel ingezet (1,5 VTE) en in mindere mate ook verpleegkundigen (0,4 VTE) en reactiveringspersoneel (0,2 VTE).

Bij een indeling naar sectoren blijkt uit de volgende grafiek dat de publieke sector ook hier duidelijk het meeste bovennormpersoneel inzet, namelijk 3,2 VTE. De non-profit- en profitsector zijn meer gelijkend, waarbij de non-profit wzc's 2,2 VTE bovennormpersoneel tewerkstellen en de profit wzc's 1,8 VTE¹⁰⁷.

Verhoudingsgewijs zetten de wzc's van de publieke wzc's vooral extra zorgkundigen in (73,7% van bovennorm personeelsbestand) ten opzichte van de non-profitsector (65,4%) en de profitsector (62,6%). De profitsector (24,0%) zet meer verpleegkundigen als bovennormpersoneel in dan de non-profit wzc's (18,6%) en de publieke wzc's (16,9%). De non-profitsector zet op haar beurt meer bovennorm reactiveringspersoneel in (14,2%) ten opzichte van de profitsector (10,8%) en de publieke sector (6,8%).

Grafiek 27 – Gemiddeld aantal VTE bovennormpersoneel per 30 bewoners volgens sector

Bron: Rekenhof

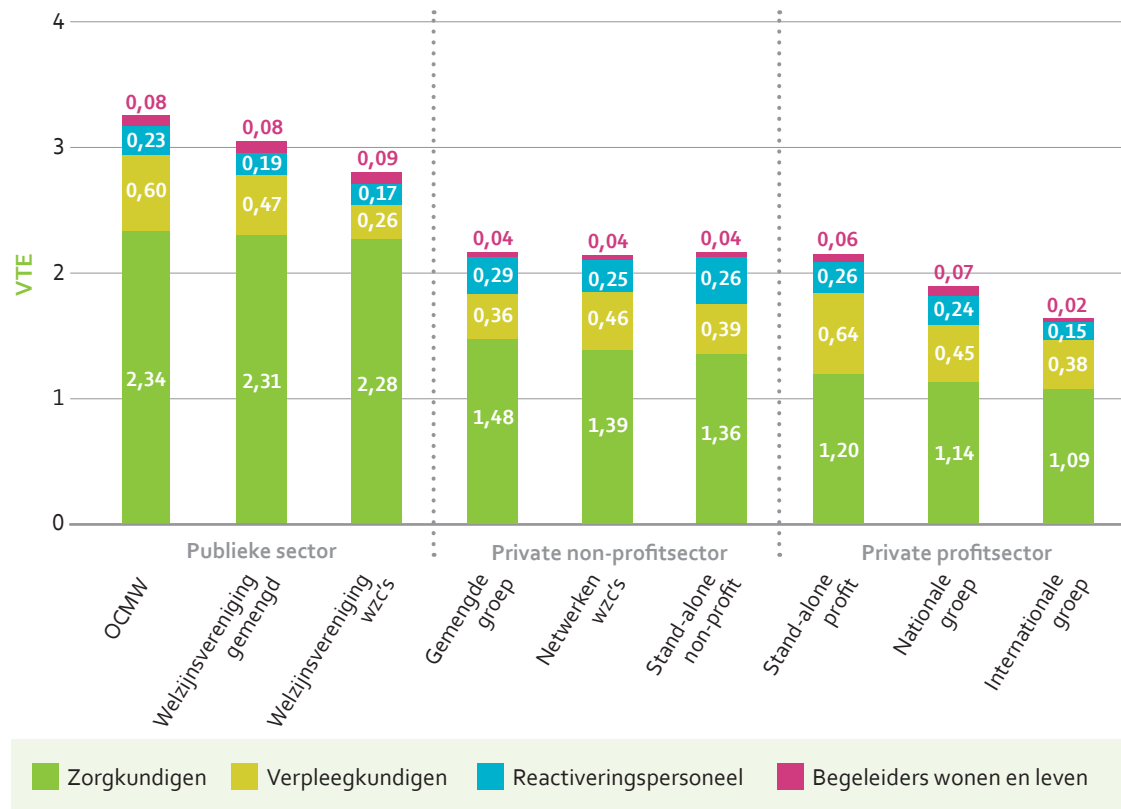
¹⁰⁷ Dat wordt mogelijk verklaard door verschillen in zorgzwaarte tussen de sectoren. De wzc's van de non-profit- en profitsector hebben een groter aandeel van zwaar zorgbehoevenden en dus een zwaardere financieringsnorm voor het basisnormpersoneel. Daardoor bestaat er minder ruimte voor bovennormpersoneel.

De verdere indeling naar de negen types wzc's geeft een genuanceerder beeld van het bovennormpersoneel in de drie sectoren. De types in de publieke en de profitsector verschillen onderling wat betreft de inzet van bovennormpersoneel, terwijl de types in de non-profitsector een gelijkaardig aantal VTE bovennormpersoneel inzetten, namelijk 2,2 VTE per 30 bewoners (zie [volgende grafiek](#)).

In de publieke sector, en ook over alle types heen, zetten de OCMW's gemiddeld het meeste bovennormpersoneel in, namelijk 3,3 VTE. Welzijnsverenigingen gemengd stellen gemiddeld 3,1 VTE bovennormpersoneel tewerk en welzijnsverenigingen wzc's 2,8 VTE.

In de stand-alones profit werken gemiddeld 2,2 VTE meer dan het normpersoneel, wat overeenkomt met de non-profitsector. De nationale groepen zetten gemiddeld 1,9 VTE bovennormpersoneel in en de internationale groepen ten slotte het minste aantal VTE, namelijk 1,6 VTE.

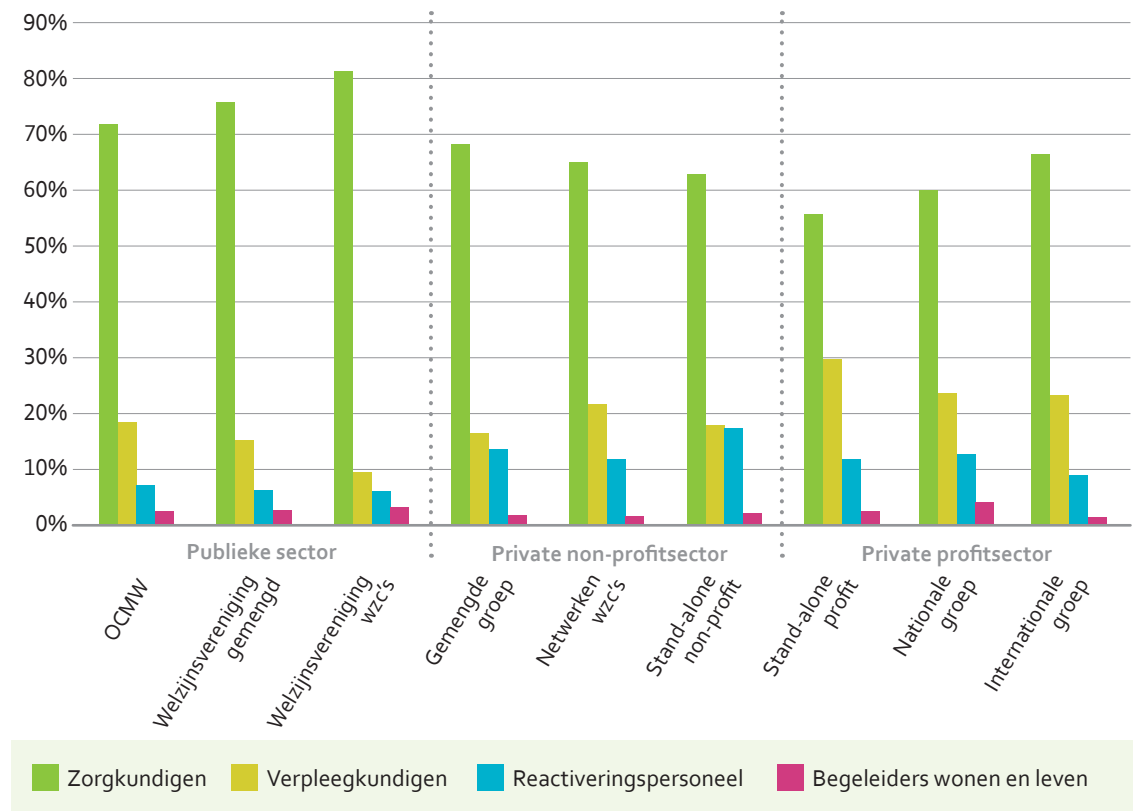
Grafiek 28 – Gemiddeld aantal VTE bovennormpersoneel per 30 bewoners volgens type

Bron: Rekenhof

De verhouding tussen het aantal VTE zorgkundigen en verpleegkundigen als bovennormpersoneel, is het meest uiteenlopend bij welzijnsverenigingen wzc's en stand-alones profit. Bij het eerste type bestaat 81,4% van het bovennormpersoneel uit zorgkundigen en 9,4% uit verpleegkundigen, terwijl dat bij het tweede type respectievelijk 55,7% en 29,8% is (zie [volgende grafiek](#)).

Grafiek 29 – Aandeel van elke personeelscategorie binnen bovennormpersoneel volgens type

Bron: Rekenhof

6.2.3 Verklarend model van personeelsinzet

Verschillende factoren kunnen een rol spelen bij het aantal personeelsleden dat een wzc inzet, zoals het aantal effectieve bewoners¹⁰⁸, de zorgbehoevendheid van de bewoners¹⁰⁹ en de dagprijs. Voornamelijk het aantal bewoners en hun zorgbehoevendheid zijn hier belangrijk omdat zij de parameters vormen waarmee het basisnormpersoneel bepaald wordt dat een wzc minimaal dient in te zetten. Om een accuraat besluit te kunnen formuleren over eventuele verschillen in personeelsinzet tussen de sectoren en types wzc's, moeten die factoren mee in rekening worden gebracht. Aan de hand van lineaire regressieanalyses heeft het Rekenhof onderzocht welke factoren de personeelsinzet het meeste bepalen en of er, gecontroleerd voor die factoren, substantiële verschillen

¹⁰⁸ Aangezien zelden alle erkende woongelegenheden van een wzc bezet worden gedurende de gehele referentieperiode, is het gemiddeld aantal bewoners op dagelijkse basis gedurende de referentieperiode een betere maat om de grootte van een wzc te meten dan het aantal erkende plaatsen (zie ook [3.2.1](#)).

¹⁰⁹ Voor elk wzc werd de zorgzwaarte berekend als het aandeel zwaar zorgbehoevende bewoners ten opzichte van het totaal aantal bewoners (zie [bijlage 1](#) voor meer uitleg over de methodologie). De gemiddelde zorgzwaarte van de Vlaamse wzc's bedraagt 81,4%.

bestaan tussen de sectoren en de types wzc's (zie [bijlage 1](#) voor meer uitleg over de methodologie en de resultatentabellen van de regressieanalyses).

Sector

De analyses tonen dat de personeelsinzet in een wzc inderdaad voornamelijk bepaald wordt door het aantal bewoners in dat wzc en in tweede instantie (vooral voor het aantal VTE verpleegkundigen en reactiveringspersoneel) door het aandeel zwaar zorgbehoevenden onder die bewoners. Maar zelfs als rekening gehouden wordt met die twee belangrijkste parameters, blijkt uit de analyse van het Rekenhof echter ook de sector waartoe een wzc behoort, verband te houden met de personeelsinzet. Publieke wzc's zetten het meest personeel in, gevolgd door de wzc's in de non-profitsector, terwijl de wzc's in de profitsector de laagste personeelsinzet hebben. De hoge verklaarde variantie¹¹⁰ van de modellen bevestigt dat het overgrote deel van de verschillen in personeelsinzet verklaard kan worden door het aantal bewoners, de zorgzwaarte en de sector. De dagprijs heeft geen invloed op de personeelsinzet.

De analyses van de vier personeelscategorieën apart leiden tot de volgende vaststellingen, vertaald in tabel 10:

- De wzc's van de profitsector zetten minder verpleegkundigen in dan de publieke en de non-profitsector, die op dat vlak niet significant verschillen van elkaar.
- Wat zorgkundigen betreft, is er in de publieke wzc's een hogere personeelsinzet dan in de non-profit- en de profitsector. De non-profit wzc's stellen op hun beurt ook meer zorgkundigen tewerk dan de profit wzc's.
- In de wzc's van de non-profitsector werkt het meest reactiveringspersoneel, gevolgd door de publieke wzc's waar minder activeringspersoneel werkt. De profitsector zet het minste reactiveringspersoneel in.
- De publieke sector zet meer begeleiders wonen en leven in dan de non-profit- en de profitsector, die op dat vlak niet significant verschillen van elkaar.

De onderstaande tabel toont de verschillen tussen de drie sectoren in het aantal VTE personeelsinzet in een wzc, als het aantal bewoners, de zorgzwaartegraad en de dagprijs gelijk gehouden worden. De cijfers in de tabel betreffen de extra personeelsinzet in de non-profit en publieke wzc's ten opzichte van de personeelsinzet in de profit wzc's (en dus niet ten opzichte van het basisnormpersoneel).

Tabel 10 – Vergelijking tussen de sectoren van het totaal aantal VTE personeelsinzet in een wzc

	Totaal personeel	Verpleegkundigen	Zorgkundigen	Reactiveringspersoneel	Begeleiders wonen en leven
Profit	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Non-profit	+2,6 VTE	+0,5 VTE	+1,4 VTE	+0,7 VTE	-0,03 VTE
Publiek	+6,5 VTE	+0,9 VTE	+5,0 VTE	+0,4 VTE	+0,2 VTE

Bron: Rekenhof

¹¹⁰ R² ligt tussen 0.69 en 0.96 (zie [bijlage 1](#) voor meer uitleg over de methodologie).

Type

Een herhaling van de analyses waarbij de wzc's ingedeeld zijn volgens type, in plaats van volgens sector, toont aan dat de OCMW's de hoogste personeelsinzet hebben en de internationale groepen de laagste personeelsinzet. In de onderstaande tabel wordt de extra personeelsinzet telkens weer gegeven ten opzichte van de internationale groep als basis¹¹¹.

Tabel 11 – Vergelijking tussen de types van het totaal aantal VTE personeelsinzet in een wzc

	Totaal personeel
Internationale groep	Basis
Nationale groep	+2,4 VTE
Gemengde groep	+4,0 VTE
Stand-alone non-profit	+4,0 VTE
Netwerk wzc's	+4,5 VTE
Stand-alone profit	+4,9 VTE
Welzijnsvereniging gemengd	+7,0 VTE
Welzijnsvereniging wzc's	+7,6 VTE
OCMW	+8,8 VTE

Bron: Rekenhof

Het Rekenhof heeft daarna onderzocht of de types die tot één sector behoren, onderling verschillen qua inzet van personeelscategorieën. Uit die analyses blijkt opnieuw dat het aantal bewoners grotendeels bepaalt hoeveel VTE personeel in een wzc werkt. Het aantal VTE verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel stijgt bovendien als de mate van hulpbehoefendheid van de bewoners stijgt.

In de publieke sector zetten de OCMW's en de welzijnsverenigingen wzc's ongeveer evenveel personeel in, net zoals de welzijnsverenigingen gemengd en de welzijnsverenigingen wzc's ongeveer evenveel personeel inzetten. De welzijnsverenigingen gemengd stellen wel minder personeel tewerk dan de OCMW's, en dat komt vooral tot uiting door minder reactiveringspersoneel. Het is opvallend dat in de publieke sector de dagprijs een significante rol speelt in de personeelsinzet: hoe lager de dagprijs van een wzc, hoe meer VTE verpleegkundigen en begeleiders wonen en leven tewerkgesteld worden. Dat verband geldt niet voor de zorgkundigen en het reactiveringspersoneel.

De drie types in de non-profitsector verschillen onderling niet van elkaar qua personeelsinzet, uitgezonderd het aantal VTE verpleegkundigen: de netwerken wzc's zetten meer verpleegkundigen dan de stand-alones non-profit en de gemengde groepen. De dagprijs heeft geen invloed op het personeel dat tewerkgesteld wordt in de non-profit wzc's.

¹¹¹ Verschillen niet significant van elkaar:

- gemengde groep - stand-alone non-profit - netwerken wzc's - stand-alone profit,
- welzijnsvereniging gemengd - welzijnsvereniging wzc's,
- welzijnsvereniging wzc's en OCMW.

Bij de profitsector komen wel duidelijke verschillen naar voren tussen de drie types. Zowel de nationale groepen als de stand-alones profit zetten meer verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel in dan de internationale groepen. De nationale groepen stellen ook meer begeleiders wonen en leven tewerk dan de internationale groepen. Ook in de profitsector bestaat er een verband tussen de dagprijs en het aantal VTE: hoe hoger de dagprijs, hoe meer zorgkundigen er ingezet worden.

6.3 Casestudies personeelsaanwezigheid

Personeel

Het Rekenhof heeft aan de geselecteerde wzc's gevraagd om voor twee referentieperiodes een overzicht te geven van het door hen tewerkgestelde personeel in de volgende personeelscategorieën¹¹²:

- verpleegkundig personeel,
- zorgkundig personeel,
- reactiveringspersoneel,
- begeleiders wonen en leven (animatoren),
- onderhoudspersoneel (geen keukenpersoneel),
- logistieke medewerkers (alle logistieke medewerkers, dus niet alleen de *logistieke medewerkers in de zorg* die sinds 1 juli 2021 kunnen gefinancierd worden door de Vlaamse overheid).

De wzc's gaven voor elk personeelslid de tewerkstellingsperiode, het werkregime en de werkelijk gepresteerde uren/dagen weer. De werkelijk gepresteerde uren/dagen zijn die uren/dagen waarop effectief prestaties op de werkvloer zijn geleverd, dus exclusief jaarlijkse vakantie, gelijkgestelde periodes en andere afwezigheden wegens ziekte, allerhande verloven zoals zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, etc. Op basis van die gegevens berekende het Rekenhof de (theoretische) VTE op jaarbasis, alsook de effectieve aanwezigheid op jaarbasis. Hierna volgt per onderzocht wzc een overzicht van enkele algemene gegevens¹¹³: gemiddeld aantal bewoners, gemiddelde zorgzwaartegraad en gemiddelde dagprijs¹¹⁴. Per wzc heeft het Rekenhof, op basis van de verschaft personeelsgegevens, een overzichtstabel gemaakt van het totale aantal beschikbare VTE voor het zorgpersoneel (verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel), de begeleiders wonen en leven en de logistieke medewerkers, en hun effectieve aanwezigheid op de werkvloer. Een tweede tabel toont de personeelsaanwezigheid van die personeelscategorieën per 30 bewoners. De personeelsnorm voor de referentieperiode is per 30 bewoners 5 verpleegkundigen, 5 zorgkundigen en 1,1 reactiveringspersoneel¹¹⁵, waarbij maximum 20% van de verpleegkundigen mag vervangen worden door personen met andere kwalificaties en die 20% kan worden verhoogd tot 30% als er minstens 7 VTE verpleegkundigen werken.

Het Rekenhof berekende de personeelsaanwezigheid op basis van door de wzc's verschaft gegevens, waarvan het de correctheid niet heeft onderzocht. Bij de interpretatie van de resultaten dient de nodige omzichtigheid aan de dag te worden gelegd. Eerst en vooral gaat het om een zeer beperkte selectie van slechts 9 wzc's op een totaal van 823. De cases zijn illustratief en niet noodzakelijk representatief voor hun type. De bevraagde wzc's zijn ook verschillend qua grootte,

¹¹² 1 juli 2021 tot 30 juni 2022 en 1 juli 2022 tot 30 juni 2023.

¹¹³ De algemene gegevens betreffen de eerste referentieperiode. De algemene gegevens voor de tweede referentieperiode waren bij de opmaak van dit verslag nog niet beschikbaar.

¹¹⁴ De gemiddelde dagprijs wordt bij benadering weergegeven om de anonimiteit van de bevraagde wzc's te waarborgen.

¹¹⁵ 1,1 is de som van 1 VTE kine, ergo of logo en 0,1 VTE reactiveringspersoneel.

gemiddeld aantal bewoners, etc. De berekeningen hebben bovendien maar betrekking op één referentieperiode en betreffen als het ware één momentopname, waarbij een (tijdelijke verhoogde) afwezigheid van personeel (wegens bijvoorbeeld zwangerschap of langdurige ziekte) een directe invloed kan hebben op het percentage effectieve aanwezigheid. Er mogen dan ook geen voorbarige conclusies uit de berekening worden getrokken.

Vrijwilligers

Het Rekenhof heeft ook gepeild naar de aanwezigheid van vrijwilligers binnen de werking van de wzc's. Vrijwilligerswerking is een federale bevoegdheid en wordt geregeld door de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers. Er is sprake van vrijwilligerswerk bij een onbezoldigde activiteit die onverplicht wordt verricht voor een feitelijke vereniging of een private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk. In principe kunnen dus enkel vrijwilligers werkzaam zijn in de publieke sector en in de non-profitsector. Naar aanleiding van de coronacrisis en de personeelsschaarste in de zorgsector werd de regelgeving aangepast en kan ook de profitsector vrijwilligers inzetten voor zijn werking¹¹⁶. Die tijdelijke uitzonderingsmaatregel vond ingang vanaf 1 mei 2020 en werd tot 30 september 2023 periodiek verlengd.

Elk bevraagd wzc doet een beroep op vrijwilligers. De vrijwilligers worden daarvoor niet vergoed¹¹⁷. De taken die ze uitvoeren, zijn zeer divers en behelzen onder meer hulp bij excursies en activiteiten, begeleiding naar het ziekenhuis, opening cafetaria en ontbijtbegeleiding.

De vrijwilligerswerking wordt door elk wzc enorm gewaardeerd en beschouwd als een onontbeerlijke aanvulling op de reguliere werking.

6.3.1 Publieke sector

Welzijnsvereniging gemengd

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 88,4. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 92,0%. De gemiddelde dagprijs was bij benadering 63 euro. In het wzc waren 80 vrijwilligers actief.

Het wzc deed een beroep op zelfstandig verpleegkundigen voor 1 VTE. Er waren geen logistieke medewerkers werkzaam. Ongeveer 16% van het zorgpersoneel is vastbenoemd.

¹¹⁶ Koninklijk besluit nr. 24 tot tijdelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers tot de organisaties die door de bevoegde overheid zijn erkend voor de bijstand aan en de zorg voor bejaarden en voor de opvang en de huisvesting van bejaarden in de private commerciële sector.

¹¹⁷ De wzc's die met vrijwilligers werken, kunnen al dan niet in een kostenvergoeding voorzien voor kosten die de vrijwilliger voor de organisatie maakt. De kostenvergoeding bestaat dan uit de integrale terugbetaling van de reële kosten of de uitbetaling van een forfaitair bedrag.

Enkel in de case welzijnsvereniging gemengd krijgen vrijwilligers in de cafetaria een forfaitaire vergoeding. In de case OCMW krijgen de vrijwilligers een kostenvergoeding.

Tabel 12 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	17,5	12,4	27,6	19,5	5,5	4,3	2,0	1,8		
Vastbenoemd	2,6	1,7	6,2	3,9	0,8	0,6	0,7	0,5		
Projectstaffing	0,9	0,9								
Studenten			1,1	1,1	0,2	0,2	0	0		
Totaal	21,0	15,0	34,9	25,5	6,5	5,5	2,7	2,3	0	0

Bron: Rekenhof

Het wzc stelde 19,9 VTE zorgpersoneel tewerk per 30 bewoners, ruim boven de basisnorm. Het aanwezigheidspercentage van het zorgpersoneel bedroeg ruim 72%.

Tabel 13 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5,0	7,1	5,1	71,6
Zorgkundigen	5,0	11,7	8,3	71,4
Reactivering	1,1	1,1	1,0	89,7
Totaal zorgpersoneel		19,9	14,4	72,4
Wonen en leven		2,2	1,7	77,8
Logistiek		/	/	
Totaal		22,1	16,1	73,0

Bron: Rekenhof

Welzijnsvereniging wzc's

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 161,1. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 84,3%. De gemiddelde dagprijs was ongeveer 57 euro. In het wzc waren 83 vrijwilligers actief.

Het wzc heeft in de referentieperiode in beperkte mate een beroep gedaan op zelfstandig en interim verpleegkundig personeel. Ruim de helft van het verplegend personeel is vastbenoemd.

Tabel 14 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	10,3	8,0	49,4	35,0	8,3	5,5	2,3	1,8	0,1	0,1
Vastbenoemd	11,4	8,3								
Interim	0,3	0,3	0,3	0,3						
Projectstaffing	0,6	0,6								
Studenten			2,0	2,0						
Totaal	22,6	17,2	51,7	37,3	8,3	5,5	2,3	1,8	0,1	0,1

Bron: Rekenhof

In het wzc was 15,3 VTE zorgkundig personeel aanwezig. Het aanwezigheidspercentage bedroeg 73%. Het wzc voldoet aan de basisnorm van 5 VTE verpleegkundig personeel door toepassing van de regel dat maximum 20% van de verpleegkundigen kan vervangen worden door een persoon met andere kwalificaties.

Tabel 15 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5,0	4,2	3,3	77,8
Zorgkundigen	5,0	9,6	6,9	72,1
Reactivering	1,1	1,5	1,0	66,7
Totaal zorgpersoneel		15,3	11,2	73,1
Wonen en leven		0,4	0,3	81,0
Logistiek		0,02	0,02	100
Totaal		15,8	11,6	73,4

Bron: Rekenhof

OCMW

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 173,1. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 91%. De gemiddelde dagprijs schommelt rond 60 euro. In het wzc waren 40 vrijwilligers actief.

Het wzc heeft in de referentieperiode in beperkte mate een beroep gedaan op interim verpleegkundig personeel. Bijna 30% van het zorgpersoneel is vastbenoemd.

Tabel 16 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	16,5	12,5	41,9	28,3	7,2	5,5	2,6	1,5	0,7	0,7
Vastbenoemd	10,5	7,4	15,1	10,2	5,7	4,4	0,5	0,4		
Interim	0,4	0,4								
Zelfstandig/ projectstaffing										
Studenten			1,9	1,9						
Totaal	27,4	20,4	58,9	40,5	12,9	9,9	3,1	1,9	0,7	0,7

Bron: Rekenhof

In het wzc was 17,2 VTE zorgkundig personeel werkzaam. Het aanwezigheidspercentage bedroeg ruim 71%. Het wzc voldoet aan de basisnorm van 5 VTE verpleegkundig personeel door toepassing van de regel dat maximum 20% van de verpleegkundigen kan vervangen worden door een persoon met andere kwalificaties.

Tabel 17 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	4,8	3,5	74,3
Zorgkundigen	5	10,2	7,0	68,8
Reactivering	1,1	2,2	1,7	77,7
Totaal zorgpersoneel		17,2	12,2	71,5
Wonen en leven		0,5	0,3	60,4
Logistiek		0,1	0,1	100
Totaal		17,8	12,6	71,3

Bron: Rekenhof

6.3.2 Non-profitsector

Gemengde groep

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 113,4. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 79%. De gemiddelde dagprijs was ongeveer 65 euro. In het wzc waren 36 vrijwilligers actief.

Het wzc stelde in de referentieperiode ruim 2 VTE interim verpleegkundig personeel tewerk. Er waren ook 4 VTE logistieke medewerkers werkzaam.

Tabel 18 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	17,0	10,9	37,7	26,1	10,2	7,6	3,1	2,2	4,1	2,7
Interim	2,0	2,0								
Studenten			3,1	3,1						
Totaal	19,0	12,9	40,8	29,2	10,2	7,6	3,1	2,2	4,1	2,7

Bron: Rekenhof

Het VTE zorgkundig personeel bedroeg 18,5, waarmee ruim aan de basisnorm werd voldaan. Het aanwezigheidspercentage voor het zorgkundig personeel was bijna 71%.

Tabel 19 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	5,0	3,4	67,7
Zorgkundigen	5	10,8	7,7	71,7
Reactivering	1,1	2,7	2,0	74,1
Totaal zorgpersoneel		18,5	13,1	70,9
Wonen en leven		0,8	0,6	69,9
Logistiek		1,1	0,7	63,6
Totaal		20,5	14,4	70,3

Bron: Rekenhof

Netwerk wzc's

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 141,7. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 83,2%. De gemiddelde dagprijs was ongeveer 64 euro. In het wzc waren 40 vrijwilligers actief.

Het wzc deed in beperkte mate een beroep op interim personeel, zowel voor verpleegkundigen als voor zorgkundigen.

Tabel 20 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	21,0	13,8	35,0	23,1	6,1	3,7	2,8	2,3	1,5	1,3
Interim	0,1	0,1	0,2	0,2						
Studenten									0,3	0,3
Totaal	21,1	13,9	35,2	23,3	6,1	3,7	2,8	2,3	1,8	1,6

Bron: Rekenhof

Het wzc stelde 13,3 VTE zorgpersoneel tewerk. Het wzc voldoet aan de basisnorm van 5 VTE verpleegkundig personeel door toepassing van de regel dat maximum 20% van de verpleegkundigen kan vervangen worden door een persoon met andere kwalificaties. Het aanwezigheidspercentage bedroeg voor het zorgpersoneel ruim 65%.

Tabel 21 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	4,5	2,9	65,5
Zorgkundigen	5	7,5	4,9	66,1
Reactivering	1,1	1,3	0,8	60,9
Totaal zorgpersoneel		13,3	8,6	65,4
Wonen en leven		0,6	0,5	83,1
Logistiek		0,4	0,3	86,8
Totaal		14,3	9,5	66,7

Bron: Rekenhof

*Stand-alone non-profit***Algemene gegevens**

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 101,7. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 94,8%. De gemiddelde dagprijs was rond de 60 euro. In het wzc waren 45 vrijwilligers actief.

Het wzc deed in de referentieperiode geen beroep op zelfstandig of interim personeel. Het stelde ruim 12 VTE logistiek personeel tewerk.

Tabel 22 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	12,0	8,8	32,4	24,4	7,5	5,5	1,3	1,2	12,4	9,0
Studenten			2,1	2,1					2,1	2,1
Totaal	12,0	8,8	34,5	26,5	7,5	5,5	1,3	1,2	14,5	11,1

Bron: Rekenhof

Het VTE zorgpersoneel bedroeg 15,9. Het aanwezigheidspercentage was ruim 75%. Het wzc voldoet aan de basisnorm van 5 VTE verpleegkundig personeel door toepassing van de regel dat maximum 20% van de verpleegkundigen kan vervangen worden door een persoon met andere kwalificaties en tot 30% als er minstens 7 VTE verpleegkundigen werken.

Tabel 23 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	3,5	2,6	73,4
Zorgkundigen	5	10,2	7,8	76,9
Reactivering	1,1	2,2	1,6	73,8
Totaal zorgpersoneel		15,9	12,1	75,7
Wonen en leven		0,4	0,4	92,1
Logistiek		4,3	3,3	76,9
Totaal		20,6	15,8	76,3

Bron: Rekenhof

6.3.3 Profitsector

Internationale groep

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 28. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 89,2%. De gemiddelde dagprijs was ongeveer 60 euro. In het wzc waren 13 vrijwilligers actief.

Het wzc deed in beperkte mate een beroep op interim verpleegkundig personeel.

Tabel 24 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	7,0	5,7	6,7	4,0	1,0	0,9	0,5	0,4	0,3	0,3
Interim	0,1	0,1								
Totaal	7,1	5,8	6,7	4,0	1,0	0,9	0,5	0,4	0,3	0,3

Bron: Rekenhof

Het VTE zorgpersoneel bedroeg 15,7, waarmee ruim aan de basisnorm werd voldaan. Het aanwezigheidspercentage was ruim 72%.

Tabel 25 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	7,5	6,1	81,5
Zorgkundigen	5	7,1	4,3	60,4
Reactivering	1,1	1,1	1,0	89,5
Totaal zorgpersoneel		15,7	11,4	72,5
Wonen en leven		0,5	0,4	75,9
Logistiek		0,3	0,3	100
Totaal		16,5	12,1	73,1

Bron: Rekenhof

Nationale groep

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 91,2. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 74,1%. De gemiddelde dagprijs was ongeveer 60 euro. In het wzc waren 31 vrijwilligers actief.

Het wzc deed geen beroep op zelfstandig of interim personeel.

Tabel 26 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	11,4	9,1	17,0	13,4	2,9	2,1	4,4	2,0	1,9	1,6
Totaal	11,4	9,0	17,0	13,4	2,9	2,1	4,4	2,0	1,9	1,6

Bron: Rekenhof

Het wzc stelde 10,3 VTE zorgpersoneel tewerk. Het aanwezigheidspercentage was 78%.

Tabel 27 – Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	3,8	3,0	78,9
Zorgkundigen	5	5,6	4,4	78,6
Reactivering	1,1	0,9	0,7	71,3
Totaal zorgpersoneel		10,3	8,1	78,0
Wonen en leven		0,7	0,7	94,3
Logistiek		0,6	0,5	83,9
Totaal		11,6	9,3	79,3

Bron: Rekenhof

Stand-alone profit¹¹⁸

Algemene gegevens

Tijdens de referentieperiode bedroeg het gemiddeld aantal bewoners 121,1. De gemiddelde zorgzwaartegraad bedroeg 83,8%. De gemiddelde dagprijs was rond 70 euro. In het wzc waren 27 vrijwilligers actief.

Het wzc deed in beperkte mate een beroep op interim verpleegkundig personeel. Er waren ruim 4 VTE logistieke medewerkers actief.

Tabel 28 – Aantal beschikbare VTE per personeelscategorie en effectieve aanwezigheid op de werkvloer

	Verpleegkundigen		Zorgkundigen		Reactivering		Wonen en leven		Logistiek	
	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff	VTE	VTE eff
Contractueel	21,0	14,7	39,1	29,9	4,4	3,9	1,6	1,2	4,4	4,0
Interim	0,4	0,4								
Studenten			1,0	1,0					0,1	0,1
Totaal	21,4	15,2	40,1	30,9	4,4	3,9	1,6	1,2	4,5	4,1

Bron: Rekenhof

Het VTE zorgpersoneel bedroeg in de referentieperiode 16,3, waarmee ruim aan de basisnorm werd voldaan. Het aanwezigheidspercentage was bijna 76%.

¹¹⁸ Dit bevestigd wzc kon geen exacte cijfers verschaffen over de effectieve personeelsaanwezigheid. Van de verkregen cijfers werd daarom in samenspraak met het wzc een forfaitaire vermindering toegepast.

Tabel 29 – *Personeelsinzet in VTE per 30 bewoners*

	Norm	VTE	VTE effectief aanwezig	% effectief aanwezig
Verpleegkundigen	5	5,3	3,8	71,1
Zorgkundigen	5	9,9	7,6	77,1
Reactivering	1,1	1,1	1,0	88,1
Totaal zorgpersoneel		16,3	12,4	75,8
Wonen en leven		0,4	0,3	75,0
Logistiek		1,1	1,0	92,8
Totaal		17,8	13,7	76,8

Bron: Rekenhof

6.4 Bezorgdheden van de wzc's

Tijdens de plaatsbezoeken heeft het Rekenhof enkele bezorgdheden van de wzc's opgevangen, vaak gelijkaardig van aard. Hoewel ze buiten de scope van dit onderzoek vallen, wil het Rekenhof ze toch meegeven.

In eerste instantie heeft de sector last van een negatieve beeldvorming. Gecombineerd met de krapte op de arbeidsmarkt, maakt dat het zeer moeilijk om gekwalificeerd personeel te vinden. Vooral het zorgen voor de continue aanwezigheid van een verpleegkundige is uitdagend. Om aan de normen te blijven voldoen, moeten wzc's de tekorten opvullen met duur interimpersoneel of zelfstandigen. Sommige wzc's zagen de kosten voor interimpersoneel verhogen met factor 10. Kortdurend personeel vormt bovendien geen band met de bewoners. Sommige wzc's zien een oplossing in een verbod op zelfstandige projectverpleegkundigen en interimarbeid en even door de zure appel bijten, andere zien daar geen heil in. Sommige wzc's zien de inzet van buitenlands personeel als een oplossing, maar er zijn evenzeer tegenstanders vanwege de taalbarrière. Andere wzc's opperen om zorgkundigen en verpleegkundigen toe te staan structureel meer (dan voltijds) te werken. De opleidingstrajecten waarbij een zorgkundige zich kan omscholen tot een verpleegkundige, worden toegejuicht, maar leiden vaak tot de uitstroom van het personeelslid nadat het diploma werd behaald.

De meeste wzc's vinden de personeelsnormen en dus de diplomavereisten te strikt of niet meer van deze tijd. Zo werd tijdens een gesprek gesuggereerd dat er behoefte is aan een tussenvorm tussen verpleegkundige en zorgkundige. Voor sommige taken zijn verpleegkundigen overgekwalificeerd. Veel wzc's vinden dat sommige taken, zoals hulp bij de maaltijden, door logistiek personeel mogelijk zou moeten zijn, aangezien de naaste familie wel mag helpen bij de maaltijd.

Daarnaast betreuren de wzc's dat in de BTZ-financiering de anciënniteit voor verpleegkundigen is afgetopt op 16 jaar en voor zorgkundigen en reactiveringspersoneel op 12 jaar. De anciënniteit van interimpersoneel wordt niet in rekening gebracht bij de berekening van de financiering. Die noodoplossing is dus niet alleen duur, maar wordt dan ook nog eens minder gefinancierd dan het regulier personeel. Er is weerstand om de IF.IC-financiering in te kantelen in de BTZ, aangezien die financiering alleen ontvangen wordt voor bezette plaatsen.

Hoofdstuk 7

Algemene conclusies

Het Rekenhof analyseerde in eerste instantie de kosten- en opbrengstenstructuur van de inrichtende machten van de Vlaamse wzc's voor het boekjaar 2021. Het stelde verschillen vast tussen de negen types wzc's op het vlak van dagprijzen, basistegemoetkoming zorg (BTZ), infrastructuursubsidies en eigendomsstructuren. De gewogen gemiddelde dagprijzen zijn het hoogst bij de internationale en nationale groepen van de profitsector. De BTZ (die het wzc factureert aan de zorgkas van de bewoner) is in de profitsector lager dan in de publieke en non-profitsector. Dat kan verklaard worden door de lagere gemiddelde zorgzwaarte en de lagere inzet van zorgpersoneel bij sommige types in de profitsector. De infrastructuursubsidies werden vóór 2018 vaker verkregen in de publieke sector. Die financiering wordt in resultaat genomen over de afschrijvingsduur van het vastgoed en zal bijgevolg nog een aantal jaren de financiële cijfers van de wzc's beïnvloeden. Ook de eigendomsstructuren zijn zeer verschillend naargelang het type wzc, wat een impact kan hebben op de dagprijs. Zo zijn in de publieke sector de OCMW's in 77% van de gevallen zelf eigenaar van het vastgoed, in de non-profitsector is bijvoorbeeld 58% van de stand-alones zelf eigenaar van het vastgoed, terwijl er in de profitsector bijna geen wzc's zelf eigenaar zijn van het vastgoed.

Daarnaast voerde het Rekenhof een analyse uit op de rekeningen van de inrichtende machten van de Vlaamse wzc's over de boekjaren 2019-2022. Wat betreft de opbrengstenposten, is de verschillende verhouding bij de diverse types tussen de omzet enerzijds en de subsidies en overige bedrijfsopbrengsten anderzijds voornamelijk te verklaren door een verschil in aanrekeningsregels en door de andere activiteiten dan ouderenzorg die sommige types wzc's voeren. Aan kostenzijde zijn de personeelskosten en de diensten en diverse goederen de belangrijkste posten. Lokale besturen en OCMW's die hun (woon)zorgactiviteiten willen verzelfstandigen, detacheren in vele gevallen hun wzc-personeel naar welzijnsverenigingen. Die kosten worden daar als diensten geboekt en niet als personeelskosten, waardoor het aandeel van de diensten gemiddeld gezien hoger ligt bij de welzijnsverenigingen. Het aandeel van de personeelskosten is het laagst in de profitsector. Dat is mogelijk te verklaren door de lagere personeelsinzet in vergelijking met andere sectoren, maar wordt ook vertekend door het hoger dan gemiddelde aandeel van de diensten en diverse goederen in de profitsector. Inrichtende machten uit de profitsector die hun vastgoed huren, rekenen die kost namelijk aan op de diensten en diverse goederen.

Bij de OCMW's en internationale groepen situeren zich het hoogste aantal inrichtende machten die verlies maken. Bovendien evolueerden de resultaten van de meeste types vooral in 2021 en 2022 negatief. In 2022 had meer dan 50% van de inrichtende machten per type een slechter resultaat dan in 2021, met uitzondering van de nationale groepen. De wzc's uit de profitsector en voornamelijk de internationale groepen scoren gemiddeld gezien het slechtst op het vlak van liquiditeit, solvabiliteit en rendabiliteit. Qua rendabiliteit scoren ook de OCMW's niet goed. Het is echter belangrijk om rekening te houden met de groepsstructuur van de verschillende inrichtende machten. Een slechte ratio op niveau van de individuele inrichtende macht is mogelijk niet problematisch als de inrichtende macht behoort tot een gezonde groep of financieel gesteund wordt door een gemeente of OCMW.

Wat betreft de inzet van zorgpersoneel, berekende het Rekenhof dat er 33.752 VTE in de wzc's werkten tijdens de periode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022 in de personeelscategorieën die de Vlaamse overheid subsidieert. Ongeveer de helft ervan bestaat uit zorgkundigen, een derde uit verpleegkundigen en een tiende uit reactiveringspersoneel. In verhouding tot het aantal bewoners komt dat neer op gemiddeld 13 VTE personeelsinzet per 30 bewoners. Daarvan is gemiddeld 2,4 VTE, of bijna een vijfde, bovennormpersoneel. Voornamelijk zorgkundigen worden aangeworven als extra personeel, namelijk gemiddeld 1,5 VTE per 30 bewoners. Het Rekenhof beschikte alleen over de personeelsgegevens in de RaaS-tool van het Departement Zorg, waardoor bijvoorbeeld het niet-zorgpersoneel ontbreekt, alsook het personeel dat de federale overheid subsidieert (sociale Maribel). Het totale aantal VTE werkzaam in de Vlaamse wzc's wordt dus onderschat, waardoor de resultaten eerder als richtinggevend beschouwd moeten worden.

De publieke sector zet het meeste personeel in met gemiddeld 13,9 VTE per 30 bewoners, tegenover gemiddeld 13,2 VTE in de non-profitsector en gemiddeld 11,8 VTE in de profitsector. Elke sector voldoet daarmee aan de door de Vlaamse overheid opgelegde personeelsnorm. In de publieke sector werken qua personeelscategorieën verhoudingsgewijs meer zorgkundigen en begeleiders wonen en leven (de vroegere animatoren), terwijl in de non-profitsector meer reactiveringspersoneel werkt. Wanneer rekening wordt gehouden met de dagprijs van de wzc's en het aantal bewoners en hun zorgbehoefte, bevestigt de analyse van het Rekenhof de verschillen in personeelsinzet tussen de drie sectoren: in een publiek wzc werken gemiddeld 6,5 VTE meer dan in de profitsector en gemiddeld 3,9 VTE meer dan in de non-profitsector. De non-profit wzc's stellen gemiddeld 2,6 VTE meer tewerk dan de profit wzc's.

Het Rekenhof onderzocht ook of de types die tot één sector behoren, onderling verschillen qua inzet van de vier personeelscategorieën. De non-profit wzc's bleken onderling weinig te verschillen. Ook in de publieke wzc's is de personeelsinzet bij de drie types gelijkaardig. De profitsector toont de grootste onderlinge verschillen. Zowel de nationale groepen als de stand-alones profit zetten gemiddeld meer verpleegkundigen, zorgkundigen en reactiveringspersoneel in dan de internationale groepen. De nationale groepen stellen gemiddeld ook meer begeleiders wonen en leven tewerk dan de internationale groepen. Uit de vergelijking van alle negen types bleek dat in de stand-alones profit ongeveer evenveel personeel werkt als in de non-profitsector.

Uit de plaatsbezoeken bij een selectie van negen wzc's bleek dat de effectieve aanwezigheid van het totaal bevraagde personeel gemiddeld rond de 73% ligt, met als uitschieters 67% en 79%. De wzc's doen in beperkte mate een beroep op zelfstandig en interim personeel. Elk wzc doet een beroep op vrijwilligers, van wie de inzet enorm wordt gewaardeerd.

Het Rekenhof wijst erop dat de indeling in de verschillende types vertekend kan zijn door de afwezigheid bij het Departement Zorg van een administratief basisdossier met volledige en betrouwbare informatie over de groepsstructuur van de inrichtende machten en hun verbonden entiteiten. Het departement heeft wel informatie over de individuele wzc's, maar de informatie is niet altijd up-to-date en wordt slechts beperkt ter beschikking gesteld op de website.

Bovendien zijn de financiële cijfers van de wzc's moeilijk vergelijkbaar wegens de verschillende schema's van jaarrekeningen in de publieke en private sector, alsook de verschillende manieren van aanrekenen van bepaalde kosten of opbrengsten. Het gebrek aan een uniforme, sectorspecifieke boekhouding en rapportering heeft het onderzoek dus beperkt.

Hoofdstuk 8

Aanbevelingen

Thema's	Aanbevelingen	Gericht aan	Zie punt
Sectorspecifieke boekhouding en rapportering	1 Aan alle types wzc's een sectorspecifieke boekhouding en rapportering opleggen, met duidelijke instructies over alle rubrieken en eenduidige aanrekeningsregels. Tot nu toe zijn de financiële cijfers van de verschillende wzc's moeilijk vergelijkbaar wegens het gebruik van verschillende schema's van jaarrekeningen en verschillen in aanrekeningsregels. Bovendien zijn er bij inrichtende machten met gemengde activiteiten geen publiek beschikbare financiële cijfers op het niveau van het wzc. Richtlijnen formuleren over de rapportering van de financiële stromen met verbonden entiteiten om meer transparantie te bieden over deze financiële stromen.	Departement Zorg	3.4 en 5
Groepsstructuur	2 Het basisdossier met informatie over de groepsstructuur van de woonzorgcentra uitwerken, alsook de applicatie om de relevante gegevens op te slaan en te verwerken.	Departement Zorg	2.1.2
Ontsluiting data wzc	3 De verschillende authentieke databronnen met relevante informatie over wzc's en andere zorgvoorzieningen ter beschikking stellen van de gebruikers (bijvoorbeeld op de website) opdat zij bewust zouden kunnen kiezen voor een bepaald wzc.	Departement Zorg	3.1.1

Het Rekenhof brengt de opvolging van de aanbevelingen in beeld op monitor.ccrek.be ten vroegste 1 jaar na publicatie.

Hoofdstuk 9

Reactie van de minister

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin heeft op 12 februari 2024 gereageerd op het ontwerpverslag. In haar reactie vermeldde de minister welke acties reeds werden ondernomen en wat de intenties van de Vlaamse Regering zijn op het vlak van de aanbevelingen.

De minister verwees naar een project ter invoering van een sectorspecifieke boekhouding in de wzc's. In de loop van 2024 worden het uniform sjabloon en de aanrekeningsregels getest in een aantal pilootvoorzieningen. De Vlaamse Regering heeft 12 miljoen euro vrijgemaakt om wzc's te ondersteunen in deze transitie.

Voor wat de groepsstructuur betreft, meldde de minister dat de uitvoerbaarheid van het administratief basisdossier problematisch bleek. Het basisdossier zal worden geschrapt in een mozaïekdecreet (principeel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 december 2023). De minister bekijkt nu hoe de Vlaamse overheid wel zicht kan krijgen op de achterliggende entiteiten verbonden met actoren in de zorg. In voornoemd mozaïekdecreet wordt het toezicht van de Zorginspectie uitgebreid naar de achterliggende entiteiten en is het verbod op winst op zorg als werkingsprincipe in de wzc's opgenomen. Dat is, aldus de minister, een wezenlijke stap vooruit voor de transparantie zonder de sector te overladen met bijkomende administratieve lasten.

Qua ontsluiting data van de wzc's noemde de minister het project e-woonzorgfiches. Doel is relevante informatie te halen uit verschillende authentieke databronnen over wzc's en andere zorgvoorzieningen, en die op toegankelijke wijze ter beschikking te stellen van (potentiële) gebruikers en het ruimere publiek, dit om burgers te helpen bij de keuze van een wzc. In de loop van 2024 zullen de eerste publicaties plaatsvinden.

De minister gaf mee dat dat er op 22 december 2023 nog een aantal andere beslissingen zijn genomen binnen de Vlaamse Regering om de financiële weerbaarheid van wzc's te versterken en te vermijden dat er complexe financiële constructies opgezet worden om kapitaal weg te trekken. Afhankelijk van het type maatregel is die van toepassing op zowel de private als de publieke wzc's. Zo zijn er maatregelen voor voorzieningen met een negatief eigen vermogen, komt er controle op de intrestvoeten van leningen aan wzc's vanuit een derde partij die geen financiële instelling of overheid is en worden bepaalde giften, waarborgen aan derden en risiciodragende beleggingen beperkt. De financiële controles worden opgevoerd, waarvoor extra personeel wordt aangeworven. Tot slot wordt ook de dagprijsreglementering aangepast: o.a. geen vrije prijszetting meer voor nieuwe voorzieningen, beperking van de huurkosten die kan worden doorgerekend in de dagprijs bij nieuwbouw en aanpassing van het indexatiemechanisme aan de indexering van de pensioenen.

Bijlage 1

Methodologie

1 Beschrijving van de populatie

Als uitgangspunt heeft het Rekenhof lijsten opgevraagd bij het Departement Zorg van alle wzc's die tussen 2019 en 2022 (gedeeltelijk) actief waren en erkend zijn in Vlaanderen en de respectieve inrichtende machten die de wzc's exploiteren. Het heeft alle wzc's in onderzoek uit de initiële dataset verwijderd en voor elk jaar in de periode 2019-2022 een lijst samengesteld met alle wzc's die in dat specifieke jaar actief waren op basis van start- en einddatums¹¹⁹. Vervolgens controleerde het Rekenhof voor elk jaar of er wzc's dubbel werden vermeld op basis van hun HCO-nummer¹²⁰. In geval van dubbele HCO-nummers ging het na welke inrichtende macht de voorziening exploiteerde op 31 december van het betrokken jaar, aan de hand van informatie zoals start- en einddatums in de verstrekte lijst, maar ook door alternatieve bronnen te raadplegen, zoals jaarrekeningen, jaarverslagen, verslagen van Zorginspectie, krantenartikelen, enz. Voor een beperkt aantal gevallen werd verdere toelichting gevraagd bij het Departement Zorg. Op basis van die informatie werd de oorspronkelijke lijst bijgewerkt.

Doorheen het onderzoek bleken de start- en einddatums in de lijsten van het Departement Zorg niet altijd correct te zijn. Zo is het voor de publieke sector mogelijk dat het wzc in de lijsten van het Departement Zorg al wordt toegevoegd aan een welzijnsvereniging, terwijl het wzc voor het betrokken jaar nog ressorteert onder het beheer van het OCMW. Het is voor het Rekenhof onmogelijk elk wzc te bevragen naar de historiek van de inrichtende macht. Er dient rekening te worden gehouden met deze beperking, die de analyse kan vertekenen.

Finaal heeft het Rekenhof de volgende selectie van voorzieningen gebruikt voor verdere analyses.

Tabel 30 – *Overzicht van de populatie inrichtende machten (IM), wzc's en erkende woongelegenheden (EW) volgens juridisch beheersstatuut*

	2019			2020			2021			2022		
Juridisch beheersstatuut	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW
Autonoom provinciebedrijf	1	1	179									
Besloten vennootschap (met beperkte aansprakelijkheid)	38	45	3.404	39	48	3.607	40	49	3.735	39	49	3.817

¹¹⁹ De start- en einddatums in de verstrekte lijst betreffen de start- en einddatum van de erkenning van de inrichtende macht door de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO).

¹²⁰ HCO is de afkorting voor Health Care Organization. Het HCO-nummer is een unieke aanduiding die aan een zorgvoorziening wordt toegekend door de erkennende overheid.

	2019			2020			2021			2022		
Juridisch beheersstatuut	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW	IM	Wzc	EW
Coöperatieve vennootschap (met beperkte aansprakelijkheid)	1	31	3.059	1	31	3.202	1	30	3.156	1	31	3.321
Gewone commanditaire vennootschap	3	3	209	2	2	193	2	2	193	2	2	193
Naamloze vennootschap	42	89	8.630	42	91	8.731	42	92	8.934	42	94	9.261
Natuurlijke persoon	3	3	65	2	2	55	1	1	40	1	1	40
Opdrachthoudende vereniging (Vlaams Gewest)	1	4	383	1	4	392	1	5	443	1	5	443
OCMW	111	131	13.917	105	124	13.221	104	123	13.161	101	120	12.870
Stichting van openbaar nut	1	1	75	1	1	75	1	1	75	1	1	75
Vereniging van OCMW's	27	82	10.437	29	89	11.230	29	90	11.357	31	93	11.484
Vereniging zonder winstoogmerk	248	424	43.880	244	426	44.339	244	430	44.859	242	427	45.014
Eindtotaal	476	814	84.238	466	818	85.045	465	823	85.953	461	823	86.518

Bron: Rekenhof

2 Dataverzameling

Hieronder volgt een overzicht van alle data die het Rekenhof heeft verzameld voor zijn analyses.

Departement Zorg

Van alle wzc's uit de populatie werden via het Departement Zorg de volgende gegevens verzameld:

- Naam en adres van de wzc, HCO-nummer, erkenningsnummer, RIZIV-nummer, aantal erkende woongelegenheden wzc en hieraan verbonden woongelegenheden centrum voor kortverblijf per 31 december.
- De inrichtende macht die het wzc exploiteert met het beheersstatuut, het ondernemingsnummer en de start- en einddatum van de exploitatie.
- Per wzc per jaar: gegevens over de gemiddelde dagprijs in mei van elk jaar zoals gepubliceerd op de website van het Departement Zorg, de BTZ, het aantal facturatie-dagen wzc en centrum voor kortverblijf.
- Per wzc de personeelsgegevens van de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022: het aantal VTE verpleegkundigen, zorgkundigen, reactiveringspersoneel, begeleiders wonen en leven en logistieke medewerkers in de zorg. Voor elk van die personeelscategorieën¹²¹ werd ook de normering voor het aantal VTE per voorziening bezorgd en het aantal VTE bovennormpersoneel.

¹²¹ Uitgezonderd voor de logistieke medewerkers in de zorg, aangezien zij geen deel uitmaken van het basisnormpersoneel.

- Per wzc het gemiddeld aantal bewoners per dag volgens zorgbehoefte (categorieën A, B, C, Cd, D en O) tijdens de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022.
- Per wzc het gewogen gemiddelde van het aantal erkende woongelegenheden tijdens de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022.

Andere boekhoudkundige gegevens

De grootboeken van het Departement Zorg, het AVSB en het VIPA heeft het Rekenhof uit Orafin (boekhoudprogramma van de Vlaamse overheid) gehaald. Het VIPA bezorgde het Rekenhof een lijst van de uitbetaalde oude klassieke investeringssubsidies, alsook bijkomende informatie om de alternatieve investeringssubsidies toe te wijzen aan het juiste wzc.

Financiële gegevens

In het kader van de financiële analyse heeft het Rekenhof financiële gegevens verzameld. Private en publieke inrichtende machten presenteren hun financiële gegevens echter niet op dezelfde manier. Private inrichtende machten leggen een jaarrekening met financiële gegevens neer bij de NBB. Publieke inrichtende machten maken een BBC-jaarrekening¹²² volgens een budgettaire boekhouding en een algemene boekhouding. Daardoor zijn de beschikbare gegevens voor private en publieke inrichtende machten niet uniform.

Private inrichtende machten

De private inrichtende machten omvatten alle natuurlijke en privaatrechtelijke rechtspersonen (vennootschappen, verenigingen en stichtingen) uit de populatie.

De financiële gegevens uit de jaarrekeningen van de privaatrechtelijke rechtspersonen heeft het Rekenhof opgehaald via de toepassing Extract van de NBB¹²³ op basis van hun ondernemingsnummer. De financiële gegevens kunnen opgehaald worden per jaar en per type rechtspersoon (vereniging of vennootschap). De privaatrechtelijke rechtspersonen werden, per jaar, uit de lijsten van de populatie gefilterd.

Via de toepassing Extract van de NBB werden acht verschillende datasets met financiële gegevens uit de neergelegde jaarrekeningen opgehaald (twee datasets per type voor elk van de vier jaren). Er werd op basis van ondernemingsnummer geanalyseerd of de financiële data voor alle private inrichtende machten uit de populatie correct werden opgehaald.

De volgende tabel geeft de populatie van private wzc's per type en per jaar weer, met vermelding van het aantal en percentage wzc's waarvoor er financiële informatie beschikbaar is en of de informatie beschikbaar is volgens een volledig schema. Het Rekenhof stelt vast dat voor het grootste deel van de populatie financiële gegevens beschikbaar zijn via de NBB. Voor de stand-alone profits is er het minste data beschikbaar. Dat is grotendeels te verklaren door de natuurlijke personen die een wzc uitbaten en die ingedeeld zijn in dit type en waarvoor er geen jaarrekening beschikbaar is bij de NBB. In de non-profitsector is er voor een groot aandeel van de populatie gedetailleerdere informatie beschikbaar via een volledig schema van de jaarrekening. In de profitsector

¹²² Die jaarrekening bevat een beleidsevaluatie, een financiële nota en een toelichting. De data uit de BBC-jaarrekening zijn beschikbaar via het ABB.

¹²³ De toepassing van de NBB laat gebruikers toe om, op basis van verschillende criteria, informatie uit de jaarrekeningen te halen.

en voornamelijk bij de nationale groepen en stand-alones is er voor een aanzienlijk deel van de populatie minder gedetailleerde informatie beschikbaar omdat zij een jaarrekening neerleggen volgens een verkort of microschemata. Een andere belangrijke bemerking is dat er, per jaar, drie tot zes inrichtende machten een jaarrekening hebben neergelegd met een afwijkend boekjaar. Gelet op het beperkte aantal schat het Rekenhof het risico op vertekening van de analyses door die afwijkende gegevens in als laag.

Tabel 31 – Overzicht van de populatie private wzc's per type per jaar

	Wzc 2019	Beschikbare informatie wzc 2019		Volledig schema wzc 2019	
Non-profit	301	296	98%	272	90%
<i>Gemengde groep</i>	104	104	100%	94	90%
<i>Netwerken wzc's</i>	97	97	100%	89	92%
<i>Stand-alone</i>	100	95	95%	89	89%
Profit	295	290	98%	198	67%
<i>Internationale groep</i>	144	144	100%	126	88%
<i>Nationale groep</i>	125	123	98%	72	58%
<i>Stand-alone</i>	26	23	88%	0	0%
	Wzc 2020	Beschikbare informatie wzc 2020		Volledig schema wzc 2020	
Non-profit	299	296	99%	276	92%
<i>Gemengde groep</i>	105	105	100%	98	93%
<i>Netwerken wzc's</i>	98	98	100%	91	93%
<i>Stand-alone</i>	96	93	97%	87	91%
Profit	302	299	99%	209	69%
<i>Internationale groep</i>	148	148	100%	127	86%
<i>Nationale groep</i>	129	128	99%	82	64%
<i>Stand-alone</i>	25	23	92%	0	0%
	Wzc 2021	Beschikbare informatie wzc 2021		Volledig schema wzc 2021	
Non-profit	301	298	99%	279	93%
<i>Gemengde groep</i>	106	106	100%	99	93%
<i>Netwerken wzc's</i>	99	99	100%	94	95%
<i>Stand-alone</i>	96	93	97%	86	90%
Profit	304	299	98%	208	68%
<i>Internationale groep</i>	152	152	100%	127	84%
<i>Nationale groep</i>	128	126	98%	81	63%
<i>Stand-alone</i>	24	21	88%	0	0%

	Wzc 2022	Beschikbare informatie wzc 2022		Volledig schema wzc 2022	
Non-profit	299	289	97%	274	92%
<i>Gemengde groep</i>	105	100	95%	94	90%
<i>Netwerken wzc's</i>	99	99	100%	96	97%
<i>Stand-alone</i>	95	90	95%	84	88%
Profit	306	296	97%	198	65%
<i>Internationale groep</i>	152	152	100%	114	75%
<i>Nationale groep</i>	131	125	95%	84	64%
<i>Stand-alone</i>	23	19	83%	0	0%

Bron: Rekenhof

Publieke inrichtende machten

De publieke inrichtende machten omvatten alle publiekrechtelijke rechtspersonen (OCMW's, welzijnsverenigingen) en opdrachthoudende verenigingen. Opdrachthoudende verenigingen leggen een jaarrekening neer bij de NBB. De financiële gegevens uit die jaarrekeningen werden op dezelfde manier opgehaald als bij de private inrichtende machten en toegevoegd aan de dataset van de publieke inrichtende machten.

De financiële gegevens van de overige publieke inrichtende machten werden ter beschikking gesteld door het ABB: zowel de data uit de algemene als budgettaire boekhouding en dat per type (OCMW of welzijnsvereniging). Het Rekenhof heeft, net zoals bij de private inrichtende machten, acht datasets ontvangen (twee datasets per type voor elk van de vier jaren).

De rekening van het lokaal bestuur bestaat uit de cijfergegevens van de gemeente en van het OCMW. Het Rekenhof heeft voor de analyse gebruik gemaakt van de cijfergegevens van het OCMW, aangezien zij de wzc's onder beheer hebben. Dat sluit niet uit dat ook de gemeente kosten of opbrengsten kan aanrekenen voor de wzc's. Het Rekenhof bevroeg een aantal lokale besturen over de aanrekeningen op het beleidsveld 0953 en stelde vast dat maar een beperkt aantal gemeenten effectief kosten of opbrengsten voor de wzc's opnemen in hun rekening op dit beleidsveld. Daarom werd beslist te werken met de cijfergegevens van het OCMW. Als in de rekening van de gemeente ook kosten of opbrengsten zijn opgenomen voor de wzc's, zijn die dus niet in de analyse opgenomen. Uit de verslagen van Zorginspectie blijkt dat ook zij bij haar financiële controles in de wzc's werkt met de cijfergegevens van het OCMW of met specifieke cijfergegevens die zij bij de controle ontvangt.

In de beschrijving van de populatie werd al aangehaald dat het Rekenhof alleen de inrichtende machten met actieve wzc's onder beheer heeft meegenomen in de analyse. Uit de cijfergegevens van de publieke sector blijkt echter dat sommige OCMW's toch kosten of opbrengsten of balansverrichtingen in hun rekening opnemen voor wzc's zonder dat ze in het betrokken jaar een wzc onder beheer hebben. Het gaat voornamelijk om OCMW's die vroeger een wzc onder beheer hadden, dat is overgegaan naar een welzijnsvereniging. Het kan gaan om personeelskosten die worden doorgerekend, subsidies of leningen die worden toegestaan aan de welzijnsvereniging, of een tussenkomst in het verlies. In zijn analyse heeft het Rekenhof abstractie gemaakt van die lokale besturen.

Op basis van het ondernemingsnummer werd geanalyseerd of de financiële data voor alle publieke inrichtende machten uit de populatie correct werden opgehaald. Slechts voor één publieke inrichtende macht in 2019 ontbraken er financiële gegevens. Voor 2022 werden er cijfers van drie publieke inrichtende machten uit de analyse gehouden omdat het ging op voorlopige, nog niet goedgekeurde cijfers.

De onderstaande tabel geeft de populatie van publieke wzc's per type en per jaar weer, met vermelding van het aantal en percentage wzc's waarvoor er financiële informatie beschikbaar is.

Tabel 32 – *Overzicht van de populatie publieke wzc's per type per jaar*

	Populatie wzc 2019	Beschikbare informatie wzc 2019	
Publiek	218	217	100%
OCMW	131	131	100%
Welzijnsverenigingen gemengd	73	72	99%
Welzijnsverenigingen wzc's	14	14	100%
	Populatie wzc 2020	Beschikbare informatie wzc 2020	
Publiek	217	217	100%
OCMW	124	124	100%
Welzijnsverenigingen gemengd	79	79	100%
Welzijnsverenigingen wzc's	14	14	100%
	Populatie wzc 2021	Beschikbare informatie wzc 2021	
Publiek	218	218	100%
OCMW	123	123	100%
Welzijnsverenigingen gemengd	81	81	100%
Welzijnsverenigingen wzc's	14	14	100%
	Populatie wzc 2022	Beschikbare informatie wzc 2022	
Publiek	218	197	90%
OCMW	119	118	99%
Welzijnsverenigingen gemengd	83	63	76%
Welzijnsverenigingen wzc's	16	16	100%

Bron: Rekenhof

3 Kadastrale gegevens

Voor zijn analyse heeft het Rekenhof kadastrale gegevens verzameld over de eigendomsrechten van de wzc's uit de populatie. De informatie werd opgevraagd bij de administratie patrimoniumdocumentatie van de FOD Financiën. Aangezien het Rekenhof geen informatie over de perceelnummers ter beschikking had, heeft het de data aanvankelijk opgevraagd op basis van de adresgegevens van de voorzieningen, zoals vermeld in de lijsten van het Departement Zorg.

Er werden gegevens aangeleverd over de eigendomsrechten per 1 januari 2022 en 1 januari 2023. De gegevens bevatten onder andere de Capakey¹²⁴, het adres van het perceel, de aard van het goed (bv.

¹²⁴ De authentieke identicator van een perceel binnen België.

grond, bouwgrond, schoolgebouw, rusthuis), de rechten die rusten op het perceel en de gegevens van de rechthouders. De informatie van 1 januari 2022 heeft het Rekenhof handmatig verwerkt en gecontroleerd. Wegens de arbeidsintensieve gegevensverwerking heeft het besloten de analyse te beperken tot één jaar (2021), gebaseerd op de situatie per 1 januari 2022. De gegevens werden gekoppeld aan de inrichtende machten die de wzc's uitbaten per 31 december 2021.

Het Rekenhof stelde bij de manuele analyse van de gegevens vast dat de data van enkele percelen uit de aangeleverde dataset niet overeenkwamen met het perceel dat betrekking heeft op het wzc. Op basis van de omschrijving van de aard van het goed werd nagegaan of de aangeleverde kadastrale informatie betrekking kon hebben op een woonzorgactiviteit. Als de aard van het goed niet overeenkwam met een woonzorgactiviteit (bv. schoolgebouw, weiland, huis) werd het wzc opgezocht via Geopunt Vlaanderen om via de satellietkaarten manueel de juiste Capakey op te zoeken. Voor de aangepaste Capakeys werden de gegevens dan opnieuw aangevraagd en geanalyseerd tot de gegevens van het juiste gebouw werden bekomen. Voor een beperkt aantal twijfelgevallen heeft het verdere toelichting gevraagd bij de administratie patrimoniumdocumentatie.

De eigendomsgegevens van het kadaster werden verder verrijkt met gegevens rond subsidies (alternatieve financiering, klassieke financiering en infrastructuurforfait), alsook met gegevens over de huurprijs (indien van toepassing) op basis van de jaarverslagen van vier vastgoedvennootschappen.

4 Analyse personeelsgegevens

Ieder wzc moet jaarlijks de personeelsgegevens¹²⁵ doorgeven aan het Departement Zorg, via de webapplicatie eCalcura¹²⁶. Het tewerkgestelde personeel wordt telkens in het najaar van jaar X doorgegeven voor een referentieperiode die loopt van 01/07/jaar X-1 tot 30/06/jaar X en vormt de basis voor de berekening van de BTZ voor het jaar X+1.

De personeelsgegevens worden in principe per wzc doorgegeven volgens RIZIV-nummers, maar ongeveer een tiende van de wzc's behoort tot een zogenaamde campus. Het campusbesluit¹²⁷ van 2014 bepaalt dat (maximaal drie) vestigingen die uitgebaat worden als wzc of centrum voor kortverblijf, die op verschillende plaatsen liggen, erkend kunnen worden als één wzc of centrum voor kortverblijf. Die twee of drie vestigingen vormen dan samen één campus, met ook één gezamenlijk RIZIV-nummer. Dat leidt ertoe dat een personeelsnormering voor alle vestigingen van de campus samen geldt en dat in RaaS de personeelsgegevens doorgegeven worden als een geheel voor alle vestigingen samen. Ook het aantal bewoners per zorgprofiel, waarop de personeelsnormering gebaseerd is, wordt in RaaS volgens RIZIV-nummers doorgegeven. Bijgevolg worden de wzc's die tot één campus behoren, voor de personeelsanalyses niet apart opgenomen, maar als één campus.

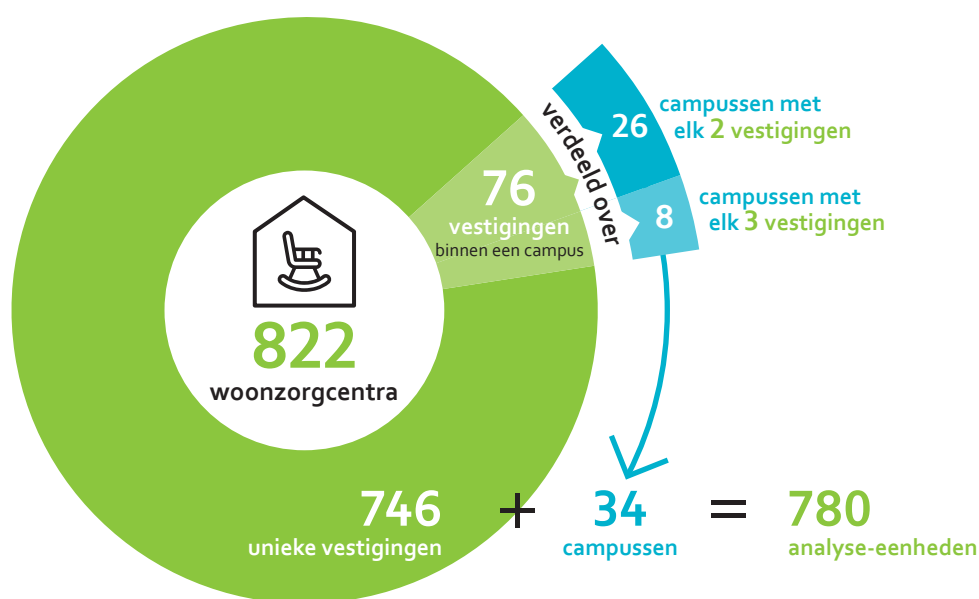
¹²⁵ Tot 1 juli 2023 dienden de voorzieningen enkel de gegevens van de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde personeelscategorieën door te geven, namelijk verpleegkundigen, zorgkundigen, reacteringspersoneel, begeleiders wonen en leven en logistieke medewerkers in de zorg. Het niet-zorgpersoneel en het personeel dat federaal gefinancierd wordt via de sociale Maribel worden dus niet geregistreerd. Voor de analyses in deze audit beschikte het Rekenhof enkel over die gegevens die het Departement Zorg verzamelt.

¹²⁶ Vanaf de referentieperiode van 1 juli 2023 werd gemigreerd van de webapplicatie RaaS naar de webapplicatie eCalcura.

¹²⁷ Besluit van de Vlaamse Regering van 9 mei 2014 houdende de regels voor de erkenning van meerdere vestigingen van een wzc, een centrum voor kortverblijf, een dagverzorgingscentrum of een dagverzorgingscentrum met bijkomende erkenning als één wzc, één centrum voor kortverblijf, één dagverzorgingscentrum of één dagverzorgingscentrum met bijkomende erkenning.

Tijdens de auditwerkzaamheden waren de personeelsgegevens van referentieperiode 1 juli 2022 tot 30 juni 2023 nog niet beschikbaar, waardoor de personeelsgegevens ontvangen werden van referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022. Van de 823 wzc's van de populatie van 2022 werd 1 pas erkend op 14 juni 2022, dus had het nog geen personeelsgegevens voor de referentieperiode. Van de 822 wzc's die opgenomen zijn in de personeelsanalyse, zijn er 746 wzc's (91%) een erkend wzc op zichzelf en behoren 76 wzc's¹²⁸ (9%) tot een campus. Figuur 2 toont hoe die indeling heeft geleid tot 780 analyse-eenheden. Ze worden hieronder en bij de bespreking in hoofdstuk 6 voor de duidelijkheid gewoon wzc genoemd.

Figuur 2 – Overzicht van de populatie

Bron: Rekenhof

Van 780 wzc's heeft het Rekenhof voor de referentieperiode 1 juli 2021 tot 30 juni 2022 gegevens ontvangen, zoals weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 33 – Overzicht van de ontvangen gegevens over personeel en bewoners

Gegevens	Categorieën	Meting
Aanwezig personeel	Verpleegkundigen	Aantal VTE
	Zorgkundigen	Aantal VTE
	Reactiveringspersoneel	Aantal VTE
	Begeleiders wonen en leven	Aantal VTE
	Logistieke medewerkers in de zorg	Aantal VTE
Normering personeel	Verpleegkundigen	Aantal VTE
	Zorgkundigen	Aantal VTE

¹²⁸ Van de 76 wzc's behoren er 45 tot de publieke sector (59%), 21 tot de non-profitsector (28%) en 10 tot de profitsector (13%).

Gegevens	Categorieën	Meting
Bovennorm personeel	Reactiveringspersoneel	Aantal VTE
	Begeleiders wonen en leven	Aantal VTE
	Verpleegkundigen	Aantal VTE
	Zorgkundigen	Aantal VTE
	Reactiveringspersoneel	Aantal VTE
	Begeleiders wonen en leven	Aantal VTE
Bewoners	Zorgcategorie A	Gemiddeld aantal bewoners per dag
	Zorgcategorie B	Gemiddeld aantal bewoners per dag
	Zorgcategorie C	Gemiddeld aantal bewoners per dag
	Zorgcategorie Cd	Gemiddeld aantal bewoners per dag
	Zorgcategorie D	Gemiddeld aantal bewoners per dag
	Zorgcategorie O	Gemiddeld aantal bewoners per dag
Erkende plaatsen	/	Gewogen gemiddelde aantal erkende woongelegenheden

Bron: Rekenhof

Op basis van de ontvangen gegevens heeft het Rekenhof bijkomend de zorgzwaarte per wzc berekend als het aantal bewoners van zorgcategorie B, C, Cd en D ten opzichte van het totaal aantal bewoners. In hoofdstuk 6 wordt voor sommige analyses ook rekening gehouden met de dagprijs van de wzc's. Die is gebaseerd op de dagprijs van alle 822 wzc's zoals gemeten op 1 mei 2022. Voor de wzc's die behoren tot een campus, werd de gemiddelde dagprijs per campus berekend.

Analyses

Het Rekenhof heeft eerst enkele beschrijvende analyses uitgevoerd, zoals kruistabellen van de personeelscategorieën volgens sector en volgens type. Om de personeelsinzet te verklaren, heeft het vervolgens lineaire regressieanalyse toegepast. Er werd een lineaire regressieanalyse uitgevoerd voor de personeelsinzet van verpleegkundigen, zorgkundigen, reactiveringspersoneel en begeleiders wonen en leven samen en een voor elk van die vier personeelscategorieën apart. De afhankelijke variabele is telkens het totaal aantal VTE per wzc, zoals geregistreerd werd in RaaS.

De volgende tabellen tonen de resultaten van de regressieanalyses. Tabel 5 betreft de analyse van alle wzc's, waarbij specifiek gekeken wordt naar de sector waartoe het wzc behoort. Tabellen 6, 7 en 8 tonen de analyses van de wzc's van respectievelijk de publieke sector, de non-profitsector en de profitsector, en tonen de verschillen wat betreft de types.

De waarden in de tabellen zijn gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (B) waardoor het mogelijk is om de grootte van de verbanden onderling te vergelijken. De variabelen die significant samenhangen met het aantal VTE, worden getoond met een ster, waarbij meer sterren meer significantie betekenen en dus minder kans dat het verband op toeval gebaseerd is. De variabelen die niet significant samenhangen met het aantal VTE, krijgen geen ster. R^2 staat voor de verklaarde variantie van het regressiemodel en geeft aan hoe goed de onafhankelijke variabelen in het model de variabiliteit in de afhankelijke variabele kunnen verklaren. R^2 kan een waarde aannemen tussen 0 en 1, waarbij een R^2 van bijvoorbeeld 0.70 betekent dat 70% van de schommelingen in de afhankelijke variabele kunnen worden toegeschreven aan de effecten van de onafhankelijke variabelen.

Tabel 34 – Verklarend model van aantal VTE in een wzc volgens sector (N = 780)

	Totaal personeel	Verpleeg-kundigen	Zorgkundigen	Reactiverings-personeel	Begeleiders wonen en leven
Sector (ref.: Profit)					
Non-profit	0,05 (***)	0,03 (*)	0,05 (***)	0,12 (***)	-0,01
Publiek	0,12 (***)	0,05 (***)	0,17 (***)	0,06 (**)	0,10 (***)
Dagprijs	0,00	-0,02	0,02	0,01	0,01
Aantal bewoners	0,92 (***)	0,88 (***)	0,90 (***)	0,82 (***)	0,80 (***)
Zorgzwaarte	0,14 (***)	0,19 (***)	0,10 (***)	0,20 (***)	0,05 (*)
Adjusted R²	0,96	0,88	0,93	0,80	0,69

*** $p = 0.00$; ** $p < 0.001$; * $p < 0.01$

Bron: Rekenhof

Tabel 35 – Verklarend model van aantal VTE in een wzc volgens type in de publieke sector (N = 192)

	Totaal personeel	Verpleeg-kundigen	Zorgkundigen	Reactiverings personeel	Begeleiders wonen en leven
Types publieke sector (ref.: OCMW)					
Welzijnsver. gemengd	-0.03 (*)	-0,04	-0,02	-0,06 (*)	-0,01
Welzijnsver. wzc's	-0.02	-0,03	-0,00	-0,04	-0,02
Dagprijs	-0,04 (**)	-0,07 (**)	-0,03	0,02	-0,10 (**)
Aantal bewoners	0,98 (***)	0,93 (***)	0,97 (***)	0,92 (***)	0,90 (***)
Zorgzwaarte	0,11 (***)	0,19 (***)	0,05 (*)	0,19 (***)	0,02
Adjusted R²	0,97	0,89	0,93	0,87	0,80

*** $p = 0.00$; ** $p < 0.001$; * $p < 0.01$

Bron: Rekenhof

Tabel 36 – Verklarend model van aantal VTE in een wzc volgens type in de non-profitsector (N = 290)

	Totaal personeel	Verpleegkundigen	Zorgkundigen	Reactiverings personeel	Begeleiders wonen en leven
Types non-profitsector (ref.: gemengde groep)					
<i>Netwerken wzc's</i>	0,01	0,05 (*)	-0,00	-0,05	0,04
<i>Stand-alone non-profit</i>	0,00	0,01	-0,01	0,04	-0,00
Dagprijs	-0,01	-0,02	0,03	0,02	0,02
Aantal bewoners	0,96 (***)	0,89 (***)	0,94 (***)	0,77 (***)	0,81 (***)
Zorgzwaarte	0,15 (***)	0,19 (***)	0,10 (***)	0,21 (***)	-0,05
<i>Adjusted R²</i>	0,96	0,84	0,90	0,66	0,65

*** $p = 0.00$; ** $p < 0.001$; * $p < 0.01$

Bron: Rekenhof

Tabel 37 – Verklarend model van aantal VTE in een wzc volgens type in de profitsector (N = 298)

	Totaal personeel	Verpleegkundigen	Zorgkundigen	Reactiverings personeel	Begeleiders wonen en leven
Types profitsector (ref.: internationale groep)					
<i>Nationale groep</i>	0,07 (***)	0,05 (*)	0,06 (***)	0,11 (***)	0,14 (**)
<i>Stand-alone profit</i>	0,06 (***)	0,07 (**)	0,05 (**)	0,08 (**)	0,00
Dagprijs	0,04 (**)	0,01	0,05 (**)	0,01	0,08
Aantal bewoners	0,99 (***)	0,93 (***)	0,98 (***)	0,88 (***)	0,71 (***)
Zorgzwaarte	0,24 (***)	0,23 (***)	0,15 (***)	0,24 (***)	0,09
<i>Adjusted R²</i>	0,96	0,85	0,93	0,77	0,49

*** $p = 0.00$; ** $p < 0.001$; * $p < 0.01$

Bron: Rekenhof

Bijlage 2

Regelgeving personeelsnormen

Een woonzorgcentrum dient te voldoen aan de volgende minimumpersoneelsnormen (art. 45 bijlage 11 BVR 28 juni 2019).

Tot 31 december 2022 diende ieder woonzorgcentrum te beschikken over:

1. een directeur (vanaf 25 woongelegenheden voltijds),
2. verplegend en verzorgend personeel: 5 VTE voor 30 bewoners, waarvan minstens 2 verpleegkundigen,
3. onderhouds- en keukenpersoneel: 2 VTE per 30 bewoners,
4. een of meer begeleiders wonen en leven:
 - a. 0,5 VTE voor wzc met max. 30 woongelegenheden,
 - b. 1 VTE voor wzc met 31 tot 60 woongelegenheden,
 - c. 1,5 VTE voor wzc met 61 en max. 90 woongelegenheden,
 - d. 2 VTE voor wzc met 91 en max. 120 woongelegenheden en vanaf 120 +0,25 VTE per 30 woongelegenheden.

Bij een bijkomende erkenning (voor zwaar zorgbehoevenden) is de minimumpersoneelsnorm per 30 bewoners als volgt (art. 62 bijlage 11 BVR 28 juni 2019):

1. 5 VTE verpleegkundigen, waarvan 1 hoofdverpleegkundige (bij overschrijding helft van daaropvolgende 30: extra hoofdverpleegkundige),
2. 5 VTE zorgkundigen,
3. 1 VTE kine, logo, ergo,
4. 0,10 VTE personeel reactivering.
5. Max. 20% van de verpleegkundigen mag vervangen worden door een persoon met andere kwalificaties.
6. Het percentage van 20 kan worden verhoogd tot 30% als er minstens 7 VTE verpleegkundigen werken.

Sinds 1 januari 2023 is het onderscheid afgeschaft tussen enerzijds een wzc en anderzijds een wzc met bijkomende erkenning. De minimum personeelsnormen worden sindsdien onder meer bepaald door de afhankelijkheids categorie van de bewoners¹²⁹.

De minimumpersoneelsnormen (art. 45 bijlage 11 BVR 28 juni 2019) zijn dan:

Ongeacht de afhankelijkheids categorie van de bewoners:

1. directeur (vanaf 25 bewoners voltijds),
2. 2 VTE onderhoud en keukenpersoneel per 30 bewoners,
3. een of meer begeleiders wonen en leven.

¹²⁹ De volgende afhankelijkheids categorieën worden onderscheiden: O: bijna geen zorg nodig (zelfstandig); A: lichte zorg nodig; B: uitgebreide hulp nodig (zorgafhankelijk); C: zwaar zorgafhankelijk, deze categorie omvat ook de comateuze bewoners (type Cc) en bewoners met dementie (type Cd); D: diagnose van dementie is vastgesteld of bevestigd.

Volgens de afhankelijkheidscategorie van bewoners (per 30):

1. O: 0,25 verpleegkundigen (VPK),
2. A: 1,2 VPK en 1.05 zorgkundige (ZK),
3. B: 5 VPK, 5.2 ZK, 1 reactivering, 0,1 bijkomend reactivering per bewoner levenseindfase,
4. C: 5 VPK, 6.2 ZK, 1.5 reactivering, 0,1 bijkomend reactivering per bewoner levenseindfase,
5. Cd: 5 VPK, 6.7 ZK, 1.5 reactivering, 0,1 bijkomend reactivering per bewoner levenseindfase,
6. D: 1,2 VPK, 5,2 ZK, 2,6 reactivering,
7. Binnen VPK per 30 bewoners (B, C en Cd): 1 VTE hoofdverpleegkundige (bij overschrijding helpt van daaropvolgende 30 extra hoofdverpleegkundige).
8. Max. 20% van de verpleegkundigen mag vervangen worden door persoon met andere kwalificaties
9. Het percentage van 20 kan worden verhoogd tot 30% als er minstens 7 VTE verpleegkundigen werken

Bijlage 3

Antwoord van de minister van Welzijn

Brussel, 12 februari 2024

Betreft: Vlaamse woonzorgcentra: financiering, financiële stromen en inzet van zorgpersoneel

Geachte heer Schroons en mevrouw François,

Het rapport over de financiering, financiële stromen en inzet van zorgpersoneel heb ik in goede orde ontvangen. Ik citeer de aanbevelingen, die het Rekenhof formuleert, in haar conclusie:

Sectorspecifieke boekhouding en rapportering: Aan alle types wzc's een sectorspecifieke boekhouding en rapportering opleggen, met duidelijke instructies over alle rubrieken en éénduidige aanrekeningsregels. Tot op heden zijn de financiële cijfers van de verschillende wzc's moeilijk vergelijkbaar wegens het gebruik van verschillende schema's van jaarrekeningen en verschillen in aanrekeningsregels. Bovendien zijn er bij inrichtende machten met gemengde activiteiten geen publiek beschikbare financiële cijfers op het niveau van het wzc. Richtlijnen formuleren over de rapportering van de financiële stromen met verbonden entiteiten om meer transparantie te bieden over deze financiële stromen.

Groepsstructuur: Het basisdossier met informatie over de groepsstructuur van de woonzorgcentra uitwerken, alsook de applicatie om de relevante gegevens op te slaan en te verwerken.

Ontsluiting data wzc: De verschillende authentieke databronnen met relevante informatie over wzc's en andere zorgvoorzieningen ter beschikking stellen van de gebruiker (bijvoorbeeld op de website) opdat hij bewust zou kunnen kiezen voor een bepaald wzc.

Hierbij wil ik kort meegeven, welke acties hiervoor reeds werden ondernomen en wat de intenties zijn van de Vlaamse regering op dat vlak.

Sectorspecifieke boekhouding

Momenteel loopt er een project binnen het departement zorg ter invoering van een sectorspecifieke boekhouding in de woonzorgcentra. In dit project wordt een uniform sjabloon ontwikkeld dat zicht geeft op de kost- en opbrengststructuur van een woonzorgcentrum. Dit sjabloon is uniform van toepassing op alle types van beheer binnen de publieke en private sector. Daarbij maken we een onderscheid tussen de zorg-, woon-, leef- en organisatiegebondencomponenten. Dit sjabloon

zal in de loop van '24 worden uitgetest in een aantal pilootvoorzieningen, alvorens het zal worden uitgerold over de hele sector van woonzorgcentra. Ook de instructies rond de aanrekeningsregels worden tijdens de pilootfase getest en verfijnd. Het uitrollen van een sectorspecifieke boekhouding in de woonzorgcentra is zeer ingrijpend. De Vlaamse Regering heeft 12 miljoen euro vrijgemaakt om woonzorgcentra te ondersteunen in deze transitie.

Groepsstructuur

Het administratief basisdossier werd voorzien als erkenningsvoorwaarde bij de actualisatie van het woonzorgdecreet in 2019. Echter bleek uit de contacten met de koepels ouderenzorg en het departement zorg dat de uitvoerbaarheid problematisch was. De planlast, die bij dergelijk administratief basisdossier komt kijken, wordt als zwaar en tijdrovend beschouwd. Verder is de opportuniteit voor kleine woonzorgvoorzieningen (bv. een lokaal dienstencentrum) klein. Ook de dubbelop met informatie die reeds in andere overheidsdatabronnen wordt opgevraagd (denk aan de rapportage verplichtingen van OCMW's) was een doorslaggevend element om deze erkenningsvoorwaarde – op vraag van de sector – te schrappen. Ik bekijk nu met mijn departement hoe we wel zicht kunnen krijgen op de achterliggende entiteiten verbonden met actoren in de zorg, gezien bij een erkenningsaanvraag zowel financiële, organisatorische en werkingsparameters worden opgevraagd. Daarnaast wordt in hetzelfde mozaïekdecreet dat het administratief basisdossier schrapt, het toezicht van Zorginspectie uitgebreid naar de achterliggende entiteiten en het verbod op winst op zorg als werkingsprincipe in de woonzorgcentra opgenomen. Dit mozaïekdecreet werd op 22 december 2023 principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering en vraagt een verdere meer gedetailleerde uitvoering. Ons inziens is dit een wezenlijke stap vooruit waarbij we de focus leggen op transparantie zonder daarbij de hele sector te overladen met bijkomende administratieve lasten.

Ontsluiting data WZC

Momenteel loopt binnen het departement zorg het project “e- woonzorgfiches”. Dit project heeft tot doelstelling relevante informatie te halen uit verschillende authentieke databronnen over wzc's en andere zorgvoorzieningen. Deze informatie zal via de website van de sociale kaart op toegankelijke wijze ter beschikking worden gesteld van (potentiële) gebruikers en het ruimere publiek. In de loop van 2024 zullen de eerste publicaties plaatsvinden. In de toekomst zal die informatie nog uitgebreid worden. Dit om burgers te helpen bij de keuze van een woonzorgcentrum.

Verder geef ik mee dat er op 22 december 2023 nog een aantal andere beslissingen zijn genomen binnen de Vlaamse Regering om de financiële weerbaarheid van woonzorgcentra te versterken en te vermijden dat er complexe financiële constructies opgezet worden om kapitaal weg te trekken. Afhankelijk van het type maatregel is deze van toepassing op zowel de private als de publieke woonzorgcentra.

Voorzieningen met een negatief eigen vermogen moeten dit melden en een concreet plan voorleggen om het eigen vermogen aan te zuiveren. Het eigen vermogen is een belangrijke parameter voor de financiële gezondheid van een organisatie. Als het eigen vermogen negatief is dan zijn er meer schulden dan bezittingen en kan de continuïteit van de dienstverlening voor de bewoners en het personeel in het gedrang komen.

Voortaan komt er een controle op de intrestvoet die wordt aangerekend op een lening aan woonzorgcentra vanuit een derde partij die geen financiële instelling of overheid is. Zo wil-

len we vermijden dat er onredelijk hoge intrestvoeten worden doorgerekend ten koste van het woonzorgcentrum.

Het geven van giften en waarborgen aan derden wordt beperkt om te vermijden dat woonzorgcentra garant staan voor de schulden van andere organisaties, wat de eigen financiële stabiliteit aantast.

Risicodragende beleggingen worden beperkt zodat de eventuele reserves ter beschikking blijven voor de zorgverlening.

Daarnaast worden de financiële controles opgevoerd. Hiervoor worden 4 extra financiële inspecteurs aangeworven en 4 medewerkers voor de opvolging en handhaving van de financiële maatregelen.

Tot slot wordt ook de dagprijsreglementering aangepast. Een actualisatie was nodig gezien de sterk gewijzigde economische context de woonzorgcentra voor uitdagingen stelt en de betaalbaarheid onder druk zet. Om de dagprijzen voor de bewoners onder controle te houden, zal er geen vrije prijszetting meer mogelijk zijn voor nieuwe voorzieningen, zoals dat vandaag wel nog het geval was. Ook initiatiefnemers, die een nieuw woonzorgcentrum willen opstarten, zullen de dagprijs moeten verantwoorden op basis van de kosten die ze maken. Er komt ook een beperking op de huurkost die kan worden doorgerekend in de dagprijs bij nieuwbouw. Zo creëren we een level playing field tussen woonzorgcentra die zelf eigenaar zijn van het gebouw, dan wel het gebouw huren.

Tegelijk zorgen we er voor dat woonzorgcentra financiële reserves kunnen opbouwen zodat ze kunnen blijven investeren in de zorg van de toekomst. Zo is het noodzakelijk dat er de komende jaren een stuk van het patrimonium wordt gerenoveerd en bijgebouwd gezien de vergrijzingsgolf. Daarbij vermijden we wel dat de huidige bewoners geconfronteerd worden met een te forse stijging van de dagprijs.

Vandaag is het zo dat woonzorgcentra slechts 1 keer om de 365 dagen hun dagprijs kunnen indexeren volgens de evolutie van de consumptieprijsindex. Maar in tijden van zeer hoge inflatie is dit nefast. Woonzorgcentra moeten dan gedurende maanden de gestegen inflatie voorfinancieren en dit leidt tot zeer hoge, plotse stijgingspercentages voor de bewoners. Het indexactiemechanisme wordt daarom voortaan aangepast aan de indexering van de pensioenen.

Hopend u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groeten,

Hilde Crevits

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Dit verslag is ook beschikbaar op de website van het Rekenhof.

WETTELIJK DEPOT

D/2024/1128/11

COVERFOTO

Shutterstock

ADRES

Rekenhof
Regentschapsstraat 2
1000 Brussel

TEL.

+32 2 551 81 11

rekenhof.be